

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

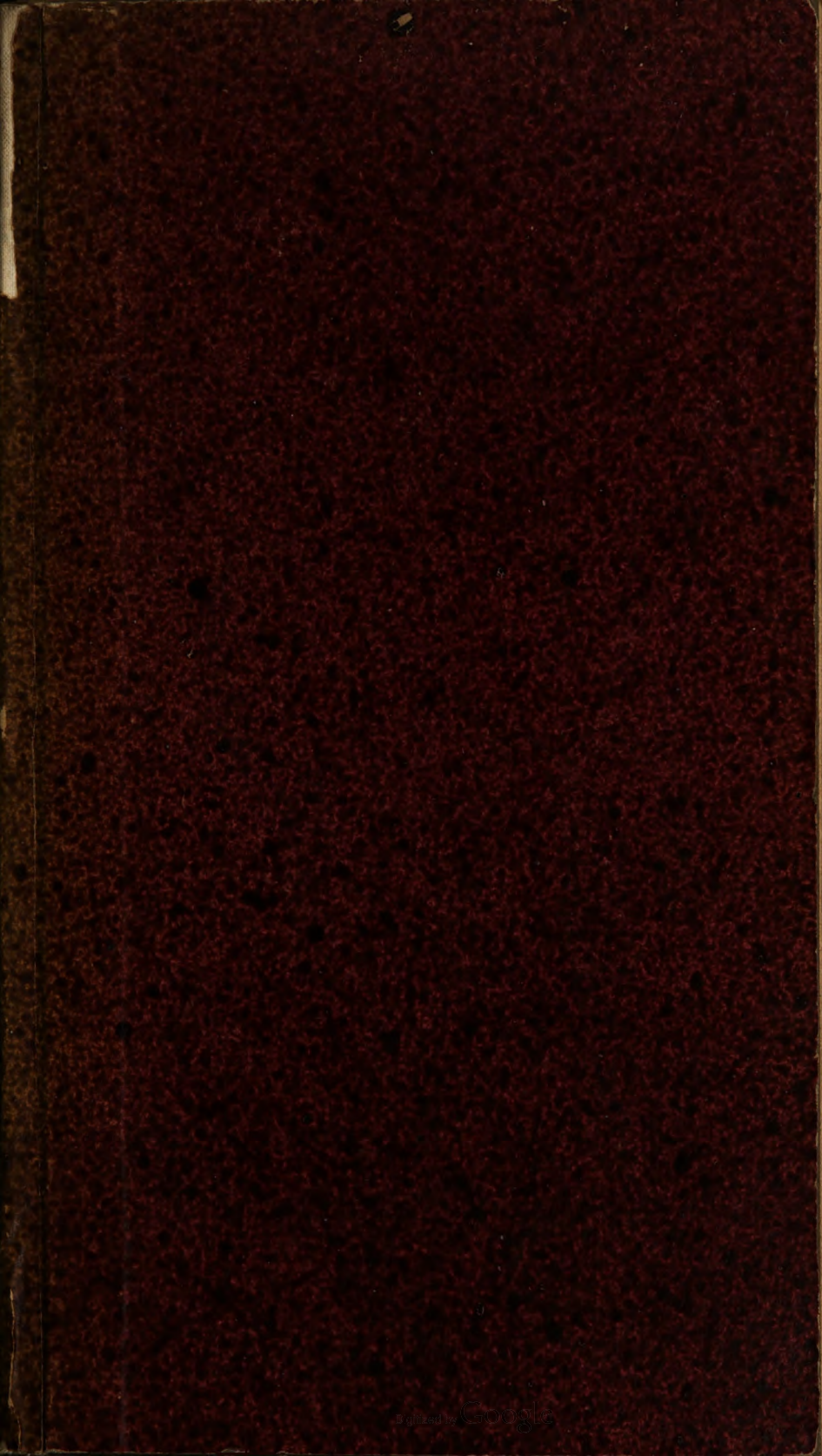
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

1197

C 26

BEWERP

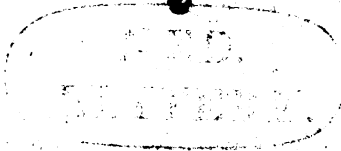
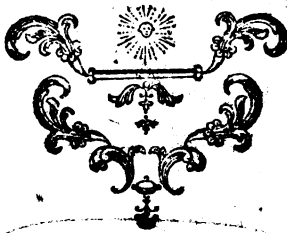
VAN

VLAEMSCHE SPELLING,

gevolgd van eenen oogslag op de nederlandsche Dichtkunst, door

PHILIPS JAQUES DE NECKERE,

gewesen Balliu van het vrye van *Ryssel*, en
oud Greffier van *Bixschote* en *Dickebusch*.

Tot YPER, uyt de Drukkerye van
J. B. SMAELEN-MOERMAN, St. Jakobs-straete.

*Hier is geen lange voorreden noodig. Ik heb
ondersogt den aerd der letteren, en getragt aen
te toonen de beste wyse om sig daer af te bedienen.*

*Ik spreke ook een woord van de vlaemsche
Rymkunde, ende laet alles onder het oordeel
van den bescheyden Leser.*

VAN DE VLAEMSCHE SPELLING,
 MET EENIGE AENMERKINGEN OP HET
 VERSCHIL DER SELVE MET DE
HOLLANDSCHE.
 GEVOLGD VAN EENEN OOG-SLAG OP
 DE VOLMAEKTHEYD DER VLAEMSCHE
 RYMKUNDE.

Verscheyde geleerde mannen in Holland, naementlyk *H. Spiegel*, (*) *P. Hooft* (**) en *J. Van den Vondel*, (***) hebben elk 't hunnen tyde betragt de spelling hunner moeder-tael te verbeteren en vast te stellen. Elk heeft syne aenhangers gehad; dog mits die geleerden daer ontrent niet over-een droegen, soo syn hunne naevolgers eewen lank in verscheyde scholen gesplitst gebleven: d'eene schreeven *ere, heren, leren, horen, nodig* in plaets van *eere, heeren, leeren, hooren, noodig*; andere *heeden, beeter, reeden, loogen, oopen*, in plaets van *heden, beter, redcn, logen, open* en soo voorts. Dese verlangden altyd de klinkletters met verdobbeling der selve; gene hielden sig ten dien opsigt aen het oud gebruyk; soo dat de Hollanders, om hunne verscheydenheid in het spellen, nawelyks aen malkanderen, en nog min aen de Vlaemingen verstaenbaer waeren. 'T was in die ervormsugtige tyden dat

* *Honderyk Laurens Spiegel, hollandsch Poëet soo wel als synen broeder Joannes. Hy stierf tot Amsteldam anno 1612.*

** *Petrus Hooft, Droessaert van myden, overleden 21 maart 1647. oud 66 jaeren, was een der eersten die de A door sig selven verlangden.*

*** *Joost Van den Vondel, overleden te Amsteldam den 5 february 1679 oud 92 jaeren, bleef sig ter verlenging der A bedienen van de E.*

de Z, alsdan bynaer geheelyk verbannen, by het meeste deel der schryveren wederom vat kreeg om nu in plaets van de S voor een sagte letter te gelden, sonder dat men eens acht sloeg dat men daer by afweek van het oorspronkelyke, en sig vervremdde van de hoogduytsche en andere taelen die met de onse naw vermaegschapt staen.

Eyndelyk syn opgestaen de Heeren *Siegenbéeck* en *Weiland*, welke voor het meerderen deel op vastere gronden van reden steunende, en meer naer het oud gebruyk te rug siende, allen vlyd en aerbeyd hebben aengewend om de spel- en spraek-kunde hunner moedertael tot den hoogsten trap van volmacktheyd te voorderen. Wy vlaemingen sullen ons niet aenmaetigen te beoordeelen of en tot hoe verre dese het oogwit hunner loffelyke en aerbeydsaeme onderneming betroffen hebben. Dit evenwel sien wy klaer by hunne schriften dat hunne tael in ettelyke woorden, in de uyt spraek van andere, sonderling van de gene waer in de opene en geslotene lange letters E en O haer in bevinden, ook wel in de geslagten van sommige selfstandige naemwoorden en anderssins, merkelyk in verschil staet met de onse: waer af een gevolg is dat hunne spelling haer van de onse moet verwyderen. Misschien waeren de Hollanders door eene te seer gemaekte kiesheyd ten opsigte van de uyt spraek en eene te hevige streving naer het volmackste in de tael, te verre van de ouden afgeweken, ende was reeds onder hun, soo wy ons laten voorenstaen, de uyt spraek van vele woorden te seer verbasterd, en te gelyk een feylige spelling der selve, by langen tyd te seer in swang geraekt, om by die taelkundigen, soo veel als sy sekerlyk wel souden gewenscht hebben, daer ontrent de

noodige verbeteringen met vrugt te hebben konnen voorgesteld worden. Hoe het sy, het staet vast dat hunne en onse tael, die waerschynelyk oudtyds eene en de selfde is geweest, nu twee onderscheydene landstaelen uytmaken, waer af de verschilpunten hier en daer in het vervolg deser genoegsaem sullen blyken.

Dit overmerkt en aengemoedigd door het voorbeeld der genoemde heeren, wy hebben ons onderwonden (alhoewel de swakheyd en ongelikheyd onser kragten ons niet onbewust was) van tot voordeel onser tael mede de hand aen het werk te slaen. Onse pooging evenwel bepálen wy tot de vlaemsche spelling: want wat de spraekkunde, of beter de t'saemenstelling der deelen eener welvoegelyke reden betreft, wy sien daer ontrent by de Hollanders voor ons eerder véel te leeren, dan iet te verbeteren. Ik eventwel ben soo wyd af van dieswegens eenige lessen te willen géven, dat ik in tegendeel eerder bedugt ben van selve hier ontrent niet onberispelyk te syn.

De vlaemsche spelling is tot hier toe, alhoewel minder dan de hollandsche voor desen is geweest, verschillig, wankelbaer, en aldus aen veranderingen onderhévig. De swaerigheden die men ontmoet en noodsaekelyk moet ontmoeten om de selve tot gelykvormigheyd te brengen, onstaen ten deele uyt dies men geen genoegsaem onderzoek gedaen héeft, nog tot hier toe over een en is gekomen wegens de innerlyke wèerde der letteren, d'eene willende aen dese kragten toe voegen die sy uytter aerd niet hebben; andere aen gene eygdommen ontkennen die haer gerechtelyk toekómen. Ik stelle tot voorbeeld de drie letters S. Z. Y. de eene houden staen dat de eerste hard en de

tweede sagt is, andere bewèeren het tegendeel; dese dat de Y eenen eeklank ofte eenvoudigen klinker is; gene dat dese letter in sig bevat de kragt van eenen tweeklank; en dit alles sonder dat iemand tot styven van syn gevoelen bybrengt of weet voor te dragen eenig voldoende bewys waer by het geschil in redelykheyd soude mogen beslist worden.

Geen mindere moeyelykheyd ontstaet uyt dies onse tael eene menigte van woorden heeft die men op verscheide wysen gespeld heeft, nog spelt of anders spellen kan; sonder dat het oor daer ontrent eenig gevoelyk verschil kan, of soude kunnen waarnemen, als syn B: V: *haaren, haeren, haten, hatren; leeuw, leew, leeu; schriuen, schriiven, schryuen etc. hoor, hoir; vrouwen, vrowen, vrouon, vrouwen, vrauuen etc. uuren, ueren, uren; kuch, kugh, kug; sucht, sught, sugt; duytsche, duytsche, duytsge etc. lachen, lagchen, lachchen* en duysend andere, waer ontrent, tot naer een voldoende bewys welke spelling voor de beste te houden sy, het een iegelyk moet vry staen keus te maken nae syn welgevallen.

Wegens dese en diergelyke verschilligheden soude men tot een selfe gevoelen moeten kunnen doen overgaen, wilde men tot een gelykvormige spelling geraken. Sulks moet vervolgens het oogmerk syn van onse betragtingen. Indien wy hier in gelukken; en dat wy de menigvuldige moeyelykheden die men hier te ontmoet siet, kunnen overkómen; en onse voorstellen genoegsaem op grond van reden vesten; om by elk der vlaenderlingen voor goed te kunnen aengenomen worden; wy sullen ons mógen vleyen van aen onse landgenooten eenen goeden dienst gedaen te hebben;

als buyten twyffel synde, of de Heer *Siggenbeek* heeft, wel de waarheyd getroffen wanneer hy by syne spelkunde voorhoudt datter geen verstandig hoogachter syner moederspraak is, die niet hertelyk wensche dat de spelling der selve eyndelyk tot eenpaerigheyd gebragt worde.

Om ons oogwit te bereylen, hebben wy gedacht dat het eerst en ten hoogsten noodsaekelyk was een keurig ondersoek te doen nopende de kragt en weerde der letteren van onsen A : B : sonderling van de gene wienshalvens de gevoelens niet overeen dragen: in der daed dewyl de letters de hoofdstoffe syn waer af de woorden gemaekt worden, en kan men sonder desselfs kennisse in redelykheyd niet verhoopen van tot eene vastgegronde spelling te geraken.

Voor het overige wy hebben onse oogen gewend soo naer onse oudste als lactore schryveren om te sien welk gebruik sy van de letteren gemaekt en sonderling hoe sy die uytgesproken hebben. Onder de eerste hebben wy goene gevonden van meerder gesag dan *Anna Biins*, die, boven dat sy een geleerde vrow, en gemakkelyk de uytstekendste Poëtes ofte Rymkonstenaer haerer eew is geweest, daer hy nog eene schoolvrow van beroep was. Dese moet soo veel te meer onsen sonderlingen aendagt verdienen, om dat wy sien dat de tael die sy over drie eewen binnen Antwerpen sprak, welke waerschynelyk alsdan de gemeene tael der Nederlanden was, nog heden, indien men de uytheemsche en verouderde woorden wegneemt om soo te seggen eene en de selfde is met de onse. 'T is waer men kan sig by haere refereynen niet versekeren welke haere spelling sy geweest, want boven dat de selve maer lang

naer haer overlyden eerst syn gedrukt geweest, men wéet hoe véel het spellen afhangt van de willekeur der drukkers. In der daed de verscheyde afdruksels van haere werken die wy gesien hebben, en waer af het oudste maer is van 'tjaer 1611, syn alle in spelling verschillig van elkanderen. Het eenigste waer op wy kunnen staet máken, en dat ons direbaer moet syn, sijn haere Rymen, waer in sy ryk, jaé overvloedig, en niet min soo keurig is geweest, dat sy seer selden daer in sig eenige dichtersche vryheden héeft toegeláten. Haere rymslaegen komen nog heden geheelyk overeen met de onse, naementlyk ten aensien van de opene, wyd-opene en geslotene lange Letters E, (als EE, EE, en É) en ook wel (indien men de dichtersche vryheden wéet t'onderscheyden) ten aensien van de opene en geslotene lange Letters O (als oo en ó) die de Heer *Siegenbèek* noemt de hard-lange en sagt-lange E en O. waer by wy ons mógen vleyen dat wy de oude en egte uyt spraek deser Letteren onverbroken behouden hebben: daer de Hollanders in tegendeel, de uyt spraek der selve, (gelyk den genoemden Heer wel segt, als maer al te véel by hunne Poëten bewaerigd synde) reeds seer vroeg verlooren hebben. 'T is waer desen Letterkundigen héeft in alle twyffelagtheden en moeyelykheden die hem op dit punt te vooren syn gekomen, altyd by dese onse oude nederlandsche Poëtes te raede gegaen; dog boven dat hy sig wegens haere onderrigtingen wel héeft misgrepen, héeft hy, onses oordeels, aen jongere schryveren, en aen sommige steden en gewesten die reeds tot eene verdorvene uyt spraek wacren overgegaen, ter beslissing der geschillen, te véel gesags toegestaen. Met minder gevaer en meerdere sekerheyd soude hy *Anna Büns* aensien

hebben voor de paal of het middelpunt om van daer af te meten, wanneer en tot hoe verre de jongere schryveren van de egte uyt spraek der gemelde Letteren waeren afgeweken:

Den Brugschen Poëet *Anthonis De Roovere*, ouderen schryver dan *Anna Biins*, als reeds overleden ten jaere 1482. alhoewel de tael by synen tyd seer luttel beschaefd was, verdient niet min onsen sonderlingen aendagt ten aensien van de selve Letters E en O, te meer om dat syne Rymen daer ontrent geheelyk overeen kómen met de gene van onse gesejde Poëtes.

Wy bemerken voorders by de verhandelingen van de Heer *Siegenbéeck* dat de inwoonders van Seeland en van sommige andere landstrecken van onder het oud Hollands gebied, met ons in de uyt spraek der beropen Letters weynig verschillen. Daerom aensien wy de tael van de Heer *Jacob Cats*, welke hy ('tgenc aenmerkens wèerdig is) nu Scews, dan goed Hollands noemat, ontrent geheelyk voor de onse.

Eyndelyk hebben wy in aendagt genomen, tot soo verre wy de gelegentheyd gehad hebben, de schryvers die van de spelkunde gehandelt hebben, en sonderlinge de overwegingen over de West-vlaemsche spraek vervat by het Tydverdryf gedrukt ten jaeren 1805. en 1806. onder den naemt van de Heer *Vaelande* van Jeper, die men geloofst te wesen den Heer Arts *Van Daele* aldaer een werk dat ons niet weynig opmerkingen heeft verschafft betrekkelyk tot de uyt spraek der Letteren en tot de noodsaekelykheyd van het invoeren der toon-teekenen.

Met dit voorafgaende berigt sullen wy afstaap

B

pen tot de stof die wy voorgenomen hebben te behandelen.

VAN DE LETTERS IN HET ALGEMEYN.

Wy hebben twee middels om onse moedertaal aen anderen te doen verstaen: de *Spraek*, en het *Geschrift*.

De eerste is voor het *Oor*, het tweede voor het *Gesigt*.

De *Spraek* maect door hoorbaere woorden onse gedagten aen anderen bekend. Alsoo die een getrow afdruksel is van de *Tael*, kent men daer by dat dese gebrekelyk is wanneer sy woorden van verschillige beduydenis met een en den selven klank aen het gehoor moet opleveren; want op dat eene *Tael* volmaekt waere, soude sy alle sulke woorden met onderscheyden klank moeten kunnen doen hooren.

Het *Geschrift* dient om door sienelyke woorden onse gedagten aen andere voor oogen te stellen.

De *Woorden* worden sienelyk gemaekt ofte verbéeld door sekere schryf-teekenen die men *Bockstaeven* ofte *Letteren* noemt, waer by men kan voegen de *toontekenen*, voor het geval dat die noodig syn om aen de selve *Letters* eenen verschilligen klank te doen aennemen.

Eene der voornaeme gebrekyheden van het *geschrift* is van gelyklydende woorden, dog verschillig van beduydenis, met de selve schryf-teekens te moeten verbéelden; want wederom op dat een *Geschrift* volmaekt waere soude men behooren

alle sulke woorden gevoegelyk met onderscheyd aen het oog te kunnen vertooncn. Indien men hier het oog wilt slaen op de fransche tael, men sal bevinden dat dese ten dien aensien veel gelukkiger is dan de onse, om dat by haer meest alle woorden van den selven klank, waer af de beduydenis verschillig is, met verschillige schryf- teekenen aen het oog worden vertoon'd. By voor- beeld, *saint*, *sain*, *sein*, *seing*, *ceint*, al woorden die by de uyspraek het selve geluyd opleveren en verschillig syn van beduydenis, welke de Franssen weten by geschrift elk op hun eygen wel te onderscheyden en te verstaen, daer wy in tegendeel eene menigte van diergelyke woorden hebben die wy by het geschrift niet kunnen onderscheyden.

Hier kan men in aendagt nemen hoe gevaerlyk het ware voor spelwet te willen doen aennemē dat men gelyklydende woorden op gelyke wyse heeft te schryven.

De wetenschap om de vlaemsche woorden met bekende of aennemelyke schryfteekenen regelmazig, en soo veel als met eenvoudige regels geschieden kan, onderscheydentlyk aen het oog te verbeelden, sullen wy de vlaemsche spelkunde noemen.

De Schryfteekenen, te weten de Boekstaeven ofte Letteren, waer af men sig in Vlaenderen en omstréeks bedient en van oude tyden bediend heeft, om in schrift te stellen soo de woorden eygen aen onse Tael, als de gene erkostig van vremde Taelen, syn de 27. naervolgende.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N.
O. P. Q. R. S. s. T. U. V. W. X. Y. Z.

Dese wierden in verscheyde gewesten en in verscheyde tyden verscheydentlyk genoemd.

By de Twee-spraak van de nederduytsche letterkonst uytgegeven by de Kamer in liefd bloeyende t'Amsterdam, aldaer gedrukt ten jaere 1614 (waer af volgens *G. Brandt*, *Hinderyk Spiegel*, man van een aensienelyke geleerdheyd den opsteller soude syn geweest) een dierbaer werk voor de verrvking en suyvering der nederlandsche tael, dog misleydend ten opsigt van desselfs uyt spraek en spelling soo boven aengerogerd is, worden de Letteren benoemd en uytgesproken soo volgt.

A. BE. CE. DE. E. EF. GE. HA. I. JE. KA.
EL. EM. EN. O. PE. QUE. ER. ESSE. ES. TE. U.
VA. WA. EX. YE. ZEDDE.

De benoeming daer af is by de Vlaemingen al by de selfde. In sommige gewesten noemt men by hun de kleene S kromme S, dit nogtans maer opsigtelyk tot haere vorme; want dat sommige aen de kleene S eenen sagteren klank hebben willen toeeygenen dan aen de groote, is sonder grond; de V noemt men doorgaens VE en ook wel enkele U; de W. WE, of dobbele U; en de Z. word ook uytgesproken ZIDDE, en by andere, soo ik over vyftig jaeren uyt den mond van ouderlingen van ontrent *Meenen* gehoord heb TSITTA op syn hoogduytsch ofte grieksch. Evenwel is het verschil in de benoeming van kleene aengelegentheyd: 'tis de innerlyke kracht der Letteren die in aendagt moet vallen.

De voordere schryfteecken betrekkellyk tot de

uitspraak en vervolgens tot de spelling ofte verbeëlding der woorden, syn de toonteevens (accentus) welke reeds by ons hier en daer, dog wanschikkelyk en veel sonder nood syn ingevoerd,

By de Grieken telde men'er drie, gelyk men ook doet by de Franssen, die de selve van hun ontleend hebben.

Dese moeten dienen, niet, soo sommige meenen, om een lange lettergreep aen te duyden; maer wel en eeniglyk om daer by aen te wysen den toon op welken de klinkers, waer boven dese teekens geplaatst worden, moeten uytgesproken worden, 'tsy grof of wyd-open, 'tsy scherp of gesloten.

Het eerste merkt men met (') ende wordt genoemd het scherp of gesloten toon-teeken (accentus acutus); by de franssen l'*accent aigu*. Met dit teeken bovenschryven dese de Letters E in het woord *été*, in het welk de eerste E kort en de tweede lank is; ook in het woord *vérité* waer van in tegendeel de eerste E lank en de leste kort is, wordende de Letters E die aldus geteekend syn, by hun scherp en gesloten uytgesproken, ende luyden even dus als by ons de eerste E in de woorden *edel*, *regen*, *neder*.

Het tweede verbeëldt men met (\) ende wordt genoemd het grof toonteeven (accentus gravis), by de franssen l'*accent grave*. Dit stellen sy boven de E die by hun grof en als met wyd-open monde, moet uytgesproken worden, by voorbeeld de E in hunne woorden *procès*, *succès*.

De twee voorgaende toonteevens gebruykten

de Grieken onverschilliglyk soo boven de korte als boven de lange lettergrepen. De franssen hebben niet noodig dit leste toonteeken te gebruyken dan alleen boven de lange lettergrepen. Wy vlaemingen soude het selve ook kunnen stellen boven de korte lettergrepen, als in Krygshêr, Borstweêr, Reystêr, Hertsweêr, Suydmêr etc. in welke woorden onse dobbele EE op den selven toon wordt uytgesproken als de E by de franssen in de geseyde woorden *procès*, *succès*. maer hier af sal laeter gehandeld worden.

Het derde toonteeken wordt by de franssen gevormd van de twee voorgaende van boven aen een gevoegd, bebbende aldus de gedaente van een kap, als (^); by de grieken hadde het de gedaente van een verkeerde omliggende S. men kan het noemen het gekapt, of heter, nae desselfs vorme by de grieken, het rond of omdraevend toonteeken (*accentus circumflexus*) by de franssen *l'accent circonflexe*. Welken desselfs toon sy geweest by de grieken is onbekend. Men wilt doorgaens, dat het soude mede gedeeld hebben van den klank van het een en het ander der twee voorgaende teekens, en dat by voorbeeld eene E met het selve geteekend in het begin van het uytspreeken der lettergreep soude gesloten en in het eynde wyd-open uytgesproken hebben geweest. Maer dit valt niet waarschynelyk. Beter is bekend dat dit teeken by hun maer gesteld wierdt boven de lettergrepen daer eene inkorting of eene afsnyding plaets hadde, uyt welken hoofde sulke lettergrepen by hun altyd lank waren, soo dat het geloofbaer is dat dit teeken by de grieken tot geen ander eynde gebruykt wierdt, dan om sulke inkorting of afsnyding, en vervolgens de lankheyd van sulke lettergreep aen te duyden,

waer nyt soude volgen dat de laetere Letterkundigen dit teeken oneygentlyk voor een grieks toonteecken hebben aensien, gemerkt de enkele verlan-
ging van eenigen toon daer aen geen meerdere
grotte of scherpte toebrengt. Tgene soude moeten
geschieden om dat het voor een toonteecken sou-
de kunnen gelden.

Men soude het selve ontrent. mogen seggen van
het fransch gekapt toonteecken dewyl het nawe-
lyks oyt elders geplaeitst wordt dan boven lange
lettergrepen waer uyt eenige letter, by de ouden
daer in gebruykelyk, is weg geworpen, gelyk
men siet in hunne woorden *suprême*, *extrême*,
dû, *crû*, *croître*, *côte*, *honnête* etc. waer voor
men oudtyds schreef *suprême*, *extrême*, *deu*,
creu, *croistre*, *coste*, *honneste* etc. sonder dat dit
teeken by hun geplaeitst boven eenen klinker,
daer aen eenige grotte ofte scherpheyd van toon
bybrengt, maer slegts de lankheyd van de letter-
greep aenduydt, uytgetomen wanneer het gesteld
wordt boven eene E, in welk geval sy over-een
gekomen syn sulke E wyd-open uyt te spreken.
Ook indien het niet ware om de naelaeting van
eenige letter aen te wysen, souden de franssen
het gekapt toonteecken boven de E kunnen missen,
en sig in desselfs plaets van het grof ofte open
toonteecken bedienen; want het ware voor hun
den selven klank indien sy schreeven *supre-*
me, *extrême*, als dat sy nu schryven *suprême*,
extrême.

Maer dit sy tot hier toe genoeg van de toon-
teekens: wy sullen laeter sien of en tot hoe verre
wy naer het voorbeeld der franssen, ons van
die grieksche toonteeckens sullen willen ofte moeten
bedienen. Wy keeren weder tot de Letteren.

Dient wel in aendagt genomen, en men mag sig versekeren dat wy geene Letteren hebben die wy kunnen beroemen onse te syn, of waer af men kan seggen d' eene meer dan de andere eygen aen onse tael te wesen, ten ware misschien de J, V, en W, tot soo verre die mede-klinkers syn geworden. Onse Voorouders hebben die alle, soo wel als de naebourige volkeren, ontleend en bekomen van de Romeynen en Grieken, welke leste, soo men overlevert, die bekomen hebben van de Pheniciers, en dese van de Hebreewen, de oudste letterkundigen die ons bekend syn. Soo nogtans dat 'teen en 'tander volk daer t'sedert wel eenige Letteren ofte Schryfsteekenen, 'tsy om kortheyds wille 'tsy uyt nood om de klanken eygen aen hunne tael bequaemelyk te kunnen uytdrukken, nu en dan uytgevonden en by hunnen A-B gevoegd heeft. Soo hebben de Grieken boven de toontekens nog uytgevonden, en om kortheyds wille by hunnen A-B. gevoegd de dobbele Letteren Θ (dat is th) by hun genoemd *Theeta* of *Thèeta*; Ξ (dat is ks) genoemd *xi* of *ksi*; Φ (dat is ph) Χ (dat is ch) genoemd *chi*; en Ζ (dat is ds) genoemd *dsèeta*. Waer by sommige * voegen de Υ (dat is y) nu doorgaens genoemd *Upsilon* (voortyds en misschien beter *Ypsilon*) waerschynelyk om reden dat dese letter, by de Nederlanders veel *de dobbele y* genoemd, by hun soo wel als by de Franssen de plaets van eene verdobbelde I (welkers vorm sy genoeg verbèeldt) bequaemelyk vervullen kan. Ik segge hier vooren *en misschien beter Ypsilon*; want boven dat alle volkeren dese letter uyt het Grieks in haere tael oversettende daer voor de Y en niet de U gebruykt hebben, is aenmerkens

* *Hermanus Hago de origine literarum. p. 64. et alibi.*

wèerdig dat de hedendaegsche Grieken, die buyten twyffel voor de naeste te houden syn om ons den klank der selve letter, die sy onmiddelyk van hunne Voorvaders de oude grieken bekomen hebben, te leeren kennen, de letter **Y** nog hedendaegs uytspreeken gelyk de Franssen, de Hoogduytsen en de Westvlaemingen doen.

De Latynen hebben van hunnen kant ook by hunnen ontleenden **A-B**, gevoegd de letter **F**, korter om vormen, en misschien ook min aanblass of toehyging vereyschende dan de Grieksche **PH** (Phi) voorders de **C** ook ligter om vormen dan de Grieksche **K** (Kappa) toediet de **Q**, die sommige * hebben aensien voor eene dobbele letter gevormd van **C** en **U** in een getrokken, om dat de Romeynen oudtyds wel schreeven *qis, qam, qirinus*, voor *quis, quam, quirinus*, dog andere gelooven dat de oude Romeynen inder daed uytspraken *kis, kam, kirinus*, hun steunende op de hoerteric van Cicero, die, benevens andere, gebeden door eenen Kok om syné voorspraek tot bekómen een aensienlyk Staetsamt dat wat te hoog en buyten het bereyk syner bequaemheyd was, hem, bedektelyk spottende; dese dobbelsinnige antwoord gaf *ego quoque tibi jure favebo*. Tgene kon verstaen worden *ik sal U ook [quoque] of ik sal U, ó Kok, (Coque) naer verdiensten voorstaen*, waer uyt men besluyt dat *quoque* en *coque* by de Romeynen gelykelyk wierdt uytgesproken. Men voegt daer by de **H** die sy souden aengenomen hebben voor een teeken van aenhyging, ** dog boven dat

* *Passchier des recherches de la franco.*

** *Hermanus Hugo.*

de oude Grieken de H wel gebruykt hebben, die nu verwisseld is iegens het hard aenblaes teeken (*spiritus asper*) men siet niet dat de Latynen, soo men hunne Poëten te raede gaet, de H in het begin der woorden, meer met aenhyging uytspaken, dan de Westvlaemingen, nog dan de Franssen, te weten in die woorden welke dese leste van de Latynen bekomen hebben.

Men heeft aengeteekend dat de Latynen de dubbele letters Y en Z van de Grieken niet aengenomen hebben, en die maer gebruykten in de woorden die erkostig waren van het Grieks. * De reden hier af is ligt te gissen: de Latynen hadden geene lettergrepen in hunne tael waer in den klank van de verdobbelde I, nogte vande dubbele letter (DS dsèeta) sig moesten doen hooren. Men hadde hier by kunnen aentekenen dat sy van gelyken niet aengenomen hebben de dubbele letters, of beter de stempels van de dubbele letters *Thèeta* (TH); *Phi* (PH), *Chi* (CH) *tgene wederom geen plaets heeft gehad uyt oorsaek dat sy dese letters, die soo gebruykelyk syn in de Grieksche lettergrepen, in hunne tael niet noodig hadden, en liever in de woorden die sy van de Grieken ontleenden, waer in die dubbele letters haer bevonden, daer toe twee letters hadden te gebruyken, dan hunnen A - B met noodeloose stempels te belasten. In tegendeel en verwaereloesden sy den stempel van de dubbele letter XI (*Ks* of *Cs*) niet, om dat sy soo wel als de Grieken véel lettergrepen hadden waer in dese twee letters haer bevonden.

Een iegelyk sal hier ligt begrypen hoe wyse-

* *Hermanus Hugo.*

lyk en met hoe véel nut onse Voorouders, naer het voorbéeeld der Romeynen, den stempel van dese leste dobbel letter van de Grieken ontleend en in hunne tael gebruykt hebben, ende sal vervolgens sig verwonderen dat een groot deel schryvers nu 'tsedert eene eew of twee uyt enkele nieuwsgesindheyd, sig van dese letter, soo gemakkelyk om vormen, héeft ontmaekt, om in desselfs plaets twee letters te stellen die ontrent dobbele plaets vereysschen, en tot vormen van welken men ten minsten dubbelen tyd héeft te bestéden.

Andere Volkeren, wanneer de letteren die sy van de Grieken en Romeynen bekomen hadden, niet bequaemelyk sommige klanken eygen aen hunne tael, konden uytdrukken, syn over eem gekomen daer aen te voegen eenige tippen, schréeffkens ofte andere teekens om de ontbrekende klanken aen te duyden. Soo hebben de Spanjaerden uytgevonden ende syn over eem gekomen de N met een onliggende schréeffken te bovenschryven (\bar{N}) om daer aen eenen gladden toon te géven, en soo véel te doen gelden als de GN by de Franssen in het woord *Seigneur*, soo dat sy schryven *Señor* en uytspreken *Segnor*. Van gelyken hebben sy uytgevonden de C te onderschryven met een oud, dat is, met een verkeerd Ceken (\check{C}), wanneer die letter gevolgd van eene A, O, of U, soo hard moest uytgesproken worden, als of het hunne Z waer geweest, immers ontrent gelyk de \check{C} by de Franssen (die hier in hun naegevolgd hebben) in de woorden *Façon*, *Rançon*, soo dat sy sonder onderscheyd uytspreken, en ook wel schreeven *Pan baço* en *Pan bazo* daer sy dit Ceken of Cedeken (*Cedulle*) niet noodig achtten wanneer de C gevolgd wierdt

van de klinkers E of I, die sy niet min alsdan wederom hard uytspreken bynaer gelyk de Franssen doen in de woorden *Cire*, *Cité*, en de Vlaemingen in de woorden *Cieren*, *Cierssel*, en vervolgens schreeven sy en spraken uyt sonder onderscheyd *Hacer* en *Hazer*.

Soo hebben de Hoogduytsen weten aen te wysen de verscheyde gelynden van hunne klinkers A, O, U. Menigvuldige gelyke voorbeelden soude men vinden indien men ondersoek wilde doen op de Deensche, * Póolsche en andere Noordsche taelen; maer dit is meer dan genoeg tot ons voornemen.

De letteren dan van onsen A - B, die ons alle, soo wy sien, gelykelyk van den vrenden syn toegekomen, moeten wy, sulks als die by onse Voorouders ons syn overgeleverd, in dank aenveerden, en trachten ten voodeeligsten te gebruyken, sonder eenige verachtelyk te verwerpen onder voorwendsel dat wy die missen kunnen, of dat die meer eygen schynen aen eenige tael die met de onse niet vermaegschapt is. Onse Voorvaders hebben die alle geerbiedigd en weten hun nut en voordeel daer uyt te trekken. Dat wy armer geworden syn dan sy, is om dat wy te seer tot nieuwigheden bejust, sommige letteren ligtveerdiglyk en sonder gegronde reden verwerpen en buyten gebruyk gesteld hebben, 'tgene noyt geschied is sonder onse schade. Inderdaed sy schreeven by voorbeeld korter *Can*, *Const*, etc. met C, dan wy *Kan*, *Konst*, etc. met K, gemerkt men om de C te vormen maer eenen tyd behoest, daer men om de K te vormen dry ty-

* *Tuetspraak Blads. 24.*

den noodig heeft, van gelyken hadden sy tot het vormen der dobbel letter X maer twee tyden noodig, daer wy tot het schryven de KS die wy in desselfs plaets gesteld hebben, vier tyden moeten besteden. Men hadde nogtans in dese en diergelyke gevallen wel behoef in het oog te houden dat de kortheyd in het schryven, sonder naelaeting nogtans van eenige letters noodig om een woord volkomentlyk te spellen, in het algemeyn eene der nutste gaeven van het geschrift uytmaekt. De Engelssen syn hier ontrent voorzigtiger geweest dan wy, en dan de Hoogduytsen selfs: sy hebben de korte C, in de woorden die sy met ons gemeen hebben, blyven behouden, en die niet verruyld iegens de lange K.

Men kan niet seggen dat de C aen onse tael meer vrende of oneygen is dan aen de Fransche of Engelsche: het standvastig gebruyk die de ouden daer af gemaakt hebben geeft ons bewys van het tegendeel. Al dat wy weten is dat de volkeren die het gebruyk der letteren van de Grieksche geloofs gesanten geleerd of erleerd hebben, veel de K aengenomen hebben, * en dat by de gene die van wegen de Roomsche kerk onderwesen syn geweest, de C meest in swang is geraekt. Men heeft selfs waergenomen dat de verruyling der C iegens de K maer heeft begonnen plaets hebben in Holland soo wel als in Duytsland ten tyde van de ervorming van den Godsdienst. Wat ons aengaet, wy sien geen ander bewéeg reden om de K te kiezen voor de C, dan om dat de C sig te weynig onderscheydt van de E, ofte by haere vorme te seer aen dese gelyk is.

* E. Grigny.

Ondertusschen is het waer dat wy de kennisse van d'uytspraak der C wanneer die gevolgd is van E, I, of Y, aen jongere Volkeren die ons in letterkunde syn voorgegaen, verschuldigd syn; sonder dese soude men ligtelyk CE, CI, CY, (sonderling de gene die de C aensien voor de Kappa der Grieken) hebben willen uytspreken KE, KI, KY. en vervolgens sig in groote verlegentheyd gevonden hebben om nae onse uytspreekte te schryven *Cederboom*, *Cicero*, *Cyrus* etc. Inderdaed wy souden genoodsaekt geweest hebben daer toe een andere letter uyt te vinden of te gebruyken, en aldus van de oorspronkelyke letter af te wyken, ofte wel de C op syn Spaens of op syn Frans te onderschryven met een Ceden (Ç) 'tgene evenwel over eene eew by veel goede schryvers, en vry Voorsigtiglyk is gepleegd geweest.

Wat sal men seggen van de G in de woorden die wy, om soo te seggen, van de Franssen bekomen, of ten minsten leeren uytspreken hebben, als in *Genie*, *Analogie*, *Generael*? wy moeten bekennen dat ons hier een fransche G onthréekt; want het soude ons vremd voorkómen van daer vooren te hooren uytspreken *Ghenie*, *Analoghie*, *Ghenerael*. En of dit nog geoorlóofd waer, hoe sal men uytspreken *Vryagie*, *Stellagie*, *Boschagie* etc. gelyk wy die nu schryven met onse G? maer hier af laeter.

VAN DE LETTERS IN HET BYSONDER.

Volgens 'tgene wy reeds hier vooren rákende de H aengehaeld hebben, is af te méten dat dese niet wel voor eene letter kan aengenomen worden, als ten hoogsten maer de selve kragt

hebbende als het hard aenblaes tecken (*Spiritus asper*) by de Grieken. In der daed sy heeft geenen bysonderen klank aen haer selven, ende gevolgd van A, E, I, O, U, Y, en voegt sy geene verandering van klank by aen de selvé klinkletters, dan dat sy die met hardere aenhyging doet, ofte moet doen hooren. Jae selfs, soo de Heer *Siegenbóek* wel acnmerkt heeft, wordt de H in den mond van véel Nederlanders niet verstaen, soo datter véele uytspreken *Haen*, *Hond*, *Huys*, even al of dese woorden sonder H geschreven waeren. Dit is soo waer sonderling in den mond der Westvlaemingen, die voor 'tgeene de harde uytspreek aengaet, hun meest van de Hoogduytsen verwydert hebben, dat het hun pynelyk valt de stomme ofte korte E op 'teynde van een woord gevolgd van een woord beginnende met H te doen hooren, en sulke ontmoeting valt hun naementlyk swaer in het opseggen van gedichten, soo dat men hier een onaengenaeme gaepinge ofte ruymte tusschen beyde gemeenelyk waer kan nemen. Daerom ook plégen hunne Poëten, gelyk ook wel sommige van onder het Hollansch gebied, by wylen sulke E af te snyden, en hnn hier te gedragen even al of het volgende woord met eene klinkletter begin name.

De overige 26. letters worden verdeeld in selfsklanken ofte klinkers en in medeklinkers.

VAN DE KLINKERS OFTE EENKLANKEN.

Den klinker is eene letter die men uytgalmt ofte doet hooren met eenen enkelen klank, welchen men kan doen voort dueren sonder verandering of roering van Lippen, Tong of Tandem. Dese wordt op haer selven en sonder behulp van

eenige andere letter uytgesproken; daerom noemt men sulke letters ook eenklanken en selfsklanken.

Den medeklinker in tegendeel kan men sonder behulp van een andere letter, nog sonder agtervolgende roering van Lippen, Tong of Tandent niet uytspreeken; vervolgens kan men ook desselfs klank niet onveranderlyk doen voorts dueren.

Onder de gemelde 26. letteren, sal men'er ses ontmoeten die de hoedaenigheyd van klinker hebben, te weten A, E, I, O, U, en Y. De andere sal men bevinden medeklinkers te wesen.

Wy hebben eygentlyk wel meer andere klinkers in onse tael, vermits wy meer andere enkele duersacmeklanken hebben; maer om dese vormen hoeven wy, by gebrek aen Stempels, twee klinkers t'samen te voegen. By voorbeeld de lettergreep EU in *Deur*, *Getreur* is slegts eenen eenklank (en niet eenen tweeklank) om dat wy die lettergreep uytspreekende, maer eenen enkelen klank doen hooren die men kan duersaem maken sonder eenige verandering in de gestalte des monds.

Het selve mag men seggen van de lettergreep EI in *Beir*, *Heir*, *Peirel*, gemerkt die by ons den selven klank heeft als de gekapte E by de Franssen in de woorden *Même*, *Suprême*.

'Tis wederom het selfde van de lettergreep OU in de woorden *Bout*, *Goud*, *Blout*, *Koud*, *Mout*, *Smout*, *Sout*, *Stout*, *Houden* etc. dit in geval men die uytspreekt gelyk de Westvlaemingen doen, by wie sy den selfden klank heeft als de U by de Franssen in de woorden *Tout*, *Kous*

etc. dog indien die wordt uytgesproken gelyk door-
gaens de Nederlanders AU uytspreken in het
Latynsch wordeken *Aurum*, soo moet die letter-
gréep OU niet als eenen klinker, maer als eenen
waeren tweeklank aensien worden, om datter
alsdan eenen klank swemende naer de O of A
en naer de U daer in onderscheydentlyk gehoort
wordt.

Hier kan men bemerken dat eene en de selfde
lettergréep in 'teen gewest der Nederlanden voor
eenklank, en in 'tander voor tweeklank moet
aensien worden:

Niet iegenstaende wy door het t'saemen stellen
van twee klinkers, nog andere eenklanken bekó-
men, wy sullen evenwel hier naer sien datter
ons nog eenige klanken ontbréken om onse vlaem-
sche tael bescheydentlyk te doen verstaen.

Den Heer *Vaelandé* ofte *Van Daele* by syn
beropen *Tyd-verdryf* telt tot negentien lange klin-
kers ofte eenklanken in de Westvlaemsche tael,
ende wenscht datter voor elk der selve eenen
bysonderen stempel ofte andere vastgestelde wyse
van die uyt te drukken gevonden worde. * Dit
is al mede den wensch van andere Letterkundi-
gen gewéest, gelyk te sien is by de beropen
tweespraek, alwaer den Opsteller ons ophaelt dat
het aen sommige geraedsaem dogt de korthéyd
of lankeyd der klinkers met *Accenten* te onder-
scheyden, sonder om de lankhéyd aen te duyden,
eenige verdobbeling van letters te besigen; dat
het aen andere behaegde dat men het *Maxet*
der letteren soude verstellen, om alsoo alle klin-

* *Voorreden Blads. 9.*

kers, dubbel klinkers ende tweeklanken, elk met een sonderling *Maxel* af te beelden, alsoo *P. Ramus* in syn Fransoysche letterkunst sig onderwonden heeft te doen; maer (vervolgt hy) my gevalt der ouder wyse beter: om reene *dat men den leeringden ligtelyker vyf letters wel kan doen onderscheyden, en voort d'ander geluyden, nae datse van de selve t'saemen geset syn; als dat men hun 25. klinkletters van verscheyden geluyd wel sou kunnen doen onthouden.* Wy gelooven hier in met hem te moeten over een siemmen. Ook sien wy dat het voorstel van dien vermaerden Leeraer *P. Ramus* niet aengenomen is geweest: de Franssen hebben voorgesien de klanken, die, nae t'saemenstelling van klinkers, hun nog ontbraken, aen te wysen met toontekens, waer af sy nae het schynt, soo wel als wy, langen tyd afkeer hebben gehad. Wy die van ouds af de Franssen alengskens en tot ons voordeel in de letterkunde, en sonderling in de Versmaekerie syn naegestapt, sullen hier naer sien of het ons niet dienstig, ja ook noodsaekelyk sal wesen, hun mede ten opsigte der toontekens nae te volgen 'kwil seggen van die teekens, gelyk sy gedaen hebben, van de Grieken te ontleenen.

I. EN Y.

Onder de 6. eenvoudige klinkers hier vooren, syn'er twee, te weten I en Y, welke, indien men de ouden volgt, 'tsy elk alleen, 'tsy staende op 'teynde van eene lettergreep, op een en den selven toon moeten worden uytgesproken; want de ouden schreeven onverschilliglyk, en vervolgens spraken gelykelyk uyt *mi, si, en my, sy.* Dog wanneer de enkele I haer bevindt in eene lettergreep gesloten met eenen medeklinker, dan ver-

liest sy in den mond van een groot deel der Nederlanders véel van haere kragt, ende wordt eensdeels als te rug gevoerd naer den klank der letter E; daer dat de dobbele ofte Grieksche Y in het selve geval sonder eenig verlies, haeren eersten klank behoudt. By voorbeeld schoon *mī* en *my*, *si* en *sy* oudtyds gelykelyk luyden, nogtans en rymen de woordekens *min* en *sit* niet met *myn* en *syt*, maer swēmen naer den klank van de woordekens *men* en *set*. Daerom was het dat de ouden, daer het noodig was dat de I haeren vollen ofte eersten klank behiel; de selve letter in sulck geval altyd verdobbelden; ende schreeven vervolgens *mīn*, *sīt* etc.

De enkele I en de Grieksche ofte dobbele Y worden mede by de Franssen, en, 'tgene voor ons aensienlyker is, ook by de Hoogduytsen op gelyken toon uytgesproken. Indien de Hollanders en een groot deel der voordere Nederlanders de Y uytspreeken op eenen toon gelykende aen den gene van den tweeklank EY of AY, sy sullen misschien met de Heer *Weiland* gèern bekennen dat sulks een wesentlyke verbastering van uyt-spraak moet genoemd worden. Dog hoe het sy, hier is voor ons weynig belank aen vast. De tael der verscheyde gewesten van het Nederland is van dien aerd niet dat men met redelykheyd soude kunnen hopen ofte willen ondernemen van de selve in uytpraak tot overeenstemming te brengen. Het hoofdsackelyke waer op wy het oog hebben te vestigen is om tot eene gelykvoornige spelling te geraken.

Wat de verdobbelde I betreft, alsoo die by de Letterkundigen altyd aensien is geweest voor twee letters, en nu zedert langen tyd by de beste

vlaemsche Schryvers en Drukkers, en ook wel by sommige Hollandsche naemlyk by de beroepen *Tweespraek* van *Spiegel*, vervangen syn met de dobbele ofte Grieksche Y, die de plaets daer af, soo reeds aengeteekend is, wel vervullen kan, wy gelooven dat het naedeelig ware voor de spelling de selve wederom in te voeren. Inder daed het soude ons wanschikkelyk voorkómen, indien men by voorbéeld de woorden *myn*, *syn* etc. nu ondername te schryven, en naementlyk *van die* te spellen met vier letters. Hier is het geval van te kunnen seggen dat wy iegens de ouden een voordeel betroffen hebben, te weten de verkorting van eene letter, sonder eenig verlies van klank.

A en U.

Op den klinker A valt niet sonderlings t'aenmerken, dewyl desen nu over al gelyk luydt. Het selve kan men seggen van de letter U die nu by ons wordt uytgesproken gelyk by de Franssen. Dog men kan hier in 'tvoorbygacn waernemen dat de U haer alleen bevindende in eene lettergreep die met eenen medeklinker eyndigt, by véele Nederlanders merkelyk van haeren klank verliest, en gelyk geschiedt in het gesag van den klinker I, eenen toon acnnéemt al of de letter E daer in ondermengeld waer, soo dat alhoewel by voorbéeld het wordeken *nu* wel rymt met het fransch wordeken *bu*, evenwel ons wordeken *nut* niet rymt met de fransche wordekens *bút*, *bute* of *luth*; maer nadert eenigsins aen den klank van ons wordeken *neut* voor *noot*.

Men kan hier nyt bemerken, soo wel als uyt het gene hier boven geseyd is van de I, hoe seer

de medeklinkers by wylen heerschen over de klinkers, en haer soo verschillig een geluyd doen aennemen, dat men sou gelooven dat eene selfde letter van haer selven verschilt.

Segge hier vooren dat de U by ons nu gelyk luydt als by de Franssen. Eertyds evenwel schynt dese letter by ons den selven klank gehad te hebben als by de Hoogduytsen; want vinde by onsen vlaemschen *De Roovere* dat hy verscheyde woorden eyndigende met eene enkele U doet rymen met woorden die eyndigen met *Ou* en *Ouw*. Hier uyt kan men bespeuren dat de oude vlaemsche uytspraek haer min dan de hedendaegsche van de hoogduytsche verwydert vindt. Dit wordt nog heden bevestigd by de uytspraek van het gemeen volk in Westvlaender (en de straetspraek is gelyk men weet altyd de leste die verandert) by het welk men alle woorden die wy met de Hoogduytsen gemeen hebben en die by hun met *Un* en nu by ons met *On* geschreven worden, nog heden hoort op syn hoogduytsch uytspreeken, soo dat sy aldaer seggen *Hound*, *Mound*, etc. voor *Hond*, *Mond*. 'Tis het selfde van de woorden die wy nu met *Oe* schryven en die by de Hoogduytsen met U geschreven worden als *Boek*, by de Hoogduytsen *Buch*, men spreekt die aldaer uyt *Bouk* de *Ou* by hun luydende als de *Ou* by de Franssen.

E en O.

Dese letters syn van het aldermeeste belang ende mögen aensien worden als de paelen die ons van de Hollanders afscheyden. De Heer *Siegenbéeck* beklagt sig, en wel te recht dat de uytspreeker der selve van over het de twee eewen by de Amsterdammers en sommige Naebueren is verlo-

ren geraekt. Wy dan, eer wy het selve verlies ondergaen, hebben vlytiglyk te letten om de verschillende klanken deser letteren aen te merken, en die by vaste teekenen aen het oog te doen onderscheyden. Indien onse Voorouders, die by het gehoor dese verschillende klanken soo wel wisten te onderscheyden, soo blykt by hunne rymslagen, gesorgd hadden om de selve aen het oog kenneyk te maken, men soude nu daer ontrent geene moeyelykheden meer ontmoeten, en de Hollanders souden soo, wel als wy de egte uytpraek der selve letteren behouden hebben.

Wy spreken hier van de letters E en O die haer enkel of dobbel bevinden in eene lange lettergreep gevolgd van eene korte alleenlyk onderscheyden met eenen enkelen medeklinker als in *Weder, eeren, Ouen, Boomen, ens.*

Wy hebben van ouds in sulke lange lettergrepen als wy kómes van seggen, onder een en den selven Stempel drie verschillende letters E, aen malkanderen geheel ongelyk van klank, 'tgeene ons met den eersten oogslag de noodsaekelykheid moet doen sien, willen wy ons selven wel verstaen of ons aen het oog van anderen verstaenbaer maken, van nieuwe Stempels uyt te vinden, of aen die letters daer het noodig is, eenige teekens by te setten waer aen men die verschillende letters onderkennen mag.

Uyt het gene hier boven geseyd, is wel af te meten dat wy hier eene tael staen te spreken die by veel Hollanders weynig verstaenbaer sal syn. Wy wenschen evenwel dat het hun te nutte sy.

De eerste E noeme ik de geslotene E, mits

dese evengelyk luydt als 'de gesloten E by de Franssen in de woorden *été, vérité*.

Dese E alhoewel verdobbeld, en hoe lank men die uytspreke behoudt standvastig den selven gesloten klank.

Altyd is de E by ons gesloten wanneer die enkel of alleen staet in het slag van lange lettergrepen boven opgehaeld, als is de naeleste lettergreep in de woorden *Leger, Seven, Seden, Suede, weder, Neder, Bevalligheden* ens.

Dese eensaeime E is aen de Vlaemingen van de oudste tyden af seer wel bekend soo sy in het schryven sig daer ontrent noyt misgrepen hebben, nogte sig en sullen misgrypen, vervolgens ware het noodeloos en bydies schadelyk sulke E niet eenig teeken of toonstrêep aen te wysen (ten sy in de onbepaalde wyse der werkwoorden en desselfs noodsaekelyke afstammelingen waer af laeter sal gehandelt worden) want daer geene uytneeming is, ware het strydig aen de goede reden en aen de regels der schryfkonst eenig teeken van onderscheyd te willen gebruyken.

Dog wanneer dese geslotene E verdobbeld wordt 't sy door inkorting of anderssins, dan is het noodig sulke verdobbelde E met het scherp toonteecken te bovenschryven, ten eynde van die te onderscheyden van onse groote ofte dobbele EE, waer af wy aenstonds staen te spreken. Dus sal men het scherp toonteecken gebruyken boven de verdobbelde E in *Léest*, (van *Lésen*) *Héel* of *Héelt* (van *Hélen, Verbergen*) *Séen* (voor *Séden*) *Léer* (voor *Leder, Corium*) *Vrée* (voor *Vrede, Pax*) *Schéen* (voor *Sohene, het voorst*

van het Been) *Snée* (voor *Snede*, van een Mes)
Déel (*Dennen hout*) *Wées* of *Wéest* (van
Wesen) *Wéer* (voor *Weder*, *Tempeſtas*) etc.

De tweede EE ſal ik de groote ofte dobbele E noemen, om dat de ſelve niet kan alleen ſtaen, of geſcheyden worden. Dese moet myns oordeels aensien worden voor de lange E ofte Ecta (η) der Gricken, van wie onse Voorouders in gebreke ſyn gebleven eenen Stempel te ontleénen. Haeren klank is ſeer verſchillig van den genen der verdobbelde geſlotene E hier vooren. Men soude, die ook de vlaemsche EE mógen noemen, gemerkt dese, nae ik my laet vooren ſtaen, haer in geene andere tael laet hooren: evenwel is in de fransche tael (ik beroep dese gèrn als meest gemeen en best bekend, en vervolgens bequaemst om daer mede vergelykingen te doen) geen eene lettergréep waer in haeren klank óns voorkómt. Ik kan dan daer af geen denkbeeld geven, mits men het geluyd niet ſchryven kan, en dat maer kan overleveren door vergelyking met een ander dat bekend is. Al dat ik sou kunnen ſeggen is dat men dese letter uytſpréekt met de tanden wat meer verwyderd en de tonge min aen het verhemelſſel aengekléefd, dan wanneer men uytſpréekt de geſlotene E hier boven, en dat sy als het midden houdt tusschen de ſelve geſlotene E en de wydopene E waer af wy ſtaen te ſpréken. Voor het overige men moet die hooren uyt den mond van eenen Vlaeming.

Met dese dobbele letter ſchryft men *Leest*, (*Schoenmaekers vorm*) *Heel* en *Heelt* (van *Heeten*, *Genesen*) *Seen* (voor *Seeën*, *Meervoud van See*, *Mare*) *Leer* en *Leert* (van *Leeren*, *Werkwoordt* etc.) *Vree* (voor *Vrede onderm*

hertige) by *Scheen* (van *Schynen* etc.) *Snee*
 (voor *Sneew*) *Deel* en *Deelt* (van *Deelen*,
Werkwoordt etc.) *Wees* (*Ouderloos kind* etc.)
Weer (*Callus*, *Verbotheyd aen handen* etc.)
Weer * (*Gelubden Ram*) *Heer* (*Dominus*
Moer (*Plus*) *Beer* (*Manneken van een Verken*)
Teer (*Swak*, *Gevoelig*).

De derde EE kan wederom, om reden als van
 de voorgaende geseyd is, aensien worden voor
 onse groote ofte dobbele EE, met dit verschil
 nogtans dat dese meer wyd-open, en sonder dat
 de tong aen het verhemelssel raekt, wordt uyt-
 gesproken. De Heer *Siegenbéeck* aensiet dese EE
 voor de lange Grieksche E (η, genoemd *ēta* of
vita) en vry niet sonder reden, als best bequaem
 om uyt te drukken het *geblēt* of *gebleit* der
Schaepen waer toe de Grieken haer gebruykten.
 Evenwel my dunkt dat dese niet anders is dan
 onse voorgaende dobbele EE geteekend met het
 grof ofte open toonteken: want in het grieksch
 woord βληταίον (*blēten* of *bleiten*) word de
ēta (η) gehouden als geteekend met het *Syl-*
labisch accent, dat is met het grof ofte wyd-
 open toonteken.

Dese onse derde E word dan wyd-open uytge-
 sproken, ende luydt evengelyk als de gekapte E
 by de Franssen in de woorden *même*, *extrême*
 etc. of gelyk EI by de selve in de woorden *Rei-*
ne, *Peine*, of gelyk de E in hunne woorden *Mer*,

* Weer volgens Anna Bijs; evenwel in veel gewesten van
Vlaender segt men *Weer*. Dus schynt dit woord onder de
 twyffelingen te moeten geteld worden in 'thoog-duytsch *Wid-*
der, welk de scherpe E schynt te vereyffchen.

E

Fer, Souffert.

Wy Vlaemingen syn voor het meeste deel gewend met EI te schryven *Scheiren, Sweiren* etc. De Brabanders gebruyken daer vooren *ÉE* en schryven vervolgens *Schèeren, Swèeren* etc. Wy gelooven dese lesse wyse van schryven de beste te wésen, ook sullen wy met de Hollanders en Brabanders hier in naerder over een kómen, vervolgens schryven wy *Wées* (voor *Wersse van Bier*) *Wèer* en *Tegenwèer*, *Hèer* (*Exercitus*) *Mèer* (*Mare*) *Bèer* (*Ursus*) *Tèer* en *Tèering* (*Longer-siekte*).

Uyt het gene wy hier boven van onse drie letters E geseyd hebben, kan men afmèten hoe seer de selve in klank van elkanderen verschillen, en vervolgens hoe noodsaekelyk het is voor de uyt spraek de selve aen het oog te doen onderscheyden. In der daed, het verschil tusschen de selve is soo groot dat by ons geen en Poëet, ten sy by nood gedwongen, eene van dese drie letters soude durven doen rymen met eene der twee andere. Niet minder moet dit verschil geweest syn ten tyde van de Antwerpsche *Anna Biins* en van den Brughschen *Anthonis De Roovere*, dewyl sy in hunne Poëtische werken elk nawlyks twee mael sig sulke vryheyd hebben toegelaten.

De Heer *Jacob Cats* die in keurig gehoor *Anna Biins* digt by opvolgde, héeft, alhoewel het verschil tusschen de drie letters E reeds t'synen tyde onder syne Landsgenooten luttel bekend was, de selve evenwel doorgaens wel wéten te onderscheyden, tot soo verre dat hy in ernstige gedichten *

* In syn geestelyk Huywelyk waer in hy ontront 300. maal

sig selden daer ontrent heeft misgrepen, of liever sig van dichtersche vryheden heeft willen bedienen. Eene evenwel sal ik ophalen als die alle ryene vlaemsche ooren heeft ontstigt in dese Rymregels:

*want schoon dat iemand vaert de wêereld op en neer,
het stael keert evenstaeg ontrent den kleenen bêr.*

Wat sullen wy seggen van *Joost Van den Kondel*, die de Hollanders den Vorst hunner Poëten noemen, en voor eenen Ervormer hunner tael aensien. Ik slae open het eerste boek syner *Altaergeheymenissen*, die men veel voor een syner *Keurwerken* houdt, en vinde dat hy aldaer doet rymen *Bekleen* (voor *Bekleeden*) met *Mogentheen* (voor *Mogentheden*); het uytheemsch *Bravêren* met *Vertêeren*; *Gereed* en ook *Gekleed* met *Êt*; *Vertêert* met *Keert*; *Hagelsteen* met *Benêen* (voor *Beneden*); *Verdobbeleren* (voor *Verdobbelen*) met *Dêeren*; *Ontkleeden* met *Gebeden*; *Verheeren* (voor *Overheeren*) met *Schêeren*; *Trêen* (voor *Trêden*) met *Gemeen*; het *Gêen* (voor het *Gene*) met *Ongemeen*; *Leeren* met *Têeren*; *Mêer* met *Nêer* (voor *Neder*); *Vertêert* met het uytheemsch *Triumphêert*; *Deelen* met *Verschêlen* (Hollands, voor *Verschillen*); *Deel* (*Pars*) met *Vêel*, *Benêen* (voor *Beneden*) met *Bekleen* (voor *Bekleeden*); *Wesen* (*Essentia*) met *Vreesen*; *Tegenspreken* met *Teeken*;

de letters *E* met malkander doet rymen, en de letters *O* ontrent 150. maal (indien men uyndemt den onvolmaekt verleden tyd der onregelmaetige werkwoorden in welke hy onze groote *EE* en *OO*, met onse scherpe *é* en *ó* doet rymen, waer ontrent de *Vlaemingen* met de *Hollanders* in verschil slaen) vinde ik dat hy sig maer eens heeft misgrepen, hebbende daer rymen *Wêet* met *Leet*.

Vertoers met Gekoord; Rekenen met Beteekenen; Teeken met Wederspreken; Teeken met Streken (meervoud van Streke, Geweste); Ontboeren met Verkeeren (voor Veranderen); Selfstandigheden met Kleeden (voor Kleederen); Teeken met Gesteken; Vreesse met Genese; Spreken met Teeken; Gemeen met Behoen (voor Beneden); Herkleeden met Loden (meervoud van Lid); Vermeerde (voor Vermcerderde) met Teerde etc.

Sullen wy oordeelen dat hy het vershil tusschen de drie letters E niet gekend heeft, of gelooven dat hy veracht hebbende 't selve waer te nemen, sig op soo eng eene plaets van soo veel Poetsche vryheden heeft willen bedienen? Hoe het sy, hier is genoeg (ik late daer de verminkte woorden by ons maer gebruykelyk in ligte gedichten en in de gemene t'saemenhandeling) hier is genoeg, seg ik, om alle Vlaemsche en Brabandsche ooren, ook hoe ruw, te villen. De Vlaemingen souden voorgekosen hebben dat hy syne Maetregels in onrym soude geschreven hebben gelyk eenen *Gerard Brandt* bestaen heeft te doen: dan souden sy syne bondige nytdrukkingen vol kragt en senuwen, en altyd aengenaem wanneer die niet te laeg vallen, met veel vermaek en verwondering hebben konnen lesen, sonder gevaer van door de mislydende rymslagen hun gehoor te verhinderen. Ik kies hier *Van den Vondel* als den besten: wy souden, nae ik gis, niet beters ontmoeten, indien wy andere van de vermaerdste hollandache Poeten hadden te doorsnuffelen.

Naer dese Aenmerkingen sal men sig niet te verwonderen hebben dat de Hollanders, te beginnen van *Spiegel* tot heden toe, altyd hunnen afleer hebben laten blyken van het gebruyk der

toontekens als van een gevaerlyke saek: hoe sou men hier aen het oog willen of kunnen onderscheyd doen máken, wanneer het oor der menigte daer ontrent niet onderscheyden kan?

Wy kómen tot de letters O, die wy maer tweederley hebben, dog die in véel woorden swaerlyker te onderscheyden syn dan de drie letters E uyt oorsaek dat die van ouds in de verscheyde gewesten van het Nederland verschilliglyk syn uytgesproken, en door de Dichters véel onverschilliglyk syn gebruykt gewéest.

De eerste O sal ik de scherpe ofte geslotene O noemen, ende luydt evengelyk als de O by de Franssen in de woorden *Opera, Depót*. Dese hoe lank uytgesproken, en ook verdobbeld blyft altyd den selven gesloten klank behouden. Dusdanig is altyd de O welke de Vlaemingen van oude tyden af gewoon syn enkel te schryven, als in *Boter, Boven, Oven, verholen, Gestolen, Gonden, verboden, Lote, Note, Vlote; Schote, Boge, Soge, Pote, Vloge, Kole, Gote, etc.*

Vervolgens achten wy hier wederom noodeloos jae schaedelyk (om reden als hier vooren in 't gesag der eensame lange E is geseyd) sulke O met het scherp toonteeken te bovenschryven, ten sy in de onbepaelde wys der werkwoorden waer af hier naer bysonderlyk sal gehandelt worden.

Dog wanneer dese geslotene O, 'tsy by inkorting of anderssins verdobbeld word, sal men die met het scherp toonteeken moeten bovenmerken, ten eynde van die by het oog te kunnen onderscheyden van onse groote ofte dobbele O waer

af wy staen te spréken, vervolgens sal men alsoo bovenmerken de verdobbelde O in de woorden *Dóolt* (van *Dólen*) *Kóokt* (van *Kóken*) *Góon* (voor *Goden*) *Verbóon* (voor *Verboden*) *Lóof* en *Gelóoft* (van *Lóven*) *Stóof* en *Gestóoft* (van *Stóven*) *Hóop* (voor *Hope*) *Lóot* (voor *Lote*) *Nóot* (voor *Note*) *Vlóot* (voor *Vlote*) *Schóot* (voor *Schote*, 'tsy van een Gewas, 'tsy van een Schietgewèer) *Bóog* (voor *Boge*) *Sóog* (voor *Soge*, Verken) *Póot* (voor *Pote*, Plantstaeke) *Vlóog* (voor *Vloge*, jongen Bosch, en groote Vogelkoye) *Kóol* (voor *Kole viers*) *Góot* (voor *Gote*, of *Buyse*).

De tweede O, sal ik de groote ofte dobbele OO noemen, om dat de selve, even als onse dobbele EE hier vooren noyt kan alleen staen of gescheyden worden. Dese kan ik voor niet anders aensien dan voor de groote O ofte de *O. mega* (ω) der Grieken, van wie onse Voorvaders hier weder in gebreke syn gebleven eenen Stempel te ontleenen.

Hier aen is niet strydig dat onse dobbele OO, en ook onse dobbele EE by wylen kort syn, daer de *O. mega* (ω) en de *Eeta* (η) by de Grieken altyd lank syn; want dit geschied by ons maer uyt oorsaek van den aerd onser tael die in een woord geen twee lange lettergrepen nevens een kan dulden, in voegen dat d'eene of d'andere, te weten doorgaens de leste altyd wyken moet en kort worden, gelyk wy sien in *Voordeel*, *Eerlaos*. Maer hier af laet er.

Dese dobbele O dat is OO wordt uytgesproken al de Lippen min rondende, en die, soo wel als het binnenste des. Monds wat meer openende, dan

men doet in het uytspreken der geslotene O hier vooren. Sy luydt ten naesten by gelyk OI by de Franssen in hunne woorden *Roi, doit, Loix* etc. met dit verschil dat de Franssen in 'tuyspreken van dese twee letters, op 'teynde der selve den klank van een seer kort gesloten *eken* (*É*) en volgens sommige een seer kort *aken* (*A*) laten hooren, waer door dese lettergreep by hem enig-sins voor eenen tweeklank mag aensien worden. Dit evenwel belet niet dat B. V. hun woord *Roi* bequaemelyk ryme met ons woord *Roo* (voor *Roode*).

Met dese groote ofte dobbele OO schryven wy *Loof* en *Loovers* [*groene Bladers*]; *Geloof* [van *Gelooven, Credere*]; het *Stoof* [*Onvolmaekt-verleden tyd van stuyven*]; *Hoop* [*Acervus*]; *Loot* of *Lood* [*Plumbum*]; *Nood* [*Gevaer* etc.] hy *Vlood* en wy *Vlooden* [van *Vlieden*]; hy *Schoot* [van *Schieten* ens.] ; hy *Boog* [van *Buygen*]; hy *Soog* [van *Suygen*]; den *Poot* [van *eenen Hond*]; hy *Vloog* [van *Vliegen*]; enen *Kool* [als *Blomkool* ens.] hy *Goot* [van *Gieten*] .

Geene van dese woorden geschreven met de groote ofte dobbele OO, en syn gelyk van klank met de gene die hier vooren geschreven syn met de verdobbelde scherpe oo, soo dat *Loof* niet gelyk luydt nogte en rymt met *Lóof*; nog *Geloof* met *Gelóofd*; nog *Hoop* met *Hóop*; nog *Poot* met *Póot*; nog *Kool* met *Kóol* ens. Waer uyt volgt een onvermydelyke noodsaekelykheyd van hier een onderscheyd te maken dat sienbaer sy voor het oog, gelyk het hoorbaer is voor het oor van alle Vlaemingen, waer toe wy geenen bequaemeren middel gevonden hebben dan de

geslotene O, wanneer die verdubbeld wordt, met het scherp toonteken te bovenmerken.

VAN DE TWEE-ENDE DRIE-KLANKEN.

Eenen Tweeklank is eene lettergreep waer in sig bevinden twee of meer verschillende klinkers, waer in twee der selve klinkers sig min of meer onderscheydentlyk laten hooren. Eenen Drieklank is vervolgens eene lettergreep waer in drie verschillende klinkers gehoord worden.

Dese twee-nogte drie-klanken kunnen niet sonder opvolgende verandering in den mond uytgesproken nogte duersaem gemaakt worden sonder dat het geluyd van den eenen of den anderen klinker aflaet of verandert. Want konde sulke geschieden, men soude sulke t'saemenstellingen van klinkers geene Tweeklanken nogte Drieklanken kunnen noemen, maer soudcn eygentlyk voor Eenklanken ofte Klinkers moeten aensien worden.

Indien eene lettergreep bevattende twee ofte meer verschillende klinkers bequaem om onse twee- ofte drieklanken uyt te maken, over al gelykelyk wierdt uytgesproken, het ware ligt om by het gehoor te onderscheyden welke men voor twee-klank en welke voor drieklank soude hebben aen te sien, dog alsoo de uytpraek der selve in de verscheyde gewesten dikwels verschillig is, valt het beswaerlyk dese klanken nauwkeurig te bepalen; ja eene eenige letter, 'twil seggen de dubbele ofte Griekse Y, gelyk wy reeds gemeld hebben, soude men in 'seen geweste voor eenen tweeklank hebben te keuren, daer sy elders het enkel geluyd van eenen klinker heeft. Evenwel niet iegenstaende dese moeyelykheden, sal ik bestaen

hier ontrent myn gevoelen te wagen, sonder nogtans aen iemand de wet te willen geven, nogte de uytSprack eygen aen elke Landstreek te willen berispen ofte ervormen.

Vóór afgaendelyk moet ik hier in aendagt doen nemen dat de oude nederlandsche Schryvers, en sonderling de Vlaemingen geenen tweeklank nogte drieklank oyt met eene enkele I en eyndigden; maer dat sy daer toe altyd de dobbele ofte Grieksche Y gebruykt hebben. Misschien om dat sy de enkele I voor te flaw en te seer swemende naer de letter E, of voor te luttel duersaem aensagen, om die plaets ter voldoening van het oor en van het oog te kunnen bekleeden. Hoe het sy, alle laetere vlaemsche Schryveren, seer weynige uytgenomen, syn tot heden toe by dat oud gebruyk gebleven, twelke wy noodig oordeelen te blyven onderhouden, niet alleen om dat by veel keurige vlaemsche Schryvers ende Drukkers van ouds en nog heden onse wyd-opene letter EE met EI uytgedrukt wordende, dese met den tweeklank EY soude onder een loopen; maer ook om dat in der daed de dobbele ofte Grieksche Y gelyk de Heer *Spiegel* * wel aengemerkt heeft, duersaemer valt dan de enkele I, waer by men voegen kan dat die haer ook beter aen het oog onderscheydt en in veel gevallen regelmaetiger kan gebruykt worden dan de enkele I. By voorbeeld; wanneer ik schryve *Vleying*, *Vleyerie*, *Saeyerie*, *Moeyelyk* en diergelyke, soo onderscheydt het oog beter de klinkletters en ook de lettergrepen dan als ik soude schryven *Vleuing*, *Vleierie*, *Saierie*, *Moelyk*, in welke woorden de klinkers, als al van eender lengde synde, swaerlyker syn te onder-

scheyden: ten anderen is het ook regelmaetiger te schryven *Vleyt* en *Vleyen*, *Saeyt* en *Saeyen*, dan dat men schryve *Vleit* en *Vleyen*, *Saeit* en *Saeyen*.

AI en OI dan en waren by de ouden, nogte en syn iegenwoordig by ons geene tweeklanken, maer was de leste letter by hun aen de eerste gevoegd eensdeels voor ecne verlenging der selve, en ten anderen om daer by onderscheyd te maken, tusschen sommige woorden, niet ten opsigt van den klank, maer van de beduydenis der selve, dus schreeven sy, en wy schryven nog heden *Hair* (van 't *Hoofd*) om dit woord te onderscheyden van *Haer* (*Vrouwelyk voornaem woord*), welke woorden beyde gelyk luyden; *Hair* (*Erfgenaem*) om dat i' onderscheyden van *Hoor* (*gebiedende wys van het werkwoord Hooren*). De EI heeft insgelyks noyt by de ouden tot tweeklank verstrekt, maer diende slegts, soo meermaels gescyd is, by hun, gelyk sy doet by de Franssen, voor de lange wyd-opene EE. Selfs indien de Geleerde hier in wat diep willen treden, ik twyffele niet of sy sullen ontdekken dat de EI mede by de Gricken en by de Latynen niet anders dan de wyd-opene EE is geweest, (soo dat $\Delta\eta\mu\omicron\sigma\theta\epsilon\nu\epsilon\epsilon\varsigma$ en $\Delta\eta\mu\omicron\sigma\theta\epsilon\nu\epsilon\iota\varsigma$. by de eerste en *Omnes* en *Omneis* by de laetste waerschynelyk gelyk geluyd hadden) ten minsten is het seer waerschynelyk dat *Omnes* en *Omneis*, die de Latynen veel onverschilliglyk schreeven en die het selve beduyd hadden, ook gelykelyk wierden uytgesproken.

Men kan hier met de Heer *Siegenbeek* aenmerken dat de verdobbelde klinkers als *aa*, *ee*, *ii*, *oo*, *uu*, noyt tot tweeklanken kunnen verstryken.

eeniglyk kan die verdobbeling maer dienen om die eenklanken te verlengen. Maer die verdobbeling is by de Vlaemingen weynig gebruykelyk. Ook van 9. klinkletters die wy hebben soo wy boven gesien hebben, syn'er doorgaens maer twee die met verdobbeling verlengd worden, te weten de geslotene *é* en de geslotene *ó*, want onse groote of dubbele EE sou wel als onse groote OO, syn, soo vooren geseyd is, elk maer eene letter. De U wordt by ons niet verdobbeld ten sy in het woordeken *Vuur* dat men bywylen in de driftige uytdrukkingen van de Hollanders ontleent: voor het overige wordt die verlengd, soo wel als de A met eene opvolgende E, 't gene wy voor het beste keuren al waer het maer alleen om dat dit het kortste schryven is. Men heeft immers ontrent tweemaal eene E gevormd iegens dat men eens eene A, ofte eene U vormd. Eyndelyk alsoo de W. naemientlyk op 't eynde der twee ofte drieklanken (soo men reeds heeft kunnen sien, en gelyk hier naer breeder sal aengewesen worden) de selfde kragt heeft als den enkelen klinker U, wy gelooven die beter te kunnen plaetsen op 'teynde van sulke klanken, dan de enkele U, te weten in de woorden waer in de W. van eenen klinker soude kunnen gevolgd worden 'tsy in het onbepaekte 'tsy in het meervoud of anderssins als in *Berow*; *Berowen*; *Vrow*, *Vrowen*; *Browt*, *Browen* ens.

AE.

De AE by de Vlaemingen is niet eeniglyk te houden voor eene verlengde A (gelyk de AA doet by de Hollanders) maer wordt mede eensdeels aensien als eene verflawde ofte versagte A; soo dat by ons verschilliglyk souden luyden *Snaar* en *Snaer* ens: want om het eerste deser woorden

nyt te spréken, openen wy meer den mond dan om het tweede, in welk leste wy iet van den klank der E laten hooren, soo dat de AE by ons eenigzins voor tweeklank kan aensien worden, gelyk die ook was by de Hollanders ten tyde van *Spiegel*. * Dog het verschil tusschen de genoemde woorden is soo groot niet dat men sou mogen seggen dat die niet bequaemelyk t'saemen rymen.

AEU of AEW.

Aeu of *Aew* soude om reden hier vooren geseyd by ons kunnen aensien worden voor eenen

* *Siet de Twee-spraak Blads. 27. en volg. alwaer Spiegel melt datter 'rsynen tyde 15. onder twee-en drie-klanken aen elk bekend, in den druk gebesigd wierden te weten :*

1.° AE, als in *Blaseten, Kaekelen, Kaetze, Kaetsen, Schaetsen, Baerd, Haert, Waerd, Kaerd, Paerd, Staets.*

2.° AI of AY. *Lay, Hay, Kay, Blay.*

3.° AAY. *Zaay, Maay, Draay, Kraay, Waay.*

4.° AU. *Grau, Snau, Bau, Kau, Ghau.*

5.° AAU. *Blaau, Graau, Raau, Paau.*

6.° EI of EY. *Gheyt, Zeyd, Reycken, Screyen, Rein, Clein.*

7.° EEU. *Leu, Leeu, Schreuu, Sneeu.*

Nota segt EU onbekend te syn ten sy in vremde woorden, als in Europa, Euripides, Euzebius, Deuteronomium, etc.

8.° IE. *Zie, Bie, Iet, Niet, ens.*

9.° IEU. *Nieuw, ik Hieuw, ens.*

10.° OE. *Zoet, Goed, Vroet, Bost, Hoeden, Roeden, Voeden, ens.*

11.° OEY. *Koeyen, Bloeyen, Roeyen, Boeyen, ens.*

12.° OY. *Moy, Pay, Hoy, Roy, Ghoy, Doy, Oyt, Beroyt.*

13.° OU. *Oud, Hour, Zout, Ghoud (Ghulden) Moutery, ens.*

14.° UE. *Dueghd, Vruughd, Fueghd, Lueren, Zueren, Trueren.*

15.° UY. *Uyl, Buyl, Vuyl, Luy, Luyen, Kruyen, Ruyen, Huyden, Uyt, Scuyt.*

drieklank, daer in tegendeel by de Hollanders, die daer vooren schryven *Aau*, dese lettergreep maer voor eenen tweeklank gelden kan.

Met desen drieklank schryven nu sommige Vlaemingen ter naevolging der Hollanders, de woorden *Blaew*, *Graew*, *Laew*, *Paew*, *Daew* ens: dog is t'aenmerken dat onse oudste Schryvers, aen wie, nac het schynt, dese lank-slepemde lettergreep onbekend was, daer vooren altyd gebruykt hebben den korteren tweeklank AU, gelyk de Hoogduytsen doen, die de voornoemde woorden, die sy met ons gemeen hebben, schryven *Blau*, *Grau*, *Lau*, *Pfau*, *Tau*, dit is by onse jongere schryvers tot hier toe doorgaens achtervolgd geworden. Ook is het waer dat men dese lettergreep in bynaer alle gewesten van Vlaender, en naementlyk ontrent Cortryk, alwaer, soo men doorgaens houdt het beste Vlaemsch gesproken wordt, hoort kort uytspreken.

Ik segge hier vooren *ter naevolging der Hollanders*, want desen langen tweeklank was reeds onder hun gemeen ten tyde van *Spiegel*, en is eyndelyk by hun soo verre in gunst geraekt, dat sy dien nu over al gebruyken in de plaets van den korteren tweeklank AU, by hun alsdan nog veel gebruykelyk en die nu voortaan maer meer dienen kan, om te schryven woorden van den vreemden erkostig, als *Paus*, *Saus*, *Autaer*.

Evenwel, alles overmerkt, wy gelooven dat de Vlaemingen als doorgaens min geëgt aen eenen lawe ofte traegen uytpraek, beter sullen doen by het oud gebruyk te blyven.

AEY.

3.° De AEY kan om reden als hier boven geseyd by ons voor eenen drieklank aengenomen worden, als in *Saey, Maey, Kraey* etc. by de Hollanders die daer vooren schryven *Aay*, is dese lettergreep slegts eenen tweeklank.

AU of AW.

4.° De AU, of AW, is onsen ouden egten tweeklank waer mede het geraedsaem is te schryven soo de egte als de onegte woorden in onse tael aengenomen, gelyk syn *Paus, Autaer, Saus, Flaw, Flawte, Blaw, Verblawd, Law, Verland, Daw, Bedand, Paw, Raw*, etc. aen een iegelyk vry, elk volgens dat de uyt spraek van syne Landstréek vereyscht min of meer lank op de A te blyven steunen; want op de uyt spraek der twee-en drieklanken kan men beswaerlyk eenige wetten voorschryven.

Voor het overige wy gedragen ons hier aen tgene hier boven geseyd is over den drieklank AEU of AEW.

EEU of liever EEW.

5.° EEU of EEW, als in *Eew, Leew, Sneew*, het *Sneewt, Gesneewd, Geew*, hy *Geewt, Gegeewd*, etc. is by ons eenen tweeklank.

EU.

6.° EU als in *Reuk, Breuk, Deugen, Meugen, Vreugd* etc. kan in onse tael, gelyk wy reeds hier vooren aengeteekend hebben, voor geen en tweeklank maer slegts voor eenen klinker ofte eenklank aengenomen worden, als niet anders synde dan een verflawde U, die duersaem kan uytgesproken worden sonder eenige verandering in de

gestalte des monds, en die vervolgens voor eenen eenklank ofte klinker moet aensien worden.

De ouden schreeven daer vooren **UE**, 'tgene nog plaetse had ten tyde van *Spiegel*, en van daer kóómt dat veel Nederlanders nog heden by de uytpraek weynig onderscheyd máken tusschen desen klinker en den iegenwoordigen tweeklank **UE**. *Anna Biins* soo wel als *Rooyere* (alhoewel seer selden) hebben sig hier ontrent wel misgrepen, hebbende **EU** met **UE** doen rymen.

EY.

7.º **EY**, als *Hey*, *Mey*, *Wey*, *Key*, *Bley*, *Geyt* etc. is tweeklank.

IE.

8.º **IE**, als in *Bie*, *Iet*, *Niet*, *Iemand*, *Niemand*, *Ievers*, *Nievers* etc. is tweeklank.

IEU of IEW.

9.º **IEU** of **IEW**, als *Nieu*, *Hieu*, ens: is vervolgens drieklank.

OE.

10.º **OE**, als in *Hoe*, *Goed*, *Blood*, *Hoeden*, *Voeden*, etc. is tweeklank.

OEY.

11.º **OEY**, als in *Boey*, *Foey*, *Loeyen*, *Koeyen*, *Moeyen*, *Vloeyen*, *Groeyen*, *Bloeyen*, is vervolgens drieklank.

OOY.

120 O O Y, waer mede sommige nu schryven *Hooy, Strooy, Ooyt, Nooyt*, is éenen tweeklank die den ouden onbekend was. Ook is desen niet begrepen onder de tweeklanken die ten tyde van *Spiegel*, * soo wy sien, in gebruyk waren. De ouden gebruykten altyd daer vooren den tweeklank OY. Dese verlenging van de O, by eenige neuen en sonderling by de Hollanders ingevoerd, is waerschynelyk wederom toe te schryven aen een laffe ofte slepende uytpraek eygen aen sommige gewesten van het Nederland. Hoe het sy; 't is seker dat desen tweeklank nog heden by het meeste deel der Nederlanders kort wordt uytgesproken. De Hollanders sullen seggen dat hier eene verdobbelle scherpe *oo* moet plaetse hebben, ende sullen gevolgentlyk uytspreken *Hóoy, Stróoy, óoyt*, etc. Een deel Vlaemingen sal houden staen dat hier onse dobbelle ofte groote opene OO moet gehoord worden, en vervolgens dat men heeft te schryven en uyt te spreken *Hooy, Strooy, Ooyt*, etc. Maer ons dunkt dat hier geene genoegsaame reden was om eenen neuen tweeklank in te voeren en om van de ouden af te wyken: in eenen tweeklank steunt immers elk min of meer op den eenen of op den anderen klinker, nae dat d'uytspraek van syne Landsstréek vereyscht, want men kan gelyk wy reeds geseyd hebben, met redelykheyd niet willen ondernemen hier ontrent eenige wetten te stellen. Het stond dan vry aen de Hollanders van by voorbeeld in het woord *Noyt* den tweeklank OY traegsaem en al sluyten uyt te spreken en soo lang op de O te steunen tot dat sy het woord *Nooyt*, (gelyk sy het uytspreken) bereykten. Aen een deel Vlaemingen stond het gelykelyk vry van de O in het selve

* *Twee spraek.*

woord soo lang en open uyt te spréken tot dat sy den toon van *Nooyt* bequamen, en aen de voordere Nederlanders van in den selven tweeklank maer ontrent gelyken tyd op de O als op de Y te steunen, en van aldus het woord *Noyt* kort uyt te spréken. Elk kan immers waernémen dat by de uytpraek van eenen twee- ofte drieklank d'eene klinkletter langer ofte meer dan d'andere gehoord wordt 'tgene afhangt van den tongval der Landstreken,

Uyt 'tgene wy hier vooren geseyd hebben, is wel af te méten dat het te veel gewaegd ware de twee- ofte drieklanken te willen met toontekens hovenschryven, ten sy wanneer die door intrekking gemaakt worden als geschied in *Wéew* voor *Weduw*, in welk leste de E scherp en gesloten synde, moet gesloten blyven wanneer die by intrekking des woords verdobbeld wordt. Soo dat *Wéew* by ons niet rymt met *Leew*.

OY.

13.º De OY is tweeklank ende was by de Ouden gebruykt ter uytsluyting van OOOY. Sy schreeven daer mede *Hoy*, *Stroy*, *Oyt*, *Noyt*, *Koyen*, *Moyen*, *Vloyen*. Wy vinden geraedsaemst hun hier in te blyven volgen om redenen onmiddelyk hier vooren opgehaelt.

OU of OW.

14.º De OU in *Bout*, *Goud*, *Houden*, *Hout*, *Koud*, *Kouten*, *Mout*, *Oud*, *Smout*, sy *Souden*, *Sout*, *Stout*, *Voud*, *Tweevoud*, en andere daer sy van de letters D of T staet gevolgd te worden, is (soo nog gemeld is) by de Westvlaemingen

G

en sommige andere, die dese letters uytspreeken gelyk de Franssen doen, alleenlyk t'aensien voor eenen eenklank ofte klinker. By andere die de selve uytspreeken gelyk men doorgaens in de Nederlanden uytspreekt de lettergreep AU in de Latynsche woodekens *Aurum*, *Autem* etc. dan wordt de OU by hun eenen tweeklank.

Voorts is dese OU eenen tweeklank soo by de Westvlaemingen als andere in alle woorden daer sy van eenen klinker gevolgd wordt of kan gevolgd worden, mits die alsdan by alle Nederlanders ontrent gelykelyk luydt en uytgesproken wordt als de gemelde lettergreep AU in *Aurum* etc. en in dit geval houde ik voor best de U met W te vervangen (om reden hier naer breeder aen te wysen) dus schryve ik *Vrow*, *Vrôwen*, *Trowen*, hy *Trowt*, *Rowen*, hem *Rowt*, *Howen* (*Hakken*) *Bowen*, *Getrow*, *Getrower*.

In dese leste woorden sluyte ik uyt de U die men hier voor de W pléegt te stellen, om niet te veel letters U op een te stapelen, en om andere reden hier naer breeder en in het bysonder aen te wysen.

UE.

15.º Van de UE, als in *Gebuer*, *Gedueren*, *Mueren*, *Besueren*, etc. is my den klank niet genoeg bekend om wel te können onderscheyden of die onder de eenklanken of onder de tweeklanken te rekenen sy. De Heer *Vaelande** stelt dese onder de klinkers ofte eenklanken. My dunkt evenwel dat men hier af heeft te oordeelen.

* *Tydoerdryf*.

gelyk hier vooren geseyd is aengaende den tweeklank AE, dat is dat de UE niet enkelyk t' aensien doet voor eene verlengde U, maer dat de E die haer opvolgt haer iet van haere stuerheyd afneemt, en sig eenigsins laet hooren. Ook souden wy met eenig verschil, ik wil seggen met meerder stuerheyd en heviger aenblaes uytsprecken de woordekens *Stuur*, *Gebuur*, dan als wy uytsprecken, *Stuer*, *Gebuer*. Waerom ons niet ongerymd dunkt dese lettergrêep UE met *Spiegel* * onder de tweeklanken mede te tellen.

UY.

De UY als in *Bruyd*, *Kruyd*, *Buygen* etc. heeft in den mond van veel Vlaemingen en van een deel andere Nederlanders den suyveren klank van de U ende blyft dien behouden ook selfs wanneer de lettergrêep met eenen medeklinker eyn-digt. Soo dat de Y hier schynt hygevoegd niet tot eene verlenging, maer eerder tot eene versterking der U. Sy schryven dan *Puyd* om uyt te spreken *Puud*, want gansch anders en veel flawer soude de U by hun luyden indien sy spelden *Put*. De UY dan moet by hun aensien worden voor eenen eenklank, ende wordt ook voor sulks gerekend by de Heer *Vaelande* in syne aenmerkingen over de westvlaemsche tael. Dat dit de egte uytspreek der oude Nederlanders is geweest sal men ligt aennemen indien men in aendagt neemt dat sy schreeven *Wl* en *Uul* voor *Uyl*, *Wt* en *Uut* voor *Uyt*, *Duuvcl* en *Duvel* voor *Duyvel* etc. Wât de voordere Nederlanders betreft die nu aen de Y, den klank van EY en AY geven, het staet vast dat sy UY voor eenen

* *Tweespraak ibidem.*

tweeklank hebben aen te sien.

NOG VAN DE MEDEKLINKERS.

Wat de H betreft, men heeft hier vooren kunnen sien dat dese niet wel onder het getal der letteren kan aengenomen worden, maer eerder moet aensien worden voor ecne aenhyging ofte aenblaes uyt den Borst.

Men sal hier nu een kort ondersoek doen op de kragt der letters J. V. W. De ouden onderscheyden dese luttel of niet van de klinkers die daer aen beantwoorden, soo dat sy veel onverschilliglyk schreeven *Jaer* en *Iaer*, *Vel* en *Uel*, *Vlies* en *Ulies*, *Wol* en *Uuol*.

J.

De Heer *Weiland* by syne *Spraekkunst* * segt dat J. aen het begin der woorden voor eenen anderen klinker staende, eygentlyk geen medeklinker is, maer door de schielykheyd der uyt-spraek, als eenen medeklinker luydt; soo dat *Jāgen*, *Jacob* niet anders is dan *Iāgen*, *Iāccō* schielyk uytgesproken. Wy gelooven hier in met hem te moeten over een stemmen; maer hebben ongelukkiglyk nog daer by te bemerken dat ons gevolgentlyk ontbréekt eenen medeklinker J, die de selve kragt ofte hoedaenigheyd hebbe als den medeklinker J by de Franssen. Hoeg edienstig ware hy ons om daer mede te kunnen spellen *Vryaje*, *Bosschaje*, *Stellaje* etc. maer hier af laeter.

W.

Het gene de Heer *Weiland* segt van de J.

* *Biade*. 34.

soude, nae ons dunkt, mede kunnen geseyd worden van de W. Inderdaed men vernéemt in dese letter ten hoofde van eenig woord by het gehoor niet anders dan de enkele klinkletter U in de uitspraek wat afgescheyden van den klinker die haer opvolgt, soo dat by voorbéeld *Uän, Uërk, Uit, Uöl* of *Uül* in eene lettergréep schielyk uytgesproken, den selven klank opleveren als *Wan, Werk, Wit, Wol* of *Wul*. daer en boven bekóomt men den selven klank 'tsy men spelle *Vrouw* en *Vrouwen*, als dat men spelle *Vrou* en *Vrouen*, by de Hoogduytsen *Frau* en *Frauen*. De W dan héeft hier geen kragt ofte werksaemheyd van eenen medeklinker.

Dit in aendagt néemde, sal men sig niet te verwonderen hebben dat *Werken* in het verleden Deelwoord héeft *Gevrogt*.

V.

De V héeft meer kragt en werksaemheyd, ende schynt wesentlyker eenen medeklinker dan de W. Eventwel indien men haer wat grondelyk ondertast, men sal twyffelen of die iet anders sy dan den klinker U, met scherpen aenblaes uytgesproken. Inderdaed indien men aldus in eene lettergréep póogt uyt te spréken de woordekens *Uan, Uet*, men sal bekomen *Van, Vet*.

'Tgene hier vooren betwist niet weynig aen de letters J. V. W. haeren eygendom van medeklinker, en doet sien dat de ouden niet gansch ongelyk hadden van daer ontrent te twyffelen ofte te haperen.

De voordere medeklinkers syn de sestien naer-

volgende.

B. C. D. F. G. K. L. M. N. P. Q. R. S. T. X. Z.

Is hier van geen kleen belang, gelyk hier naer sal gesien worden, in aendagt te nemen dat de Letterkundigen dese medeklinkers van ouds verdeelt hebben in *Stomme*, (*Mutæ*) in *Vloeyende* (*Liquideæ*) en in *Dobbele* (*Duplices*).

De *Stomme* syn 9. te weten: B. C. D. F. G. K. P. Q. T.

De *Vloeyende* 4. L. M. N. R.

De *Dobbele* twee, te weten de X, soo veel doende als CS, of KS, en de Z soo veel doende als DS (of TS, en by wylen als SS). Dese dobbele syn door haere t'saemenstelling noodsaekelyk hard gelyk men hier naer sal bewysen.

De overige S. die gelyk men siet een gedeelte maect van de twee dobbele *Noemen* sy eene *Schuyffelende* letter (*Sibilans*) als wordende met eenig geschuyffel ofte sagt geblaes uytgesproken. Ook is dese letter uytter aerd sagt, ende wordt maer hard wanneer die verdobbeld wordt of van eene der negen *stomme* is voorgegaen soo als hier naer blyken sal.

Alsoo het meeste deel der voorschreven medeklinkers by de Nederlanders gelykelyk wordt uytgesproken, en sal maer op weynige, sonderling waer ontrent eenig geschil is, iet te seggen vallen, naementlyk op C. Q. S. X. Z. Ondertusschen sullen wy in het voorbygaen met de Heer *Siegenbéeck* onsen aendagt geven op sommige letters die gene

sonderlinge gemeenschap ende overeenkomst met den anderen hebben , als syn :

B en P.

De B. ende P. , wanneer die in eene lettergreep middelyk of onmiddelyk voorgegaen syn van eenen klinker , leveren daer ofte daer ontrent den selfden klank op. Soo dat *J. Van den Vondel* wel doet rymen *Onderschep* met *Seb.* Van gelyken bekóomt men het selfde geluyd 'tsy men spelle *Ampt* of *Ambt* , welk leste de Heer *Siegenbéeck* verkiest , als vermoedende dat dit woord voortkóomt van *Ambagt*. Wy evenwel (boven dat wy geen voordeel sien om hier van de oude spelling af te wyken) syn van gevoelen dat het woord *Ambagt* oorspronkelyk uyt twee woorden bestaet , waer af het eene is *Ampt* , en het ander (dat verloren is) waerschynelyk *Oeffening* , *Pleging* of *Bediening* sal beduyd hebben. Soo dat B. V. het *Ambagt* van *Wéven* sal beduyd hebben de oeffening van het *Ampt* van *Wever*. Dat de P. en T. uyt d'eerste lettergreep van *Ambagt* syn agter gebleven , kan geschied syn om de versagting van het woord , gelyk geschied is in *Amptman* , Oeffenaer van eenig ampt , naementlyk betrekkellyk tot de rechtspleging ; voor welk woord de Vlaemingen (die het versagten der woorden schynen meest behertigd te hebben) meestendeel uytspreken en schryven *Amanan* ; dus beteekent *Jeperambagt* , *Veurenambagt* etc. het Bestrek waer onder de rechtspleging van *Jeperere* , *Veurne* etc. geoeffend wordt. Voorders schynt ons geloofbaer dat de P. in het woord *Ampt* by de Ouden overtolliglyk is bygeworpen , gelyk sy veel plagten te doen agter de M (misschien ter naevolging der Hoogduytsen)

gelyk men siet in *Néempt*, *Noempt*, *quaempt*, ens: segge *Overtolliglyk*, om dat men het selfde geluyd bekóomt 'tsy men spelle *Ampt* of *Amt*. Alle het welke overmerkt, wy oordeelen dat het best sal syn te schryven *Amt* gelyk de Hoogduytsen doen, die soo wel als de Nederlanders daer vooren eertyds schreeven *Ampt*.

D en T.

Niet min syn overeenkomstig de D. en T, die haer wel by wylen d'eene voor d'andere verwisselen, gelyk men siet in *Abt*, *Abten*, *Abdis*, *Abdissen*, *Abdie* of *Abdye*. Evenwel valt de T; gelyk de Heer *Siegenbéek* wel aenmerkt, harder op 'teynde van een woord, dan de D, ende wierdt vervolgens by de Ouden bequaemer geagt tot het opsluyten van een woord, daerom schreeven sy *Stadt*, *Godt*, *Goedt* etc. en in den grond niet sonder reden; want wanneer men segt de *Stad is groot*, *God is goed*, men spréekt uyt de *Stat-tis groot*, *Got-tis goed*, ende niet de *Stad-dis groot*, *God-dis goed*. Niet iegenstaende dies is men over een gekomen de voorkeur aen het nieuw gebruyk te géven, en te schryven *Stad*, *God*, *Goed* soo om kortheyds wille, als om dat men daer af regelmaetiger het meervoud der selfstandige en de geslagten der byvoegelyke naemwoorden vormen kan, als *Stad*, *Steden*; *God*, *Goden*; *Goed*, *Goede*, *Goeden* ens:

G. en CH.

De G. en de Grieksche CHI (χ) dat is CH, wanneer die op 'teynde van een woord staen leveren by ons volkomentlyk den selven klank op; het selfde geschiedt wanneer die van eene

I gevolg van syn: de Ouden schreeven *Dach*, *Ooch*, *Wech* etc. om dat sy min verwyderd dan wy van de Hoogduytsen meer aengekléefd waren aan de harde aenhyging die sy waerschynelyk geloofden eerder te ontmoeten in de CH dan in G. Wy schryven daer vooren nu korter *Dag*, *Oog*, *Weg*, met nog dit voordeel dat wy daer af wederom regelmaetiger het meervoud vormen.

Sy schreeven ook *Bracht*, *Macht*, *Pleecht* etc. waer vooren wy wederom met verkorting schryven *Bragt*, *Magt*, *Pleegt*, en daer en boven naerder by kómen aan den oorspronk deser woorden die syn *Brengen*, *Mógen*, *Plégen*, welke eene G hebben in haere *Hoofdsackelyke* lettergreep.

Het is eenen algemeenen regel dat het kortste schryven voor het beste te houden sy: volgens desen wanneer de G. en de CH. gelyk luyden, heeft men de G. voor te kiezen. Blyft maer te sien in welke gevallen'er genoegsaame reden is om van dien algemeenen regel uytsonderingen te máken.

De Ouden schreeven met CH de bywoordekens *Noch* (*Adhuc*) en *Noch* (*Neque*), gelyk ook *Doch*, *Toch*, *Genoech*, en het voornaemwoord *sich*. Wy gelooven best dat alle dese woorden met G. te doen eyndigen, sonder daer ontrent voorder onderscheyd te willen máken dan de Ouden gedaen hebben, te meer om dat dese al afgesonderde woordekens syn sonder gevolg of aenhang.

Dat het woordeken *Dog* mede eenen Hond beteckent, geschiedt door afsnyding van de leste

H

lettergrêep want het eygen woord om *Hond* te betcekenen is van ouds en foorspronkelyk *Dogge*. Sulke sonderlinge toevallige ontmoeting waer in men soo luttel gevaer loopt van sig te misgrypen, schynt ons geene genoegsaeme reden om van den algemeenen regel af te sien en om hier eenig onderscheyd te willen maken. Men heeft immers in alle taelen eene menigte van woorden die by het geschrift niet bequacmelyk kunnen onderscheyden worden. Sulke onderscheyding soude men maer behooren plaets te geven in de gevallen daer by gebrek van dien de dwaeling om soo te seggen noodsaekelyk is en merkelyke gevolgen hebben kan, gelyk men aenstonds sien sal.

Meerdere swaerigheyd sal men ontmoeten om te bepâlen waer en tot hoe verre men G. of CH sal gebruyken wanneer'er eene T opvolgt: by voorbeeld of men sal schryven *Pachten, Vechten, Lichten, Suchten, Vluchten* gelyk de Ouden deden, dan of men sal schryven *Pagten, Vegten* etc. gelyk nu veel nieuwen plegen. De uytpraek is de selfde, maer sal men daerom over al de CH verwerpen en de G. verkiesen?

Myn eerste meening was dat men CH behoorde te behouden in de werkwoorden daer de hoofdsâekelke lettergrêep een selfstandig naemwoord mede brengt, als *Pachten, Pacht; Lichten, Licht; Suchten, Sucht; Vluchten, Vlucht; Achten, Acht*; etc. maer de saek naerder overwogen hebbende, en gesien dat men hier by veel verlies stont te lyden sonder meerder klaerigheyd ofte onderscheyd te bekomen, hebbe best gevonden dat men dese lankheyd van schryven maer heeft te handhaven, wanneer die noodig is om dubbelsinnigheyd te vermyden. Dese heeft altyd plaets

wanneer de hoofdsakelyke lettergreep van het werkwoord t'saemen een selfstandig, en een byvoegelyk naemwoord uytmaekt. In sulk geval vinde geraedsaemst het selfstandig met CH te schryven en het byvoegelyk met G. Dus schryve ik met CH. de vier volgende tydwoorden met alle hunne verwantschape en afstammelingen:

Achten, Acht (voor Achtting)

Lichten, Licht (dat klaerte afgeeft)

Dichten, Dicht (voor Gedicht)

Rechten, Recht (Borgerlyk recht)

En met G de vier volgende met hunne naebestaende afsetsels:

Agten, Agt (Talwoord)

Ligten, Ligt (dat niet swaer is)

Digten, Digt (dat naw toe is)

Regten, Regt (dat niet krom is)

En diergelyke kan'er iemand eenige meer vinden.

Voor het overige oordeele ik best van in alle woorden eygen aen onse tael GT te gebruyken, en vervolgens te schryven, *Vrugt, Vruchten, Sugten, Vegten, Logt en Lugt* (Aër) *Ogtend en Ugtend, Agter* etc.

Hier onder begrype ik de deelwoorden van

den verleden tyd als *Gekogt van Koopen*; *Gesogt van Soeken*; *Gedagt van Denken*; *Gedogt van Dunken*; etc. Inderdaed men siet hier geene reden om eerder CH. dan G. te gebruyken; want de CH. bestaet immers niet naerder dan de G. aen de P. nog aen de K. die haer bevinden in de hoofdsakelyke lettergrepen der werk- ofte tylwoorden *Koopen*, *Soeken* ens.

Maer terwyl ik hier vooren met CH schryve *Achten* (Hoog achten) sal ik schryven *waerachtig* met CH, of *waeragtig* met G?

De Heer *Siegenbéeck* kóomt my hier te gemoet en leert my dat *Agtig* in de woorden *Woonagtig*, *Deelagtig* etc. soude voorts komen van een verouderd en voor onse tael verloren werkwoord *Agen* (hebben) in het Mesogothisch *Aigan*, soo dat *Woonagtig*, soo veel te seggen ware als *Woon hebbende*; *Deelagtig*, als *Deel hebbende*, *Waeragtig*, als *Waerheyd in sig hebbende of bevattende* etc. 't welke aldus synde, valt niet te twyffelen of men heeft met G. te schryven *Waeragtig*, *Woonagtig* en diergelyke.

Wat betreft de woorden *Lachen*, *Prachen*, *Pochen*, *Rochelen* en *Rochel*, *Bochel*, *Lichaem* en diergelyke, een iegelyk kan by het gehoor ligt waernemen dat men by desselfs uytpraek eene dobbele aenhyging vernéemt, soo dat die woorden gelyk luyden al of men die spelde *Lach-en*, *Prach-chen*, *Boch-chel*, *Lich-chaem* etc., om die reden heeft men sig daer ontrent te houden aen het oud gebruyk en te schryven (gelyk de Hoogduytsen ook doen) *Lachen* ens: 't welke moet stand blyven houden in alle *Vervoevingen*, *Verbuysingen* en *Afleydingen* van

diergelyke woorden, soo dat men sal hebben te schryven hy *Lacht*, hy *Loech* ofte *Lachtte*, *Lach*, *Gelachen*, *Lachende*, *Gelachs* ens: ende niet, hy *Lagt*, *Loeg*, *Lag* etc. In den onvolmaekt verleden tyd evenwel, die in d'onregelmaetige werkwoorden geen gemeens heeft of gelykvormigheyd hebben moet met d'onbepaalde wys, (gelyk men hier naer sien sal daer wy van d'onregelmaetige werkwoorden sullen spréken) sal men volgens den algemeenen regel beter schryven hy *Loeg* dan hy *Loech*.

Men sal hier af voorder spréken wanneer wy sullen handelen van de scheidyng of verdeelung der lettergrepen.

F en V.

Geen minder verwantschap is tusschen dé F. en V., die dikwels d'een des anders plaets innemen, gelyk men siet in *Graf*, *Graven*; *Slaef*, *Slaeven*; *Hof*, *Hoven*; *Wyf*, *Wyven*; wy schryven hy *Léeft*, hy *Géeft* etc. (oudtyds, op syn Hoogduytsch, hy *Levet*, hy *Gevet*) en sy *Léven*, *Géven* ens.; wy souden nae het schynt regelmaetiger syn indien wy schreeven *Grav*, *Graven*; *Slaev*, *Slaeven*; *Hov*, *Hoven*; *Wyv*, *Wyven* etc. hy *Léevt*, *Géevt* etc. maer boven dat de V. ons al te flaw en twyffelagtigen medeklinker schynt om hier de plaets van de straffe F. te vervullen, wy sien hier geen voordeel genoeg om van het oud gebruyk af te wyken en om hier ontrent eene niewighcyd te willen invoeren. Ook versekeren wy ons dat het aen niemand sou wel bevallen te sien schryven *Strav*, en vervolgens *Stravven*, voor *Straf* en *Straffen*.

Strydig aen het gevoelen van de Heer *Siegenbèek*

verkiezen wy volgens het oud gebrnyk te schryven *Ontfangen*, voor *Ontvangen*, te meer vermits *Ontvangen* te seer schynt aen te duyden het tegenstrydig van *Vangen*, gelyk onthinden het tegenstrydig is van *Binden*. Daer en boven is te aenmerken dat de V die uytter aerd flaw en sagt is, in *Ontvangen* maer hard ofte straf wordt hy geval, 'k wil seggen om dat de V hier voorgaen is van eene T. Hier af kan sig een ieder versekeren met het selve woord uyt te spréken met naelaeting der T.

Men kan hier in aendagt némen dat eene letter die uytter aerd sagt en flaw is, by wylen noodsaekelyk kan hard en straf worden door eenen voorgaenden medeklinker, gelyk men hier naer sien sal daer wy van de S. sullen spréken.

Anders is het van het woord *Ontvonken* daer de V. moet plaets hebben, aengesien het selve woord voortv. köomt van *Vonke* (*Scintilla*).

C. K. en Q.

De C. is van ouds erkent voor een Latynsche letter. Eenen Schóolmeester *Salustius* héeft daer by nog de K (*Kappa*) van de Grieken ontleend, dog sonder nood soo *Jsidorus* aenteekent. * Niet min of de C. voor de letters E, I, Y, by de Latynen een scherp schuyffelende geluyd hadde gelyk die héeft by ons, by de Hoogduytsen, Franssen, Italiaenen, Spanjaerden ens., dan of sy by hun een stomp geluyd hadde gelyk de K, staet niet wel vast. Evenwel de algemeene overeenstemming der Volkeren sonderling van de gene

* *Hermanus Hugo de origine litterarum* F.º 58.

die eene tael spréken afdalende van de Latynsche moet doen gissen dat de selve letter mede by de Latynen aldaer scherpschuyffelende wierdt uytgesproken. Hoe het sy wy hebben geen kleene verbintenis 'tsy aen de Latynen 'tsy aen hunne opvolgers de Spanjaerden om ons de kragt der C voor de letters E, I, Y te hebben leeren kennen; want sonder dese kennisse, souden wy eene menigte van woorden soo egte als aengenomene, tot welkers uytpraek by ons een scherpschuyffelende geluyd vereyscht wordt, niet hebben kunnen schryven sonder af te wyken 'tsy van het oud gebruyk waer by men selden wint, 'tsy van de oorspronkelykheyd 't welk altyd een verlies is. Sulke woorden syn:

<i>Cederboom.</i>	<i>Cieraed, Cierssel.</i>	<i>Cypres.</i>
<i>Celidonie.</i>	<i>Cieren.</i>	<i>Cirkel.</i>
<i>Celle.</i>	<i>Cybele.</i>	<i>Cither.</i> <small>schape</small>
<i>Cellebroeder.</i>	<i>Cyffer.</i>	<i>Citroen.</i>
<i>Centenaer.</i>	<i>Cyfferen.</i>	<i>Civet.</i>
<i>Ceres.</i>	<i>Cymbael.</i>	<i>Klavecimbel.</i>
<i>Ceruys.</i>	<i>Cymbel.</i>	<i>Specerie.</i>
<i>Chirurgyn.</i>	<i>Cyns, Ceyns of</i>	<i>Oecilia.</i>
	<i>Cheyns.</i>	
<i>Cleer.</i>	<i>Cysken of Cysje.</i>	<i>Hiacinths.</i>
<i>Cicorey.</i>	<i>Cingel.</i>	<i>Sidilien.</i> <small>da</small>
<i>Cider.</i>	<i>Cingelen.</i>	<small>300. voorts.</small>
<i>Cier, goede Cier.</i>	<i>Cinnaber.</i>	
	<i>Cinappel.</i>	

'Tis waer wy hadden dese en meer andere woorden die wy ten grooten deele gemeene hebben met de Hoogduytsen kunnen schryven gelyk sy veel doen met de letter Z. in plaets van met de C; maer hier by souden wy immers of van de Ouden of van het oorspronkelyke afwyken,

en nog het verlies doen van drie mael meer tyd en dobbele plaets te moeten besteden om de Z. dan om de C. te vormen. Indien men hier by nog bemerkt dat de Hoogduytsen meest alle sulke woorden ook wel onverschilliglyk schryven met C in plaets van met Z. wy sullen ons allesins geraden vinden hier ontrent by het oud gebruyk te blyven.

De Q. is van gelyken een Latynsche letter, die eenen *Lucius Calvus* * soude uytgevonden hebben. Dese heeft ontrent de selfde kragt als C. of K, soo dat sommige geleerden onder de Latynen dese letter als onnut hebben willen verwerpen. Maer andere Letterkundigen de saek nawkeuriger naegesien hebbende ('tgene *Quintilianus* mede aenmerkt) hebben in dese letter ontdekt eene sonderlinge hoedanigheyd bestaende hier in dat *Qu* haer sagt en vloeyende bindt aen de volgende klinkletter om daer mede noodsaekelyk maer eene lettergreep te maken, 'twelke de *Cu* nogte de *Ku* niet noodsaekelyk doen. Tot bewys hier af brengt men by het Latynsch woordeken *Qui* (Welken) 'tgene maer eene lettergreep uytmaekt, daer *Cui* (aen Welken) uyt twee lettergrepen bestaet. 'Tis het selfde van *Sequi* (Volgen) en *Secui* (Verleden tyd van *Secare*. Snyderen) waer af het eerste in twee, en het ander in drie lettergrepen bestaet. Desen eygendom der *Qu* was soo wel bekend by de oude latynsche Poëten, dat sy, noodig hebbende de woorden geschreven met *Qu* van eene lettergreep te verlengen B: V: *Aqua* (Water) daer toe gebruykten de C, en schreeven *Acua*, om aldus drie lettergrepen te bekómen. De Latynen dan beter onderrigt, syn te raede geworden de

* *Hermanus Hugo, ibidem.*

letter Q te blyven behouden.

In de seventhiende Eew syn mede onder de Hoogduytsen eenige Niewgesinden opgestaen * die de Q uyt hunnen A-B hebben willen verbannen, en de K in desselfs plaets invoeren schryvende *Kwitung* (Quytbrief) *Kwahl* (Quael, Pyne) *Kwelle* (Waterbron) etc. in plaets van *Quit-tung*, *Qual*, *Quelle*; maer hunne Letterkundigen die beter onderrigt waren wegens den eygendom van dese letter, over het hoofd siende het geschreew deser onbedagte ervormsugtigen, hebben die schryfwyse als ongegrond en louter willekeurig verworpen, te meer om dat sy bevonden hebben dat de Q in de oude Gothische tael uyt de welke de Hoogduytsche soo wel als de onse is gesproten mede bekend en in swang was.

Dit overmerkt men heeft sig te verwonderen dat de Hollanders, en naer hun een deel Vlaemingen sig daer ontrent hebben laten misleyden, en soo schadelyke eene spelwyse hebben willen aennemen. Indien dit niet geschied is by gebrek aen ondersoek, men soude vermoeden dat met sulks heeft toe te schryven aen haet van Volk tot Volk: den twist tusschen de Groote in Staetsaeken, gaet niet selden over tot het gering volk, en ook wel (gelyk een iegelyk ook hedendaegs bemerken kan) tot de Geleerden en Letterkundigen. Dese schampere en onbelompe Versjens schynen niet quaelyk een bewys hier af:

Wie dwalen? waelen.

Ook dese:

Weg, weg, gy fransche Q met uw verduyvelstinken;

* *Grammaire allemande sur le modele de Monsieur le Professeur Gottsched. Strasbourg 1758. Blads. 10. en 14.*

Tot klank g'êet op ons' U, die g'uytschyt sonder stinken.

Voorts nog:

*G'agt onse K een fransche Kat:
Dées wel suyver lekt haer Gat;
Wilt g'uw Q sien sonder Vlekken,
Gy moet self die suyver Lekken.*

Wat hier af sy en onaengesien of de Q. meer of min eene U opslikt dan de K, men wéet by het gene boven opgehaeld dat de Q. niet meer dan eenige andere lester van onsen A-B voor vrende kan aensien worden, en dat dese by ons de selfde vloeyende en sagtbindende hoedanigheyd héeft als by de Latynen en Hoogduytsen. Blyft overig te sien wat voor ons voordeeleriger sy, te schryven KW of QU. Maer dit blykt by den eersten oogslag: om de K te vormen hoéft men, soo reeds geseyd is, drie tyden en om de W viere, dus t'saemen seven tyden, daer men om QU te schryven, maer t'saemen vier tyden héeft te besteden, boven dat de QU ook min plaets beslaet als de KW.

Onse belangen mánen ons dan allesins aen, ook met seven stemmen iegens viere, om de aloude schryfwyse te blyven volgen.

Dat men met W schryft *Dwdlen, Swellen, Twisten* ens: en niet met U *Duálen, Suellen, Tuisten* ens: is om dat nog de D, nog de S nog de T de selfde sagt'saemenbindende kragt niet hébbende gelyk de Q, men sulke woorden soude konnen spellen in drie, in plaets van in twee lettergrepen. Ware het anders gewéest, onse Voorzenders souden niet verwaerloosd hebben

van hier ook den korststen weg in te slaen, en wy souden wyselyk gedaen hebben van hier in hun nae te volgen sonder aen de W. te gedenken.

S.

De Heer *Vaelande* by syn *Tyd-verdryf** heeft soo geleerdelyk als onwederleggelyk bewesen dat de enkele S soo by de Grieken als by de Latynen altyd sagt is geweest, en by hun voor soo kleen van kragt en uytwerksel gehouden wierdt, dat sommige Letterkundigen dese letter nawelyks onder de medeklinkers hebben medegeteld, haer slegts aensiende als eene adem-letter, of als eene kleene schuyffeling; tot soo verre dat sy die in sommige woorden of ten overvloede bywierpen of geheelyk uytlieten, of wel die slegts met een galm-teenen uytdrukten. En in der daed wat de Romeynen betreft, het schynt dat sy in eenighe woorden dese letter verdobbelden alleenlyk ten eynde van haer eenige bestendigheyd of strafheyd by te setten als in *Cauusa*, *Divissiones*, voor *Causa*, *Divisiones* ens:

Wat ons Vlaemsch betreft, wy sien dat onse Voorouders de selfde sagte schuyffeling in de enkele S altyd erkend hebben, dewyl sy dese letter gebruykten in alle woorden waer in de sagte S moest ghoord worden als in *Boesem*, *Biesen*, *Aesen*, *Kersen* (Boomvrugten) *Versen* (jonge Koeyen) daer sy in tegendeel om aen dese letter een hard geluyd te geven, de selve verdobbelden als in *Bloessem*, *Biessen* (van Bassen) *Braessem*, *Kerssen* (Candelæ) *Verssen*.

* N.º 23. Blads. 9.

(Carmina).

De enkele S is dan oorspronkelyk en uytter aerd voor sagt t'aensien, ende kan niet dan by willekeur hard gemaakt worden. Hoe komt dan, sal men seggen, datter een deel Nederlanders aen dese letter een hard-schuyffelende kragt willen toe eygenen? de oorsaek hier af kan nae ons dunkt aen niet anders toegeschreven worden dan aen het groot gemeens dat wy hebben met de Franssen, die de selve letter meest over al hard uytspreken. Maer is wel te letten dat sy daer toe gegronde reden hebben die ons onthreken: de woorden hunner tael komen meest voort van het Latyn, en hunne tael vereyscht dat alle S. aen het hoofd van een woord, of aen het begin van eene lettergréep die in een woord van geen klinker is voorgegaen, hard uytgesproken worde: sy bevinden sig dan langst twee syden gedwongen, eerst van de S. aldaer te behouden om den oorspronk des woords niet te verduysteren, en van d'ander syde door den aerd van hunne tael de selve letter hard uyt te spreken. Het selve kan men seggen van de Spanjaerden die den klank der sagte S in hunne tael niet noodig hebbende, dese letter altyd hard moeten uytspreken; maer sulke bedwongen uytspreek is verre af van tot bewys te konnen strekken dat de S. uytter aerd hard sy; in tegendeel indien wy hier wederkeeren tot de Franssen, wy sullen sien dat wanneer sy de S in 't midden van een woord, en niet beheerscht van eenigen medeklinker in vryheyd en onbedwongen gebruyken, sy aen de selve letter den sagten klank die haer eygen is, wedergéven, soo dat de S. in hunne woorden *Rose, Base, Poison*, etc. soo sagt een geluyd heeft als dat sy by ons

soude kunnen hebben, tot soo verre dat sy in sulke gestanden eene harde S. noodig hebbende; soo wel als wy, genoodsaekt syn dese letter te verdobbelen, gelyk men siet in hunne woorden *Rosse* (slegt Pèerd) *Basse* (Snaergespel etc.) *Poisson* ens: . De S. dan is eygentlyk soo sagt by de Franssen, als by ons, ende wordt by hun soo geseyd is maer hard uytgesproken uyt dwank ende voor hard gebruykt by gebrek aen stempel die een harde S aenduyde. Stempel evenwel die sy missen kunnen, mits hunne Taelwetten genoegsaem klaer voorschryven, waer men dese letter hard, en waer sagt heeft uyt te spreken.

Den dwang waer in de Franssen soo wel als de Spanjaerds sig ten opsigt van d'uytspraek der S. bevinden, is aen ons niet gemeen: wy hebben eene tael welkers grondwoorden ons niet van den Vremden komen: ons staet vry de letters in alle woorden die ons eygen syn, naer haeren regten aerd te gebruyken, sonder ons oog slavelyk tot den Vremden te moeten wenden: onse Broeder-taelen, sonderling de Hoogduytsche die uyt den selfden tronk als de onse, te weten uyt het oud Germanisch ofte Teutonisch gesproten syn, kunnen ons genoegsaem licht verschaffen voor soo veel wy het mogten noodig hebben.

Nu wat de S. belangt, indien wy onse vermaegschapte Taelen te raede gaen, wy sullen bevinden dat alle woorden die onse tael met de haere gemeen heeft, en die onse Voorouders met S. schreeven, selfs de gene die sy met Z meenden te moeten schryven, alle in de selve taelen met S. geschreven worden, en aldaer

min of meer sagt wordt uytgesproken. Men siet dan geene reden om hier ontrent met onse Voorouders niet overeen te stemmen, en nog min om ons van onse Broedertaelen te verwyderen en aldus van het oorspronkelyke te vervremden.

Dit alles overmerkt, wy gelooven noodsaekelyk voor het welsyn onser tael van ons te houden aen de oorspronkelyke sagte S, en voor regel te aenvéerden, wilt men in 'tmidden van een woord eene harde S hebben, dat men de selve moet verdobbelen, ten sy in 'tgeval dat die voorgegaen is door eene van de negen stomme medeklinkers.

Men sal dan de S verdobbelen wanneer die hard moet worden uytgesproken 'tsy die voorgegaen is door eenen klinker als in *Braessem*, *Deessem*, *Bloeyssel* etc. 'tsy die voorgegaen is door eene van de vier vloeyende (L: M: N: R) of door de W. als in:

- L. *Hulssel*, *Vylssel*.
- M. *Grimssel*, *Vormssel*.
- N. *Henssel*.
- R. *Cierssel*.
- W. *Browssel*.

Dese verdobbeling moet hier noodsaekelyk plaets hebben; mits eene enkele S. in diergelyke woorden soude kunnen, jae moeten sagt uytgesproken worden, gelyk geschiedt in *Heylsaem*, *Teemse*, *Eensaem*, *Leersaem*, *Growsaem* ens.

Dog wanneer de S is voorgegaen door eene

der negen stomme (B. C. D. E. G. K. P. Q. T.) heeft men haer niet te verdobbelen, mits dese stomme soodaenig de S. beheerschen, dat de selve noodsaekelyk hard wordt, en onmogelyk niet t'samen schielyk en sagt kan uytgesproken worden, waer af een iegelyk by sig selven de proef kan nemen in de volgende woorden:

B. *Spinneweb*sel, *Gedub*sel.

C.

D. *Voedsel*, *Gebroedsel*.

E. *Styfsel*, *Vervelfsel*.

G. *Verhoogsel*, *Loogsel*.

K. *Deksel*, *Bliksem* of *Blixem*, *Hekse* of *Hexe*.

P. *Dóopsel*, *Knapsak*.

Q.

T. *Letse*, *Letsel*.

Indien de C. of Q. ergens voor de S. gevonden konde worden, sy soude het selfde uytwerksel op de S. hebben, dat is, die hard máken, gelyk de K. doet.

Is hier niet noodig te spréken van de dobbele letters X. en Z, want t'wyl dese reeds elk met eene S. eyndigen, is het buyten twyffel; indien in eenig woord daer op nog eene S. konde volgen, dat dese mede noodsaekelyk hard ofte straf soude moeten uytgesproken worden.

De swaerigheyd die overig blyft, is om te schryven de woorden die by ons doorgaens van ouds beginnen met eene S. die hard moet uytgesproken worden.

De Heer *Vaelande* by syn Tyd-verdryf wilt dat men sulke S. ook in het begin der woorden

verdobbelen. Maer boven dat dit vreemd aen het oog sou voorkómen, ons dunkt dat het gebruykelyker voor het spellen en korter voor het schryven ware indien men aen de S. een andere vorme konde géven, of liever eenig teeken bysetten (by voorbéeld een Cedeken (;) daer onder stellen , gelyk de Franssen onder de C. doen in *Façon*, *Rançon* ens:) waer by men sulke S. van de gemeene ofte sagte S. sou mogen onderscheyden. Ondertusschen en tot alderstond men sig hier op sal beraden hebben. Wy sullen hier alvooren ondersoeken welke woorden met sulke S. beginnen, en of men anderssins niet gevoegelyk dese moeyelykheyd uyt den weg kan ruymen.

Voor eerst wy vinden, en t'is een bedwongen regel sonder uytsondering dat alle S. ten hoofde van vrende woorden, sonderling die wy met de Franssen gemeen hebben, of die wy van hun, als onse voorgangers in de letterkunde, hebben geleerd uyt te spreken, moet hard uytgesproken worden. Dusdanige syn onder andere :

<i>Sabbat</i> .	<i>Salpeter</i> [<i>Salpêtre</i>]
<i>Sabel</i> [<i>Sabre</i>]	<i>Satan</i> [<i>Satan</i>]
<i>Saey</i> [<i>de la Saye ou Serge</i>] sekere wolle stoffe.	<i>Satyr of Sater</i> [<i>Satyre</i>]
<i>Saphir</i> [<i>Saphir</i>]	<i>Satyn</i> [<i>Satin</i>]
<i>Saffraen</i> [<i>Saffran</i>]	<i>Sas of Slays</i> [<i>Sas ou Écluse</i>]
<i>Salade</i> [<i>Salade</i>]	<i>Saus</i> [<i>Sauce</i>]
<i>Salmander</i> [<i>Salamandre</i>]	<i>Savoyen</i> [<i>Ghoux de Savoye ou de Milan</i>]
<i>Salie of Savie</i> [<i>Salvia, de la Sauge</i>]	* <i>Semol</i> [in 't latyn <i>Simila</i>] syn meel ofte

* in het hoogduytsch *Semmelmahl*. By de *Vlaemingen* betoekent

<i>blom van witte terwe.</i>	<i>Simme</i> [<i>Simia</i> , <i>Singe</i>]
<i>by de Vlaemingen een</i>	<i>Simpel</i> [<i>Simple</i>]
<i>slag van witte terwe.</i>	<i>Soldaet</i> [<i>Soldat</i>]
<i>Seynen</i> [<i>Signalier</i> , <i>donner</i>	<i>Solfer of Sulfer</i> [<i>Sulfur</i> ,
<i>Signal</i>]	<i>du Souffre</i>]
<i>Seyn geven</i> [<i>teeken ge-</i>	<i>Somber</i> [<i>Sombre</i>]
<i>ven.</i>]	<i>Som of Somme</i> <i>gelds</i>
<i>Sek</i> [<i>du Sek</i>] <i>sekeren</i>	[<i>Somme</i>]
<i>soeten wyn.</i>	<i>Soort</i> [<i>Sorte</i>]
<i>Senebladen</i> [<i>feuilles de</i>	* <i>Sop voor Soepe</i> [<i>de la</i>
<i>Séné</i>]	<i>Soupe</i>]
<i>Serpent</i> [<i>Serpent</i>]	<i>Sultan</i> [<i>Sultan</i>]
<i>Servet</i> [<i>Serviette</i>]	<i>Suyker</i> [<i>Sucre</i>]
<i>Sex</i> [<i>Sexe</i>] <i>Kunne.</i>	

Alle dese en diergelyke vremde woorden moeten wy met S. schryven om by het oorspronkelyke te blyven: maer niet sou beletten dat men sulke straffe S met eenig teeken merkte, om die van onse gemeene S te onderacheyden, soo vooren geseyd is.

Dat in *Sout* in het hoogduytsch *Saltz* de S sagt wordt uytgesproken, is een bewys dat dit woord ons oorspronkelyk toekóomt, ende niet voortskóomt van het Latyns wordeken *Sal*. De gelykvormigheyd die men hier ontrent bespeurt, kan plaets hebben by geval. Ook souden de Latynen wiens tael men voor jonger houdt dan de oude Germanische, dit woord van dese taelen kunnen ontleend hebben.

Van gelyken dat de S sagt is in *Saterdag*

ook een slag van witte terwe. Geloofde S. hier sagt te moeten uytgesproken worden.

* Wanneer *Sop*, genomen werd naar *Sap*. [*Jus*] is de S. sagt.

K

bewyst wederom dat dit woord eygen is aen onse tael, en niet voortskóomt van den latynschen *Saturnus*, maer wel van den ouden teutonischen Afgod *Seater*, die sonderling by de Saxen gevierd wierdt. *

De voordere woorden ons niet van den vremden komende, die men véel in gebruyk is ten hoofde met eene enkele S. te schryven welke hard wordt uytgesproken, syn seer kleyn in getal, te wéten sulke die over al voor goed Nederlands worden aengenomen. Dat men aen de egtheyd van een groot deel selve héeft te twyffelen, blykt hier uyt dat wy'er nawelyks vyf of ses hebben die ons gemeen syn met de Hoogduytsen welken landaerd ('tgene men wel dient t'aenmerken) die woorden niet schryft met S. maer met de letter Z. Wy sullen hier naer sien, of het ons niet best sal syn, hun hier in nae te volgen.

Z.

De Z. is, gelyk de Letterkundigen wéten, en 600 meermaels geseyd is, eene dobbele letter welke men van de Grieken bekomen héeft, en die soo véel doet als DS.

Dese letter hadde in den mond der Grieken, soo *Quintilianus* en *Fabius* getuygen ** eenen alderaengenaemsten klank, welken de Romeynen swaerlyk konden naebooten, evengelyk als B: V:

* *Vide de nederlandsche Oudheden. Amsterdam 1701. Bladsyde 128. en volghende.*

** *Scapula, de veteri et rectâ Graecâ lingua pronuntiatione.*

het ons moeyelyk valt het Engelsch. woordeken *The* uyt te spreken, of de G. voor A, O, U, op de wyse gelyk de Franssen doen.

Aen sommige Romeynen evenwel quam desen klank onaengenaem voor. Sels *Appius Claudius* hadde, soo men ons overlevert, eenen afschrik van dese letter, om dat men by desselfs uyt-spraak vernam een seker gekryssel (der tanden) niet ongelyk aen 'tgene men hoort van eenen stervenden mensch.

Hier uyt wordt te regt besloten dat de Z. met eenige ziddering ofte gekners (der tanden) en vervolgens met eenige strafheyd moet uytgesproken worden. Ook syn wy by *Scapula* * vermaend, dat wy de Z. niet sagt mögen doen luyden gelyk de S luydt by de Franssen wanneer die staet tusschen twee klinkers als in *These*, *Rose* etc. maer dat men de letters DS heeft te doen hooren, welkers vermengeld geluyd aen het oor eenen alderlievelyksten klank kan opleveren.

De Latynen hebben de Z. die in het Grieks veel in gebruyk was, niet aengenomen: en dit is niet te verwonderen; sy hadden, soo reeds aengeteekend is, in hunne tael geene lettergrepen waer in eene *Dsêta*, ** dat is eene DS gehoord wierdt. Sy gebruykten de Z. maer alleen in de woorden die sy van het Grieks in hunne tael letter voor letter wilden overstellen sonder die hun te

* *Ibidem.*

** Soo noemt haer de Heer Leemput: *institutiones linguae graecae ad analasin potissimum comparatas*, edidit J. H. J. Leemput, in universitate Lovaniensi S. T. D. et linguae graecae Professor.

willen eygen máken, als in *Zephyrus* en dierge-lyke.

Dog wanneer sy met eenig Grieks woord, waer in de Z haer bevond, hunne tael wilden verryken, sy gebruykten dan ('t gene seer merk-wèerdig is) niet de Z, maer de strafschuyffende dobbele SS, * soo dat sy voor *υζζα*, die sy in hunne tael aennamen, schreeven *Massa* (klomp Deegs etc.), voor *πατρις*, *Patrisso* (naer syn Vader aerden) ens.

Is hier te letten dat de Latynen, by wie het Grieks ontrent soo gemeen was als by ons het Fransch, in het oversetten van sulke woorden in hunne tael, buyten twyffel gekosen hebben de letteren die bequaemst waren om den klank der Grieksche Z, soo nae als doenlyk was, uyt te drukken: en ook van den anderen kant, dat geen Volk naerder of bequaemer was dan sy om ons van de kracht der grieksche letteren te kunnen ondarrigten.

Nu dan 'tsy de Z soo véel doet als DS of als SS, sy moet altyd voor eene straffe letter aensien worden; want 'tsy men by voorbéeld spelle *Dsidderen* of *Ssidderen* men bekóomt in beyde gevallen eenen harden ofte straffen klank, luttel verschillig van malkanderen, en die soo véel te meer aen het gehoor sullen gelyk voorkómen, als dat men in het eerste woord min sal steunen op de D, welk leste de Rómeynen by de overstelling der Z in de beropen woorden ons genoegsaem aenwysen voor het beste te moeten gehouden worden.

* *Calepinus*, littera Z.

Dit alles overmerkt, wy hebben geene de minste swaerigheyd gevonden van met Z te vervangen de S. in alle woorden eygen aen onse tael, in welke eene harde S, en niet uydrukkelk eene verdobbelde S vereyscht wordt. Aen een iegelyk vry van by het uytspreken der Z. de letter D daer onder meer of min te laten hooren, gelyk men die in der daed hoort in den mond van een groot deel Nederlanders wanneer sy by voorbeeld uytspreken de woorden *Zidderen*, *Zuffen*, *Zop*, *Verzaegd*, *Bezeffen*, ens: tot soo verre dat men by hun daer voor wel somwylen geschreven vindt *Tsidderen*, *Tsuffen*, *Tsop*, *Vertsaegd*, *Betseffen*, ens.

En op dat dit ons voorstel aen niemand vreemd schyne men sal maer hebben in aendagt te nemen dat reeds ten tyde van *Spiegel*, die schreef in de 16.e eew, by sommige de Z. voor S. en de S. voor Z. verwisseld wierdt. * inder daed men neme ter hand het Register van alle de nederlandsche woorden vervat by de ontsloote denre ter taelen van *Comenius*** daer by sal men vinden dat alle nederlandsche woorden die de Hollanders alsnu, gelyk ook een deel Vlaemingen, met Z. schryven, aldaer onder de letter S. syn opgebracht; en dat in tegendeel de gene, die men met eene S. meent te moeten schryven daer by gebracht syn onder de letter Z.

Dat dese egte verwisseling niet algemeen is geworden, is waerschynelyk om dat in die tyden onse Geleerden sig luttel of niet bekreund hebben

* *Tweespraek Blads.* 37.

** *Gedrukt tot Amsteldam by Joannes Janssons 1669.*

t'ondersoeken den aerd der enkele en de t'saemenstelling der dobbele letteren, 'tweik den eenigsten middel was om de spelling op vaste gronden te vestigen. *Spiegel* selfs, daer hy klaegt dat de Z. by synen tyd seer weynig in gebruyk was, geeft geene andere redenen om de selve wederom in swang te helpen, dan dat dese letter by de Ouden véel gebesigd wierdt, sonder dat hy eens gewag maekt wat dese letter in sig sy.

Spiegel dan, of soo men wilt, de Twee-spraek van de kamer in liefde bloeyende t'*Amsterdam* sal aenleyding gegeven hebben tot miskennen de uyt spraek der letter Z. Voegt daer by dat onse Voorzaeten sig van alle tyden geoeffend hebben om in de wetenschappen de Franssen nae te bootsen, by welken landaerd de letter Z. nu sagt wordt uytgesproken: men sal sig niet te verwonderen hebben dat dese letter eyndelyk by een groot deel Nederlanders is miskend en voor sagt is aengenomen geworden. Evenwel valt seer te twyffelen of de Z. by de Franssen altyd even sagt heeft geluyd als op heden; inderdaed indien men wilt letten op de uyt spraek van het gering volk in sommige gewesten van Vrankryk, men sal al reden vinden om te vermoeden dat die letter oudtyds by hun vry harder en met een ondermengeld geluyd der letter D wierdt uytgesproken. Dit schynt my bewaerigd door *Joseph Scaliger* * wanneer hy segt dat de Franssen alleen de Z. wel uyt spreken; want is niet aennemelyk dat hy

* Hy segt daer en boven dat de uyt spraek der Z. by de Franssen evengelyk luydt als by de Grieken. Waer op hy dit grond vest, sal, meen ik, geen letterkundigen kommen agterhålen.

de Franssen wegens die uyt spraek soude gepresen hebben, indien sy daer by niet eenigsins den klank der sagte letter D hadden laten hooren. Dat hy hier uyt sluyt de Duytsen, Spanjaerden, Italiaenen, ens: kan geweest syn om dat dese volkeren by de uyt spraek der Z. daer in de harde letter T in plaets van de sagtere letter D. syns oordeels te straf lieten hooren.

Maer dit alles over 'thoofd gesien, het staet vast dat de Z mits haere t'saemstelling 'k wil seggen mits die bestaet uyt eene S voorgaen van den stommen medeklinker D, noodsaekelyk een straffe letter is, en niet dan by willekeur en tegen haeren aerd voor sagt kan aengenomen worden. Wy vinden ons dan genoodsaekt van by het uyt spreken der selve letter ons te naderen aen de uyt spraek niet alleen der Latynen, Italiaenen en Spanjaerden, maer wel sonderling van de Hoogduytsen, en andere volkeren die eene tael spreken erkomstig van het oud Germanisch, onder welke leste de Nederlanders ontrent de eenigste syn die de Z. voor eene sagt schuyf felende letter bestaen hebben aen te nemen.

Wy schryven dan met de letter Z. alle nederlandsche woorden die met eene harde S. beginnen, soo wel als de gene die in 'tmidden eene harde en niet eene verdobbelde S. vereysehen, ten minsten voor soo lang men niet sal voorkiesen aen de S. eenig teeken (waer af boven gemeld is) by te setten, waer by men die van de sagte S móge onderscheyden.

Het getal van sulke woorden is niet groot: voege hier onder de bysonderste die by *Alma* en by onsen *Pomey* onder de letter S. te vinden

syn, van welke nawelyks de helft voor egt oud
nederlands over al erkend worden:

Za! wakker! wel aen! (Fransch ça)

Zágen. vreesen. (Hoogduytsch *Zagen*) hier
af *verzaegd* en *onverzaegd*.

Zakken. schokken al ryden op een Ry-tuyg of
te Pèerde. hier af *Insakken*, *Nedersakken*.

Zammelen, drálen, zukkelen, traeg voort gaen.

Zarren. tergen. by sommige vlaemingen *Zéer-*
den.

Zart of *zaert.* teer (Hoogduytsch *Zart*; Fransch
delicat)

Zedert, oudtyds *Zint*. Men schryft ook wel
t'sedert.

Zeffens. of ook wel t'seffens.

Zinke (Hoogduytsch *Zincke*) Buccina.

Zidderen of *zitteren.* Beven (Hoogduytsch
Zittern).

Zissen. schuyffelen of geluyd máken als gloey-
end yser in 't water (Hoogduytsch *Zischen*).

Zobbelen. stronkelen, bynaer vallen.

Zollebollen. nedergeworpen worden, van boven
neder tuymelen.

Zollen. slingeren, op en néer werpen. Daer
af by de Vlaemingen iemand *Zullen*, hem be-
schimpen (Fransch: Berner *quelqu'un*).

Zop, beter *Top*, als van een Huys, Boom ens.

Zorren (Schéepwoord) vastmáken.

Zuffen, *dutten.* *Zuffer*, *dutter* (Fransch: Ra-
dotteur).

Zuylen. met net, door een pèerd voortgetrok-
ken, tusschen de banken viesschen.

Zuysebollen. swymelig worden, 't sy van den
raek of door eenen slag.

Zuyselen, duyselig of deuselig worden, daer
af *Zuyseling*, draeying des hoofds, *Zuyselig* (qua

a des vertiges).

Zuysen, een ruysschend geluyd maken (Fransch: Bruire) 'k meene nochtans dat de S sagt is n *Geruys*, voor Geruysch.

Zukkelen, leuteren, drálen. Ook onpasselyk syn. Daer af *Zukkelaer*, een die onpasselyk is; die kommerlyk aen den kost geraekt; die swaerlyk iet kan verrigten.

Zul, slegten Bloed. halven Gek.

Zullen. glyden. Siet voorts hier boven *Zollen*.

Zulle-baen, gly-baen (Fransch: Glissoire).

Zus! stil! swyg!

Zussen. paeyen; stillen en stil worden.

Voegt hier by:

Zeule. volgens *Kiliaen* by de Westvlaemingen voor *Eemer*. Misschien sal dit woord kómen van het fransch woord *Seau*.

Bezeffen, begrypen, verstaen.

Merkt aen dat by de Vlaemingen de S sagt is in de volgende woorden, waer in sy in tegen-deel hard is by de Hollanders.

Sap en *Sappig*. (Fransch: *Suc*, *Succulent*).

Sop en *Soppig*. (Fransch: *Jus*, *plein de Jus*).

Somp en *Sompig*. (Fransch, *Marais*, *Marécageux*).

Sok, van eene Schoe.

Somtyds en *Somwylen*.

Sommige.

Soppedoppen.

Ook is die by ons sagt in de woorden *Saedel*, *Saele*, *Voorsaele*, *Salm*, *Saterdag* en *Sout*, 't gene bewyst dat dese woorden eygen aen onse taal

L

syn. *

AENMERKING OP DE MEDEKLINKERS

G: en J.

Dat onse Voorouders van de Franssen de uyt-spraak der letters veel geleerd hebben, bespeurt men naementlyk aen de G; want dat sy aen dese letter de selfde kragt toeeygenden gelyk die nog hedën by dien landaerd heeft, blykt hier uyt dat sy geloofden tusschen de G. en de E, I en Y eene H. te moeten stellen om aen de G. den selven klank te geven gelyk die by ons heeft voor A, O, en U, soo dat sy schreeven *Gheven*, *Ghieten*, *Ghy*; daer dat sy in tegendeel de H. naelieten wanneer het noodig was de G. voor de geseyde letters E, I, Y, met hard-schuyffende kragt ofte op syn Fransch uyt te spreken gelyk wy sien in de woorden *Boschagie*, *Potagie*, ** *Quellagie*, *Stellagie*, *Vryagie* ens.

Ondertusschen is het waer dat de G. nu by ons nogte ook uytter aerd die kragt niet heeft om daer mede dese leste en diergelyke woorden

* Siet voorts onder de letters S. wegens de woorden *Saterdag* en *Sout*.

** Strydig aen het gevoelen van Kyliæn, houdt Alma het woord *Potagie* voor *Onduytsch*. Wy hellen evenwel over naer Kiliaen, en gelooven eerder dat de Franssen het woord *Pot* van ons ontfangen hebben, dan wy van hun. Soo is het met eene menigte andere woorden die wy ligtvoerdiglyk verwerpen, om dat wy een gelykvormig woord in de fransche taal ontmoeten, sonder eens te denken dat de fransche taal ten deele van de oude germanische voortskoomt. *Spiegel* stelt ons eenen algemeenen regel voor. Siet hem.

te können gespeld worden.

De swaerigheyd is om alhier de plaets van onse oude E te können vervullen.

Sommige, naementlyk *Alma*, die de onbequaemheyd daer toe in onse iegenwoordige G. wel gevoeld hebben, stellen in desselfs plaets DJ, ende spellen vervolgens *Boschaedje*, *Stellaedje*, *Vryaedje*, ens: by dien middel bekómen sy seer naeby den klank van onse oude ofte fransche G. Eventwel is het oor niet geheelyk voldaan.

Men sou können voorenstellen van hier de S. in plaets van G. te gebruyken, en alsoo te schryven *Boschasië*, *Stellasië*, *Vryasië*, ens: en dit soude boven het voordeel der kortheyd, ook nae ons gevoelen, véel beter het oor voldoen: eventwel en bekóomt men hier ook niet volmaektelyk het vereyscht geluyd. Wat middel daer toe? ik sie geen en bequaemeren dan aen de G. een teeken by te setten waer by men desselfs schuyf-felenden aenblaes voor de beropen letters moge erkennen, waer toe niet beter dienen kan dan dat men de G. boven merke met het hard aenblaes-teeken (*Spiritus asper*) der Grieken, en dat men gevolgentlyk schryve *Boschagé*, *Vryagé*. Waer by men wederom eene letter sal winnen.

Ook hebben wy soo boven nog geseyd is véele woorden van de Franssen, of ten minsten die wy van hun hebben leeren uytspreken, waer in de Vlaemingen de fransche G. doen hooren, als in *Generael*, *Genie*, *Analogie*. Sulke G. soude men gelykelyk met het hard aenblaes-teeken können boven merken.

Wat betreft onsen medeklinker J. wy hebben hier vooren nae de Heer *Siegenbéeck* aengeteekend, dat dese de selve kragt niet heeft als den genen der Franssen; maer slegs t'acnsien is als eenen klinker dapper uytgesproken met den klinker die haer opvolgt, gelyk men waerneemt in *Jágen*, *Jaccb*. Vervolgens willen de Vlacmingen aen de J. eene blásende kragt by setten en dese letter by voorbéeld in de woorden *Jerusalem*, *Joseph*, *Juyst*, ens: met eenen scherpen aenblaes uytspreken gelyk sy doorgaens gewend syn, wy vinden noodig dese letter (gelyk hier vooren in 'tgesag der G. geseyd is) met het scherp grieks aenblaes-teeken te boven schryven. Soo niet, hebben sy die letter sagt uyt te spreken gelyk de Hollanders doen. In dit geval soude men met dese letter ook bequaemelyk kunnen spellen *Vry-aje*, *Stellaje*.

VAN DE VERDEELING DER LETTERGREPEN in het spellen.

De verdeeling der lettergrepen is buyten twyfel van groot belangen betrekkelyk tot de spelling, gemerkt men by gebrek van die wel te doen, by wylen in het spellen merkelyke misslagen sou kunnen begaen, gelyk hier naer sal gesien worden.

Het voornaeme dat wy ter stoffe voor handen hebben te seggen kóomt ons van de Schóolmeesters van *Belleghem* en *Waterschoot*,* die evenwel doen verstaen dat hunne leere dien-aengaende overeendraegt met de gene van d'Heer *De Meersman* in syne eerste outheden.

* *Deure of ingang tot de nederduytsche taal gedruckt tot Brugge 1773.*

Geheel het geheym deser verdeelkunde bestaet hier in dat men de woorden in het spellen, op sulke wyse scheidt dat elke lettergréep, daer het mogelyk is, iet op haer eygen onderscheydentlyk beteekene ofte aenduyde. Vervolgens te spellen :

Droom-en	ende niet	Droo-men.
Wensch-en		Wen-schen.
Houd - en		Hou-den.
Steen-en		Stee-nen.
Hard-en		Har-den.
Schoon-en		Schoo-nen.
Lood-e		Loo-de.
Dienst-ig		Dien-stig.

Waer by men siet dat elke lettergréep op haer eygen iet sonderlings beteekent, te weten de eerste of een selfstandig, of een byvoegelyk naemwoord, of wel de gebiedende wys, welke de Letterkundigen doorgaens (soo de Hoog- als Nederduytsche) aensien voor den wortel van het werkwoord: ende de tweede duydt aen of d' onbepaalde wys van het werkwoord; of het meervoud van het selfstandig; of het geslagt of het getal van het byvoegelyk, of de byvoegelykheid selfs.

Volgende dese spelwys, sal men sig niet verlegen moeten vinden nogte hoeven te zoeken en te tasten (gelyk wy sien dat véel Letterkundigen t'sdert het eene eew hierwaerts gedaen hebben) hoe men B: V: sal spellen

Lach-en
Poch-en
Prach-en

**Roch of Roch-e, en Roch-en (Visch)
Roch-el-en.**

Volgens de selve Schóolmeesters moet men in het spellen, altyd in de lettergrepen de leste medeklinkers medegrypen, daer den sin ofte de beteekenis niet noodsaekelyk vereyscht dat die medeklinkers 't begin van de volgende lettergreep uytmaken: vervolgens te spellen:

Deel-ing-e

Vraek-roep-ing-e

Ver-bet-er-ing-e

Ver-arg-er-ing-e

Be-lyd-en-iss-e

Ver-giff-en-iss-e, voor Ver-gev-en-iss-e.

God-hed-e voor God-heyd.

Ver-dienst-ig.

Boek-el-agt-ig

Leug-en-agt-ig-en

Eer-gier-ig.

Leep-oog-ig.

Daed-e-lyk

Maet-e-lyk

Troost-e-lyk.

Sagt-moed-ig-lyk

Heyl-ig-lyk.

Heyl-ig-dom

Be-taem-e-lyk.

Flaw-hert-ig-lyk

Man-haft-ig-lyk.

Lich-aem-e-lyk-en

Waer-agt-ig-lyk-e.

Weer-eld-lyk-e.

Hind-er-en.

Ver-moord-en

Ont-kleed-en,

Rond-om-bind-en.
 Om-wimp-el-en.
 Om-vang-end-e.
 Laet-dunk-end-e.
 Nest-el-en.
 Be-derv-en.
 Kerk-meest-er.
 Ver-raed-er (voor Ver-raed-aer)
 Bed-el-aer.
 Midd-el-aer
 Teek-en-aer
 Wank-el-baer
 Midd-el-baer
 Dag-e-lyks. Byw.
 Daeg-lyks. Byw.
 Dag-e-lyksch-e Byvoegelyk
 Naem-e-loos-en
 Goeder-tier-lyk
 Hem-els. 2. den val
 Hem-elsch-en. Byvoeg.
 Niews-gier-ig-heyd.
 Uyt-werks-el.

Die dese spelling wilt in aendagt nemen en doorgronden sal ligt bevinden dat elke lettergreep eenigen wortel bevat of iet sonderlings beteekent. By voorbeeld *Ing, Heyd, Hed, Iss, Dom en Aer*, wysen de selfsandigheyd des woords aen, gelyk ook *El* veelyds doet: *Ig* en *Baer* de byvoegelykheyd; *Lyk* doorgaens het bywoord, en somwylen ook de byvoegelykheyd; de stomme ofte korte E op 'teynde van een selfstandig beteekent bynaer altyd dat het selve vrouwelyk is; de selve E in 't midden van een woord is dikwels een byworpeling dienende tot versagting des woords.

Agt en Halft, voortkomende van de oude

werkwoorden *Agen* en *Haven*, die beyde *Hebben* beduyden, beteekenen het besit van eene hoedanigheyd betrekkelyk tot het woord dat vooren gaet.

Be, *Ver*, en *Ont* in 't begin eens woords syn meest onscheydelyke voorsetsels, en soo voorts gelyk een iegelyk dien het lust sal kunnen naespeuren, en hier ontrent bredere ontdekkingen doen.

Volgens de selve Schóolmeesters moet men de woorden verdeelen met de leste dobbel stelling, en vervolgens spellen:

Stall-en
Mann-en
Laff-en
Natt-en
Dikk-er
Vett-er
Gramm-er

Om reden (seggen sy) dat de Ouden schreeven op syn hoogduytisch, *Stall*, *Mann*, *Laff*, *Natt*, *Dikk*, *Vett*, *Gramm*. Waer in sy langer, maer inderdaed regelmaetiger waren dan wy.

Voor het overige, sy doen met beklag aenmerken dat het invoeren der *Z* in 't midden der woorden oorsaek is van de bedorvene gréepverdelingen, mits men alsoo gedwongen wordt te spellen *Pry-zen*, *Wy-zen*, in plaets van *Prys-en*, *Wys-en* en soo voorts. Ook moet elk bekennen dat het onaerdig voorkóomt en tegen de regelmaetigheyd aenloopt dat men in het eenvoud schryve en spelle *Prys*, *Wys*, ens: en in het

meervoud *Pryzen, Wyzen* ens;

Men sal tegenwerpen dat het volgens de regels van die Schóolmeesters sal moeyelyk syn te spellen
B: V: de woorden

Dag-en meervoud van Dag.
 Weg-en meervoud van Weg.
 Seg-en
 Bek-en meervoud van Beke.
 Wek-en meervoud van Weke.
 Net-en meervoud van Nete.
 Grep-en meervoud van Grepe.
 Vel-en meervoud van vele (*Snaergespel*)
 Den-en (*Dcnemarken*)
 Log-en

En diergelyke, mits hier de medeklinkers te hard de eerste lettergrepen schynen op te sluyten. Dog gemerkt elk weet of voorsiet dat in dese en diergelyke woorden d'eerste lettergreep lank is, en soo véel te langer moet syn, om dat die van de volgende, die kort is, slegts met eenen enkle medeklinker tusschenscheyden is, soo heeft hy den maetregel te nemen van op de klinkers van d'eerste lettergreep seer lang te blyven steunen (waer toe men by de genoemde Schóolmeesters vermaend wordt) by welken middel de gesejde enkele medeklinkers de gemelde eerste lettergrepen ságt sullen opsluyten, en vervolgens alle moeyelykheyd sal verdwynen.

Segge hier vooren dat de eerste lettergreep in gemelde woorden seer lank moet syn, om dat die van de volgende lettergreep slegts met eenen medeklinker onderscheyden is; want in der daed indien men den selven medeklinker aldaer vert

M

dobbelt, men sal bevinden dat d' eerste lettergreep veel min lank sal worden, gelyk elk kan waerenemen spellende *Daggen, Weggen, Seggen, Bekken, Wekken, Netten, Greppen, Vellen, Dennen, Loggen* ens: selfs de Hoogduytsen houden sulke lettergrepen oegesloten met eenen verdobbelde medekliker altyd voor kort.

De gene die sonder vooroordeel in aendagt sullen nemen de verdeeling der lettergrepen boven aengewesen, sullen bevinden dat dese van de hoogste needsackelykheyd is om tot een volmaekte spelling te geraken, en dat wy mits dien aen de uytvinders der selve onsen lof en dankbaerheyd verschuldigd syn.

VAN DE U VOOR DE W.

Men bekóomt den selven klank 't sy men spellet *Pau* of *Pauw*, *Leeu* of *Leeuw*, *Vrou* of *Vrouw*, *Gebou* of *Gebouw*, *Brout* of *Brouwt*. Ook gebruykten de Ouden dese spelling veel onverschilliglyk; maer in het meervoud geloofden sy de *W* agter de *U* te moeten stellen, ende schreeven vervolgens *Pauwen, Leeuwen, Vrouwen, Gebouwen, Brouwen*. Eenige evenwel onder hun hebben sig verstout van met naelaeting der *U*, voor de *W*, te schryven *Eew, Eewen, Leew, Leewen* ens:.. Dese leste schryfwyse in aendagt nemende sal men vraegen of voor de *W* wel ergens eene *U* tot het oeffenen der spelling versogt wordt wanneer'er in de selve lettergreep eenen anderen kliker vooren gaet? of de *U* voor de *W*. in sulke lettergrepen eenige versterking, sterkte of verandering van klank bybrengt? of de oorspronkelykheyd of de afleyding in sulke lettergrepen eene *U* voor de *W*, vera

eyscht? indien men hier niet jaag kan antwoorden, men moet besluyten dat de U aldaer overtollig is, en vervolgens te verwerpen. Wat het oud gebruyk belangt het selve kan hier niet tegens aenkanten: men heeft by de nieuwe spelling verschevde letteren als nutteloos weg geworpen; by voorbeeld de C voor de K, die by de Ouden in de spelling gebruykelyk waren.

Men siet dan hier geen gegronde reden om in sulke lettergrepen als boven opgehaeld de U voor de W. te blyven behouden, maer in tegendeel wel om de selve te verwerpen; tot dit gevoelen sal men te ligter overgaen indien men in aendagt néemt dat men in de andere taelen die gelyk de onse van de oude germanische erkostig syn selfs niet in de Engelsche de U voor de W in sulke lettergrepen als boven opgehaeld, nergens voor soo véel ik heb kunnen agterhalen, te vinden is, soo dat wy waerschynelyk de eenigste syn by wie de U voor de W. gebruykt wordt.

VAN HET GEBRUYK VAN HET SCHERP

*Toonteken boven de E en O, en by gevolg
boven de A in d' onbepaalde wys der werk-
woorden en in desselvs noodsaekelyke
afstammelingen.*

Men bemerkt in de werkwoorden dat de leste lange lettergreep van de gebiedende wyse (en volgens de Heer *Vaelande* den derden eenvoudigen persoon van den aenwesigen tyd der aentoonende wyse, 'gene ontrent over een kóomt) altyd de selve klinkletters bevat, als de lettergreep die daer aen beantwoordt in de onbepaalde wys; dus siet men

A. in Tapt en Tappen

E. in Stelt en Stellen
I. in Sit en Sitten
O. in Spot en Spotten
U. in Vult en Vullen.
AEY. in Saeyt en Saeyen
EY. in Leydt en Leyden
IE. in Biedt en Bieden
OE. in Soekt en Soeken
UE. in Duert en Dueren. ens:

Dese standvastige over eenkomst heeft sommige Letterkundigen soo Hoog- als Nederduytsche doen oordeelen dat de gebiedende wys moeste aensien worden voor den wortel van het werkwoord. Hoe het sy, hier uyt sou men moeten besluyten dat gelyk men in de gebiedende wys schryft *Héel* of *Héelt*, *Léen* of *Léent*, *Wees* of *Weest*, *Hóop* of *Hóopt*, *Róof* of *Róoft*, etc. men van gelyken in het onbepaalde sonde moeten schryven *Héelen* (Verbergen), *Léenen* (voor Leunen), *Weesen* (Syn), *Hóopen* (Betrowen hebben), *Róoven* (Reuven op eene wonde) en inderdaed dese schryfwyse is by een aensienlyk deel der Geleerden in Holland langen tyd en schier tot op heden toe altyd agtervolgd geworden, ook sonder dat sy hier de verdobbelde letters E nog O met het scherp toonteeken bovenmerkten,

Dog alsoo men by middel van aldus te schryven, gevaer sou geloopt hebben van de verdobbelde geslotene E en O in dese en diergelyke woorden te nemen voor onse groote ofte dobbele EE en OO, waer af hier vooren, handelende van de blinkers, gesproken is, en dat men vervolgens (gemerkt de toonteekens in geen gebruyk waren) niet hadde kunnen onderscheyden.

Héelen van *Heelen* (*Génésen*), *Léenen* van *Leenen* (*Géld leenen*, ens:), *Wéesen* van *Weesen* (*minderjaerige ouderloose kinderen*), *Hóopen* van *Hoopen* (*Ophoopen* ens:), *Róoven* van *Rooven* (*Stélen*) soo syn onse Voorouders die dese letters by de uytpraek soo wel als wy nog heden doen seer wel wisten t'onderscheyden, om daer ontrent alle misverstand en verwerring te vermyden, over een gekomen van dese en diergelyke woorden (schoon de gelykvormigheyd of afleyding wel anders vereyschte) slegts met eene enkele E of O te schryven, 't welke de Vlaemingen tot hier toe altyd onderhouden hebben, en buyten twyffel sullen blyven onderhouden, alwaer 't maer alleen om kortheyds wille. Evenwel alsoo wy sien dat hier eygentlyk eene scherpe E of O onderblyft, vinde geraedsaem soo tot Erinnerung van dese onderblevene letters E of O, als om de gelykvormigheyd in onse tacl eenigins te eerbiedigen, van sulke E of O in d'onbepaelde wys der werkwoorden te bovenmerken met het scherp toonteecken en vervolgens te schryven *Héelen*, *Léenen*, *Wéesen*, *Hóopen*, *Róoven* etc.

By dit slag van werkwoorden wensche ik te voegen de gene welke by ons om de gelykvormigheyd boven opgehaeld, in de uaeleste lettergreep van het onbepaelde, soude moeten geschreven worden met AE, als *Haelen*, *Lacten*, *Drægen* ens: en dat men daer vooren de E naelátende en de A merkende met het scherp toonteecken soude schryven *Háelen*, *Láten*, *Drágen* etc.

Men sal hier tegens opwerpen dat wy ten aensien van dit leste slag van werkwoorden, souden afwyken van de regels der toonstreping, welke

vereyschen dat men dese teekens maer gebruyke tot aenwys dat de klinkers waer boven men die plaetst, moeten open of gesloten uytgesproken worden, daer dat de A, die altyd den selfden toon behoudt eygentlyk niet wel kan open of gesloten genoemd worden. Eventwel wanneer men sal in aendagt nemen dat dit toonteeken boven de A ons mede sal indagtig maken dat hier eene verlenging der A is naegelaten, even als in *Helen, Lénen, Wésen, Hópen, Mógen, Róven* ens: eene verlenging der geslotene E en O is onderbleven; dat wy by dese spelwyse naerder by kómen aen de gene der Ouden die ook schreeven (gelyk de Hollanders nog heden doen) *Halen, Laten, Dragen* ens: dat wy hier by eene letter ontsparen die tot oeffening van het spellen niet noodsaekelyk is, ook en wel naementlyk dat men by dien middel een schier oneyndig getal van woorden by-naer of gcheelyk van een selfde gelyd dog verschillig van beduydenis aen het oog sal kunnen doen onderscheyden en verstaenbaer maken, welke nu elk op hun eygen beschowd, nog by de schryfwyse der Ouden, nog by de gene der hedendaegsche Hollanders nog onderscheydelyk nog verstaenbaer syn (soo men hier naer sien sal); dit alles overmerkt, ik betrouwe dat een iegelyk, een al te puntig onderzoek van den aerd der toontekens over 't hoofd siende, dit myn bewerp van te groot nut sal aensien om het selve niet goed te keuren.

Dat ik hier niet eysche om gelykelyk de E nae te laten en de U met het scherp toonteeken te hovenschryven in de werkwoorden *Dueren, Beschueren* etc. en diergelyke, is eensdeels om dat ik daer by geen of seer luttel voordeel sie te bekómen, en ten anderen om dat de E by ons

in sulke woorden de stuerheyd der U eenigsins schynt te versagten. Tgene ik hier boven voorstelle voor d' onbepaalde wys der werkwoorden, soude gelykelyk moeten plaets hebben voor *desselfs noodsaekelyke afstammelingen* voor soo verre die binnen de bestipte paelen der vervoeging van het werkwoord blyven, en voor geen selfstandig of byvoegelyk naemwoord aengenomen worden. Ten voorderen verstae hier van sulke afstammelingen welkers naeleste lettergrêep lank, en de leste kort is; want die de leste lettergrêep lank hebben, en waer in de geslotene E of O, om volkonienlyk te spellen, moet verdobbeld worden, vallen onder den algemeenen regel die wilt dat men sulke verdobbelde E of O, soo in de werk- als in alle andere woorden, altyd met het scherp toonteecken hovenschryve, ten eynde (soo meermaels geseyd is) van de selve te onderscheyden van onse groote ofte dobbele EE en OO.

Nu de afstammelingen van het onbepaalde waer af wy kómen van spréken syn de volgende.

Den eersten persoon van het eenvoud; en den eersten en den derden persoon van het meervoud van den iegenwoordigen tyd der aentoonende wyse ende ook alle de persoonen van den iegenwoordigen tyd der aenvoegende wyse.
Voorbêeld:

ONBEPAAELDE WYS!

Stéén. Hópen. Drágen.

Iegenwoordigen tyd der aentoonende wyse.

EENVOUD.

Eersten persoon: *ik stéle*, (of *Stéel*), *Hópe*
 (of *Hóop*) *Dráge* (of *Draeg*)
 (*gy Stéelt*, *Hóopt*, *Draegt*)
 (*hy Stéelt*, *Hóopt*, *Draegt*)

MEERVOUD.

1. persoon: *Wy Stélen*, *Hópen*, *Drágen*.
 (*Gylieden Stéelt*, *Hóopt*, *Draegt*)
 3. persoon: *Sy Stelen*, *Hópen*, *Drágen*.

Iegenwoordigen tyd der aenvoegende wys.

EENVOUD.

1. persoon: dat *ik Stéle*, *Hópe*, *Dráge*.
 2. persoon: dat *gy Stéle* of *Stélet*, *Hópe* of *Hópet*, *Dráge* of *Dráget*.
 En by verkorting *Stéelt*, *Hóopt*, *Draegt*.
 3. persoon: dat *hy Stélc*, *Hope*, *Dráge*.

MEERVOUD.

1. persoon: dat *wy Stélen*, *Hópen*, *Drágen*.
 2. persoon: dat *gyk*: *Stéle* of *Stélet*, *Hópe* of *Hópet*, *Dráge* of *Dráget*.
 En by verkorting gelyk in het eenvoud.
 3. persoon: dat *sy Stélen*, *Hópen*, *Drágen*.

Ik lste hier agter het iegenwoordig debywoord;

als syn: *Stelende, Hopende, Dragende, Levende, Mogende* ens: 't welke alhoewel altyd noodsaekelyk afstammende van het onbepaalde niet altyd binnen de paelen der vervoeging blyft, maer by wylen dient voor een selfstandig of byvoegelyk naemwoord, gelyk geschiedt wanneer men segt *een levende Schepsel, den Almogenden* ens:

Onsen regel soude mede moeten plaets hebben voor de *gebidende wyse*, indien dese verschillig ware van den iegenwoordigen tyd der *aenvoegende wyse*, om dat die gelykelyk gevormd wordt van het *onbepaalde*.

Voor het overige desen regel die soo vooren geseyd is slegts dienen moet voor d' onbepaalde wys en desselfs noodsaekelyke afstammelingen sluyt vervolgens uyt d' andere wysen en tyden van het werkwoord, die syn den *onvolmaekt geleden tyd* en het *deelwoord van den verleden tyd*, mits dese niet altyd en noodsaekelyk met het onbepaalde of gelyk syn of daer af gemackt worden; want gelyk by de Latynen alle veranderingen in de vervoegingen hunner werkwoorden gegrond syn op hun *præsens, præteritum* en *supinum*, die van elkanderen niet gemackt worden nogte afhangen, soo hebben onse werkwoorden ook drie *verschillige* tyden ofte wysen op welke alle de veranderingen in onse vervoegingen gegrondvest syn, te weten het *onbepaalde*, den *onvolmaekt verleden tyd*, en het *verleden deelwoord*, welke niet allcenyk van malkanderen niet afhangen of regelmaetig gevormd worden, maer konnen in tegendeel van den anderen merkelyk verschillig syn, gelyk wy sien in het werkwoord *Stelen*, 't welk in den onvolmaekt verleden tyd heeft ik *Stal*, en in het verleden

N

deelwoord *Gestolen*.

Vervolgens al waer B: V: het verleden deelwoord voor het gehoor, ontrent, jae ook geheel gelyk aen het onbepaalde, men heeft sig niet in te beelden dat het daer af voorts kóomt of daer van afhangt, of eene gelyke spelling of toonstreping vereyscht. In tegendeel ik geloove dat den trant onser werkwoorden vereyscht dat men voor het verleden deelwoord der werkwoorden *Gráven, Begráven, [Doorgráven] Drágen, Verdrágen, Vergéven, Overtréden, [sig gedrágen]* ens: schryve *Gegraven, [Doorgraven] Gedragen, Verdragen, Vergeven, Overtréden, [sig Gedragen]* ens: sonder de A nogte de E te bovenschryven met het scherp toonteken.

Om dit vast te stellen hoeve ik wat hooger op te klimmen en een naerder ondersock te doen wégens den aerd onser werkwoorden want nergens is het geoorlofd by willekeur voorts te gaen of eenige verandering in de spelling in te voeren ten sy men daer aen eene verbetering bespeurt die op goede reden gegrond sy.

Ik aenmerke dan dat wy twee soorten van werk- ofte tydwoorden hebben: *Regelmaetige* en *Onregelmaetige*.

De *Regelmaetige* syn de gene die in den onvolmaekt verleden tyd met DE of TE, en t'saemen ook in het verleden deelwoord met D of T eyn-digen. Dese behouden bynaer altyd de selfde wortelklinkers in hunne drie grondwysen ofte tyden boven opgehaeld: sulkdanige syn

A. Agten, Agtte, Geagt,

AE. Bānen, Baende, Gebaend.

E. Lekken, Lekte, Gelekt.

ÉE. Léken, Léekte, Geléekt (niet *Gelekt* op syn Hollands)

EE. Deelen, Deelde, Gedeeld. EU. Gebeuren, Gebeurde, Gebeurd.

I. Quisten, Quistte, Gequist.

IE. Stieren, Stierde, Gestierd.

óó. Lóven, Lóofde, Gelóofd.

OO. Gelooven, Geloofde, Geloofd.

OO. Troosten, Troostte, Getroost.

U. Vullen, Vulde, Gevuld. Nutten, Nutte, Genut.

UE. Dueren, Duerde, Geduerd.

UY. Fruyten, Fruytte, Gefruyt.

Segge hier vooren dat sy bynaer altyd de selfde wortelklinkers behouden want eventwel syn'er eenige die hunne wortelklinkers veranderen en niet te min by ons soo wel als by de Hoogduytsen onder de regelmaetige te rekenen syn om dat sy anderssins gelyk de regelmaetige vervoegd worden. Sulke syn:

Brengen, Bragte, Gebragt.

Denken, Dagte, Gedagt.

Dunken, Dogte, Gedogt.

Koopen, Kogte, Gekogt ens:

Klieven en Klóven, Klóofde, Geklóofd. (findere splyten)

Leggen, Leyde, Geleyd of Gelegd.

Soeken, Sogte, Gesogt.

Maer ik late daer de regelmaetige, mits dese tot ons oogmerk niet dienen kunnen, en keerc my vervolgens tot de onregelmaetige, waer het hier maer alleen aenkóomt,

Dese syn de gene in welkers wortelklinkers altyd veranderinge valt, en waer af den onvolmaekt verleden tyd niet eyndigt met DE of TE; ook en eyndigt het verleden deelwoord schier noyt met D of T, maer met EN. Sulke syn:

Bevélen (voor Bevéelen)	Beval, Bevolen.
Bréken	Brak, Gebroken.
Némen	Nam, Genomen.
Spreken	Sprak, Gesproken.
Scheiren of Schèeren	Schoer, Geschoren.
Sweiren of Swèeren	Swoer, Geworren.
Bieden	Bood, Geboden.
Bedriegen	Bedroog, Bedrogen.
Gebieden	Gehood, Geboden.
Gieten	Goot, Gegoten.
Liegen	Loog, Gelogen.
Rieken	Rook, Geroken.
Schieten	Schoot, Geschoten.
Sieden	Sood, Gesoden.
Vliegen	Vloog, Gevlogen.
Vlieden	Vlood, Gevloten.
Vlieten	Vloot, Gevloten.
Vriesen	Vroos, Gevrosen.
Verliesen (oudtyds Verlieren)	Verloos, Verloren. of Verloor.
Blyven (voor Bliiven)	Bleef, Gebleven.
Byten	Beet, Geheten.
Glyden	Gleed, Gegleden.
Liggen	Lag, Gelegen.
Lyden	Leed, Geleden.
Nypen	Neep, Genepen.
Schynen	Scheen, Geschenen.
Buygen	Boog, Gebogen.
Druypen	Droop, Gedropen.

Sluyten	Sloot, Gesloten.
Stuyven	Stoof, Gestoven.
Suygen	Soog, Gesogen.
Suypen	Soop, Gesopen.
Roepen	Riep, Geropen.
Helpen	Hielp, Geholpen.
Bidden	Bad, Gebeden.
Sitten	Sat, Geseten.
N. ^a Loopen	Liep, Geloopen.
Scheppen	Schiep, Geschaepen oudtyds Geschepen.

Voorts volgens de Heer *Siegenbéeck* Syn of Wesen (oudt : Weren) Was, Geweest, oudtyds Gesyn voor Gesyen, en Gewesen, welk leste nog in gebruyk is.

Staen, oudtyds Standen	Stond, Gestaen.
Slacn oudtyds Sligen	Sloeg, Geslagen en Geslegen.
Doen, oudtyds Daden	Déed, Gedaen, oudt: Gedaden.
Hebben (oudtyds <i>Heven</i> en ook <i>Haven</i>)	<i>Hadde</i> (oudtyds <i>Havede</i> , <i>Hafde</i>) Gehad.

Worden, Wierd en Werd, Geworden (N.^a Werd). Steken, Stak, Gestoken wy meest Gesteken.

De Heer *Weiland* héeft seer wel aengeteekend dat alle sulke onregelmaetige werkwoorden, die hy ongelykvloeyende noemt, de oorspronkelyke en de oudste onser tael syn. En inderdaed dese beteekenen meest al werkingen van d'eerste noodsaekelykheyd, of die ons meest vooren kómen. Wy hebben die ten seer grooten deele gemeen met de Hoogduytsen, 'tgene wel aenwyst dat

hunne en onse tael oudtyds uyt den selfden tronk is gesproten. Sy aensien die mede voor onregelmaetige, en tellen'er tot 180. à 190. welk getal ontrent het agste deel hunner werkwoorden uytmaekt. By ons sal waerschynelyk het getal daer af minder wesen, om dat wy van tyd tot tyd (meer naer ik gisse dan de Hoogduytsen gedaen hebben) verscheyde der selve (dog niet sonder verlies en verapminge onser tael) ten geheele of ten deele tot regelmaetige gebragt hebben. Soo sien wy B: V: dat *Brouwen, Jagen, Waeyen, Durven, Derven* die voortyds hadden, *Briew, Gebrouwen, Joeg, Gejagen, Woey, Gewaeyen, Dorst, Gedurven*, nu doorgaens hebben *Browde, Gebrowd, Jaegde, Gejaegd, Waeyde, Gewaeyd, Durfde, Gedurfd, Dersde, Gederfd*, ens:

Nog by de Heer *Siegenbéeck*:

Bakken, Bakte (oudtyds Biek) *Gebakken.*
Braeden, Braedde (oudtyds Bried) *Gebraden.*
Lachen, Lachte (oudtyds Loeg) *Gelachen.*
Heeten, Heette (oudtyds Hiet) *Geheeten.*
Spowen, Spowde (oudtyds Spiew) *Gespowen.*
Vragen, Vraegde (oudt: Vroeg) *Gevraegd.*
Jagen, Jaegde (oudt: Joeg of Gejaegen) *Gejaegd.*

Dese oude en oorspronkelyke werkwoorden, syn dan om hunne ongelyke veranderingen en onregelmaetigheyd selfs, te achten als bequaemst om daer by den regten aerd ende trant onser werkwoorden te leeren kennen en doorgronden.

Nu tot myn voornemen bespeure ik dat dese onregelmaetige werkwoorden in de naeleste lettergreep van het verleden deelwoord schier altyd daer het mogelyk is eenen klinker naelaten, en

aldus eenen min hebben dan in de naeleste lettergreep van het onbepaalde, soo heeft *Bevelen* (voor *Bevéelen*) in het voorleden deelwoord *Bevolen*; *Bréken* (voor *Bréeken*) *Gebroken*; *Scheiren* of *Schèeren* *Geschoren*; *Sweiren* of *Swèeren* *Gesworen*; *Bieden* *Geboden*; *Bedriegen* *Bedrogen*; *Blyven* (voor *Bliiven*) *Gehleven*; *Byten* (voor *Biiten*) *Gebeten*; *Buygen* *Gebogen*; *Druypen* *Gedropen*. *Roepen* *Geropen*, en soo voorts gelyk boven te sien is.

Hier uyt besluyte ik dat men om de gelyk-vormigheyd en om soo te seggen de regelmaetigheyd in onse onregelmaetige werkwoorden te eerbiedigen en om hunnèn gewoonlyken trant te agtervolgen, in de naeleste lettergreep van het verleden deelwoord der voornomde onregelmaetige werkwoorden *Gráven*, *Begráven*, (*Dóorgráven*) *Drágen*, *Verdrágen* (sig *Gedrúgen*) *Vergeven*, *Overtréden*, (voor *Graeven*, *Begraven* en soo voorts) gelykelyk vereyscht eene letter *min* te hebben, ofte eene nae te laten, 't welke hier moet vallen op de letter *E*, en vervolgens dat men, soo boven geseyd is, voor het verleden deelwoord moet schryven *Gegraven*, *Begraven*, *Gedragen*, *Verdragen*, *Vergeven*, *Overtreden* sonder bovenschryving van toonteeken.

Een ieder sal ligt gevoelen dat dese onderscheyding van groot nut is, en niét alleenlyk niet willekeuriglyk wordt voorgesteld, maer als voor eene noodsaekelykheyd geboden door den gemeenen trant onser werkwoorden moet aensien worden.

Segge hier vooren daer het mogelyk is, want daer de naeleste van het onbepaalde niet meer dan eenen klinker bevat als *Halpen*, *Bieden*,

Sitten ens: en kan het getal daer af in de naelste van het geleden deelwoord niet vermindert worden.

Dat *Loopen* in het verleden deelwoord heeft *Gelooopen* ende niet *Gelopen*, is om reden dat de OO moet aensien worden voor eene enkele letter die vervolgens onscheybaer is, te weten voor de groote O ofte *O mega* der Grieken, gelyk wy hier vooren handelende van de klinkers, nog aengeteekent hebben.

A E N M E R K I N G.

Alsoo den regel die wy hier boven voorgesteld hebben wegens het toonteekenen van de scherpe E en O, en ook van de A in de werkwoorden maer betrekelyk is tot d'onbepaalde wys en tot desselfs noodsaekelyke afstammelingen voor soo verre dese sig bevinden en blyven binnen de paelen van het verwoegd werkwoord, tot soo verre dat hy om reden vooren geseyd uytsluyt het iegenwoordig deelwoord, soo veel te meer moet hy uytsluyten alle selfstandige, en byvoegelyke naemwoorden en andere die van d'onbepaalde wys van het werkwoord voortskómen, soo dat men, schoon men in d'onbepaalde wys met het scherp toonteeken heeft te schryven *Benaemen*, *Bepálen*, *Versámen*, *Begráven*, *Láven*, *Métén*, *Vergéten*, *Dólen*, ens: eventwel met naelating van het scherp toonteeken op de oude ende bequame wyse sal hebben te schryven d'afstammelingen der selve werkwoorden als syn: *Benaeming*, *Bepaeling*, *Versaemelyk*, *Begravenisse*, *Lavenisse*, *Metelyk*, *Vergetentheyd*, *Doling*.

Maer sal men de scherpe toonstréep onttrekken

van het onbepaalde van sulke werkwoorden; wanneer het selve gebruykt wordt voor een selfstandig naemwoord, en sal men vervolgens op de oude ende bequaeme wyse schryven het *Benaemen*, het *Bepaelen*, het *Versaemen*, het *Begraven*, het *Laven*, het *Metten*, het *Vergeten*, het *Dolen*, als ook, het *Leven*, het *Wesen* en diergelyke? ik antwoorde hier geern jae. Al was 'et maer om het onderscheyd voor het oog tusschen het werkwoord en het selfstandig naemwoord.

VAN DEN ONVOLMAEKT VERLEDEN TYD

der [onregelmaetige] Werkwoorden.

Gelyk de gebiedende wys, of 't gene by ons nu het selfste is, den derden eenvoudigen persoon van den iegenwoordigen tyd der aentoonende wyse ons hier vooren tot leydsman heeft gediend, om de personen van het meervoud van den selven tyd te vormen, soo moet onses oordeels van gelyken den derden eenvoudigen persoon van den onvolmaekt verleden tyd der aentoonende wys, ons tot leydsman verstreken tot vormen de (meervoudige) personen van den selven tyd soo van d'aentoonende als van d'aenvoegende wys. 'K wil seggen dat de selfde klinkers die hun bevinden in den derden eenvoudigen persoon van den onvolmaekt voorleden tyd der aentoonende wyse, sig ook moeten bevinden in den eersten ende derden persoon van het meervoud der selve wyse, en gelykelyk ook in alle de personen van den selven tyd der aenvoegende wyse.

Vervolgens gelyk men schryft

Hy (en ook ik) *Was, Las, Had, At, Nam,*

Quam, Brak, Stak, Lag, Sag, Blies, Bies, Bleef, Schreef, Scheen, Verdween, Koos, Vervroos, Rook, Sloot, Borst, Voer.

Schryft voor den eersten ende derden persoon van het meervoud der aentoonende wys met de selfde klinkers als boven.

*Wy en sy waren, Lasen, Hadden, Aten, Namen, Quamen, Braken, Staken, Lagen, Sagen, Bliesen, Biessen, Bleeden, Schreeven, Scheenen, Verdweenen, Koosen, Vervroosen, Rookten, Slooten, * Borsten, Voeren.*

Schryft voor de aenvoegende wys:

Och of ik of hy Ware, Lase, Hadde, Ate, Name, Quame, Brake, Stake, Lage, Sage, Bliese, Biesse, Bleeve, Schreeve, Scheene, Verdweene, Koose, Vervroose, Rooke, Sloote, Borste, Voere.

Och of wy of sy Waren, Lasen, Hadden, Aten ens: gelyk het meervoud van d'aentoonende wyse hier vooren.

Wat den tweeden persoon van den onvolmaekt verleden tyd betreft, de Vlaemingen sullen voor het meeste deel altyd swaerigheyd vinden om daer ontrent hun te voegen naer de Hollanders, hier in te weten dat dese de leste lange lettergreep der onregelmaetige altyd, daer het syn kan (sonder te spreken van de dubbelsinnigheyd die sig hier véeltyds opdoet), verlangen, en met

* *De Hollanders schryven wy en sy Blevten, Schreven, schenen, Verdwenen, Kosen, Vervrosen, Roken, Sloten.*

T doen eyndigen, en de leste korte lettergreep der regelmaetige met T opsluyten. 'Tis waer dat sy hier in sig dicht houden by de Hoogduytsen, en ook by onse Voorvaders die hunne vervoe- gingen véel op de hoogduytsche * leest schoeyden. Maer is dit nog heden noodig? het valt immers hard (en daer by véeltyds dobbelsinnig) dat men segge gy *Laest, Aet, Naemt, Quaemt, Braekt, Staekt, Laegt, Saegt, Bliest, Biest, Bleeft, Schreeft, Scheent, Verdweent, Koost, Vervroost, Rookt, Voert*, en voorts gy *Krabdet, Saegdet, Schriktet, Kustet*, een groot deel Vlaemingen om sagtheyds wille en ook om dobbel- sinnigheyd te myden maken sulke tweede per- soonen (ter uytsondering van ik *Was*, gy *Waert*) gelyk aen den eersten ende seggen oversulks gy *Las, Had, At, Nam, Quam, Brak, Stak, Lag, Sag, Blies, Bies, Bleeft, Schreef, Scheen, Ver- dween, Koos, Vervroos, Rook, Voer*; ik en gy *Krabde, Saegde, Schrikte, Kuste*, soo wel als gy *Sloot, Borst*. By desen middel schuwen sy alle dobbelsinnigheyd, die men tog ontmoet in de volgende uytdrukkingen gy *Naemt, Braekt, Staekt, Laegt, Saegt, Biest, Bleeft* (als of het quame van het werkwoord Bleeven, dat is overblyfsels laten), *Rookt, Voert*, gelyk ook in gy *Krabdet* (waer voor men verstaen kan gy *Krabd'et*, voor gy *Krabde* het), gy *Kustet*, en diergelyke.

Om reden als boven seggen sy in den tweeden persoon van d'aenvoegende wyse, och of gy *Lase, Ate, Name, Quame, Brake, Stake, Lage*

* De Heer Weiland by syne nederduytsche spraekunst tekent aen dat onse Voorouders in het jaer 1300. aldus de werk- woorden verwoegden: ik Stelle, du Stelles, hi Stellet, wi stellen, gi Stelleft, zi Stellent.

Sage, Bliese, Biesse, Bleeve, Schieeve, Scheene, Verdwene, Koose, Vervroose, Rooke, Voere, Krabde, Saegde, Schrikte, Kuste, Sloote, Borste, in plaets van Laset, Atet, Namet ens: ook is het sagter en min wanlydelyk te seggen *gy soude het gehad hebben, gy saegde het hout, gy besigde het tegen mynen dank, dan te seggen gy soudet het gehad hebben; gy saegdet het hout; gy besigdet het tegen mynen dank.*

Soude men dese wyse van vervoegen, min hoogduytsch, 'k wil seggen min hard, en daer by ook klaerder dan de hollandsche, niet behooren voor te kieser? anderen laet ik hier af het vonnis stryken: ik voele dat ik hier de paelen van myn bewerp overtrede.

VAN DE INTREKKING DER WOORDEN

en van het Meervoud.

SELFSTANDIGE, DIE IN DE NAELESTE de loutere A hadden.

De zelfstandige naemwoorden die voortyds in de naeleste lettergreep eene lange A hadden, gevolgd van eenen enkelen medeklinker, en eyndigen met eene korte of vrouwelyke E, * worden

* Dese korte E op 't eynde van een zelfstandig naemwoord, is van ouds niet sonder reden de vrouwelyke E genoemd gemerkt die bynaer altyd aenwyst [indien men wyneems eenige woorden uytgaende in DE] dat het zelfstandig van het vrouwelyk geslagt is. Dit gaet aan vast dat wy by dese E bevryd ja betet worden van het onbepaald is EEN met syn zelfstandig te doen overeens komen. Soe dat het beter is te seggen een vrouwe dan eene vrouwe, daer men in tegendael de vrouwelyke E

nu meest alle ingetrokken by middel van de A te verlengen ('t gene by ons geschiedt met E daer aen te voegen) en van de vrouwelyke of korte E af te snyden.

Dus voor *Bane, Lage, Mate, Name, Sage, Snare, Stake, Vrage, Wage, Ware* en diergelyke, schryft men nu *Baen, Laeg, Maet, Naem, Saeg, Snaer, Staek, Vraeg, Waeg, Waer*, ens: :

Ik neme dese woorden gelyk ik die heden vinde, en sonder te rug te sien nae de wyse op welke men die oudtyds schreef, ik make daer af het meervoud op de gewoonelyke wyse, dat is met EN daer aen te voegen, ende schryve vervolgens *Baenen, Laegen, Maeten, Naemen, Saegen, Snaeren, Staeken, Vraegen, Waegen, Waeren* ens: .

Van de woorden *Daed, Raed, Saed, Staet* en diergelyke die van ouds aldus en sonder intrekking geschreven syn, sal men niet twyffelen van ook op gelyke wyse het meervoud te maken; vervolgens sal men daer vooren schryven *Daeden, Raeden, Saeden, Staeten* ens: .

In de selfstandige die voortyds in VE uytgingen, als *Gave, Grave, Schave, Slave, Stave* ens: waer vooren men nu by intrekking schryft *Gaef, Graef, Schaef, Slaef, Staef*, ** behoort

afsnydende, genoodsaekt is te seggen eene vrouw. Gelykelyk is men bevryd door de vrouwelyke E op 't eynde van een byvoegelyk naemwoord, soo dat men segt een schoone vrouw beter als eene schoone vrouw.

** Het schynt dat het regelmatigere sou wesen en meer over eenkomstig met de schryfwyze der Hoogduytsen, indien

men gelykelyk de AE in het meervoud te behouden, en daer vooren te schryven *Gaeven, Graeven, Schaeven, Slaeven, Staeven*. By dese schryfwyze onderscheyd men gemakkelyk *Graeven* (meervoud van Graef) van *Graven* meervoud van *Graf*, en meer andere woorden gelyk hier naer sal gesien worden.

De woorden eyndigende met DE en lyden geene intrekking op de wyse als boven: men schryft niet *Genaed* voor *Genade*, *Laed* voor *Lade*, *Schapræd* voor *Schaprade*, *Schaed* voor *Schade*, *Vlaed* voor *Vlade* ens:

Men is dan genoodsaekt dese woorden te nemen gelyk men die vindt, en daer af het meervoud te vormen met de letter N daer aen te voegen, en vervolgens te schryven *Genaden, Laden, Schapraden, Schaden, Vladen*.

Om sulke woorden in te korten heeft men de loutere A te verlangen op de wyse als hier boven, en af te snyden de letters DE: dus schryf voor *Genade*, *Genae*; voor *Lade*, *Lae*; voor *Schaprade*, *Schapræe*, ens: van dese ingekorte maakt men wederom het meervoud met N daer by te voegen, schryvende aldus *Genæen, Laen, Schapraen, Vlaen* ens:

De meervoudige *Daeden, Raeden, Saeden*,

men schreeve *Gæv, Græv, Schæv, Slæv, Stæv*. ens: *u g ons dunkt ['t gene sekerlyk ook het gevoelen der ouden is geweest] dat de V te sacht valt om daer mede eenig woord op te sluyten, daer de F. hier toe alle de vereyschte strafheyl heeft. Ten anderen soude dese schryfwyze, waer by in kortheyl niet te winnen is, nog konnen aenleyden tot dolingen en twyffelaghtigheden: sal men, of sal men niet met V schryven Graf, Straf, Straffen, Laf, Laffen, Twyffelen?*

boven opgehaeld en diergelyke kort men in (gemerkt de AE niet kan verlangd worden) met slegts de letters DE te verwerpen, schryvende vervolgens *Daen*, *Raen*, *Saen*.

Sommige willen de leste lettergréep van sulke meervoudige ingetrokkene naemwoorden met het fransch gekapt toonteeken (^) bovenschryven; maer sulks kan niet dan tot dóling en verwerring aenleyden: het eenigste teeken dat men hier met voordeel kan gebruyken is het grieks inkortings teeken, dat is een verkeerde omliggende S (S) gelyk aenstonds sal bewesen worden.

SELESTANDIGE, DIE IN DE NAELESTE

de loutere *é* of *ó* hebben.

De selfstandige naemwoorden die in de naeleste lettergréep de geslotene *é* ofte *ó* hebben, gevolgd van eenen enkelen medeklinker, en eyndigen met eene korte ofte vrowelyke E, worden nu ook niet selden ingetrokken, 't welk geschiedt by het verlengen, dat is, by het verdobbelen der geseyde letters *é* en *ó*, en het afsnyden der vrowelyke *E*, in voegen dat men voor *Beke*, *Bete*, *Grepe*, *Leue* [voor *Leune*], *Nepe*, *Smete*, *Neve*, *Dreve*, *Schreve*, *Kole*, *Note*, *Pote*, *Rove* [voor *Reuve*] *Stove*, *Schole*, *Schote*, *Vore* [*Akkervore*], *Oorloge*, hedendaegs niet selden schryft *Béek*, *Béet*, *Gréep*, *Léen*, *Néep*, *Sméet*, *Néef*, *Dréef*, *Schréef*, *Kóol*, *Nóot*, *Póot*, *Schóol*, *Róof*, *Stóof*, *Vóor*; ens: *Oorlóog* [niet *Oorlog*] .

Evenwel wy vinden geraedsaem het meervoud van sulke woorden liever van het oningetrokkene, dan van het ingetrokkene te vormen, en dat men voor het meervoud vervolgens schryve

Beken, * *Beten*, *Grepn*, *Lenen* [voor *Leunen*], *Nepen*, *Smeten*, *Neven*, *Dreven*, *Schreven*, *Kollen*, *Noten*, *Poten*, *Schölen*, *Schoten*, *Roven* [voor *Reuven*], *Stoven*, *Voren*, ens: *Oorlogen*.

De redens die wy hebben om hier naer het schynt, af te sien van onsen eersten regel hier vooren, syn dese:

Eerst om dat de intrekking van dit leste slag van woorden in den mond der Vlaemingen veel min algemeen is dan van het eerste boven opgehaeld.

Ook om dat men hier by sal ontvlieden de verwerring tusschen onse verdobbelde scherpe letters *ée* of *óó*, en onse dobbele *ee* of *oo*.

Ten lesten en wel namentlyk om dat men by dese schryfwyse eene letter en t'saemen ook een toonteecken ontspaert.

Wat aengaet de onsydige woorden *Déel* (*Dennen* hout), *Méel*, *Seél* (*Koorde*), *Stéel*, alsoo dese van ouds en sonder inkorting aldus geschre-

* *Het woord Beken, meervoud van Beke, willen sommige met het scherp toonteecken merken, om 't selvet onderscheyden van Beken, voor Bekent, onlangs aengenomen voor de gebiedende wys van Bekennen. Maer sie hier veel swaerigheyt: men soude gelykelyk dit leste woord Beken een teeken moeten bysetten om aan te wysen dat de leste lettergroep van het selve lank is, of dat de eerste kort is. Vervolgens soude men om twee enkele woorden, die wy den sin eens geschreevont redene gemakkelyk te onderscheyden syn, voor 't eens een onnoedsaekelyk toonteecken, en paar 't ander een piew of ongevoon schryfteaken moeten gebruyken.*

ven syn, men kan niet vermyden het meervoud der selve op de gewoonelyke wyse te vormen, schryvende *Déelen, Séelen, Stéelen*.

De woorden uytgaende in DE worden wederom niet ingekort gelyk de gene hier boven: men segt niet *Béed, Sleed, Steed, Vreed* ens: voor *Bede, Slade, Stede, Vrede* ens: nogte *Bóod, Sód* etc. voor *Bode, Sode*. Het meervoud der selve moet men vervolgens noodsaekelyk vormen met N daer aen te voegen.

Sulke woorden worden ingekort met de geslotene *é* ofte *ó* gelyk hier vooren, te verdobbelen, en met af te snyden de letters DE. Voor het meervoud voegt men daer by de letter N. Schryf vervolgens by inkorting in het eenvoud *Bée, Slée; Stée, Vrée; Bóo, Sóo*; en in het meervoud *Béen, Sléen, Stéen, Bóon, Sóon*.

Van Leden heeft men by inkorting *Léen*, van *Reden, Réen*; van *Seden, Séen*; van *Geboden, Gebóon*; van *Goden, Góon*. etc. . . .

Wy kómen van seggen dat het fransch gekápt toonteecken geplæetst boven meervoudige ingetrokene naemwoorden maer tot doling of ververring kan aenleyden. Inderdaed indien men hier B: V: het selve teeken plaetst boven het woord *Séen, Góon*, waer sal men het scherp toonteecken konnen plaetsen dat hier noodsaekelyk is om de verdobbeling der geslotene *é* ofte *ó* aen te duiden? wat het Grieks inkortings-teeken betreft, het selte kan t'saemen staen met het scherp toonteecken op een en de selfde lettergreép soo wel in het Vlaemsch als in het Grieks.

Bemerkt in het algemeen dat de ingekorte

woorden, en sonderling desselfs meervoud, maer selden en met veel omsigtigheyd en syn te gebryken in de ernstige ofte deftige schryfwyse. Ook sien wy dat alle groote en in hunne tael ervaerne schryvers als eenen *Beverwyck*, eenen *Cats* en veel andere, meest alle sulke inkortelingen, die tog voor krepere en verminkte t'aensien syn, wel hebben weten te ontbeeren.

BYVOEGELYKE NAEMWOORDEN.

Volgens de Heer *Vaelande* wordt het vrouwelyk en het mannelyk geslagt der byvoegelyke naemwoorden van het onsydig gevormd.

Dus van *Goed*, dat onsydig is, vormt men het vrouwelyke *Goede*, en het mannelyk *Goeden*.

Van *Quaed*, *Quaede* en *Quaeden*. *Spaed*, *Spaede*, *Spaeden*.

Van *Vreed*, *Vreede* en *Vreeden*.

Van *Rood*, *Roede* en *Rooden*.

Van *Dood*, *Doode* en *Dooden*. ens:

Alsoo de tweeklanken als AE, OE, nogte onse dobbele EE soo wel als onse dobbele ofte groote OO niet konnen verlengd worden, soo heeft men van de voorgaende en diergelyke woorden slegts de letters DE weg te nemen, aldus bekóomt men het ingekorte der selve woorden, te weten voor het vrouwelyke *Goe*, *Quae*, *Vree*, *Roo*, *Doo*. voor het mannelyk *Goen*, *Quaen*, *Vreen*, *Roon*, *Doon*, waer af dit leste mede soo voor het ingekorte van het meervoud *Dooden*, als voor het onbepaalde van het werkwoord *Dooden* dienen kan.

WERKWOORDEN.

Veel werkwoorden worden in d'onbepaalde

wys en in desselfs noodsaekelyke afsetsels, ingekort met de D weg te werpen, en alsdan moet het toonteeken dat op het oningetrokkene stond, op het ingetrokkene overgaen.

Dus schryft men *Verráden* voor *Verráden*; *Bráen* voor *Bráden*, ik *Bráe* voor *Bráde*; wy en sy *Bráen*, voor *Bráden*; dat ik, gy, hy *Bráe* voor *Bráde*, dat wy, gy, sy *Bráen* voor *Bráden*; *Bráende* voor *Bráende* ens:

Alsoo het verleden deelwoord *Verráden*, *Gebráden* ens: geen toonteeken heeft, sal men om regelmatig voort te gaen op desselfs inkorting *Verraen*, *Gebraen* ens: ook geen toonteeken stellen.

Men schryft van gelyken *Tréen*, voor *Tréden*, ik *Trée*, wy en sy *Tréen*, dat ik, gy, hy *Trée*, dat wy, gy, sy *Tréen*. Voors *Tréende*, voor *Tredende*, en voor het verleden deelwoord *Getréen* met het scherp toonteeken, om dat hier de geslotene É verdobbeld wordt.

Voorts *Róon* voor *Róden*, ik *Róo*, wy en sy *Róon*, dat ik of hy *Róo*, dat wy, gy of sy *Róon*; *Róonde* voor *Rodende*, en *Geróod* wederom met het scherp toonmerk, om dat hier de geslotene ó verdobbeld wordt. Gelykelyk *Leen* voor *Leeden*; ik *Lee*; wy en sy *Leen*; dat ik of hy *Lee*; dat wy of sy *Leen*; *Leende* voor *Leedende*, als dubbelsinnig te vermyden.

VAN DE NAEMGESLAGTEN.

De Vlaemingen gebruyken tot aenwys van het geslacht hunner naemwoorden het bepalend lid-

woord DEN, DE, HET of het niet bepalend EENEN, EENE, EEN, te wéien voor het mannelyk DEN of EENEN, voor het vrouwelyk DE of EENE, en voor het onsydig HET of EEN, dus seggen sy soo wel in den eersten naemstand ofte naemval (*casus nominativus*) als in den vierden (*accusativus*) *den* of *enen Man*, *de* of *ecne Vrouw*, *het* of *een Huys*. By desen middel loopen sy geen gevaer van de geslagten hunner selfstandige naemwoorden te verliesen, gelyk de Hollanders doen, welke voor de naemwoorden soo van het mannelyk als van het vrouwelyk geslagt sonder onderscheyd in den eersten naemval altyd stellen het bepalende lid DE, en voor de gene soo van het mannelyk als van het onsydig geslagt het onbepaeld liawoord EEN.

Hier is misschien de oorsack waerom de Hollanders (is 't niet om hunne nabuerschap met de Hoogduytsen) met ons in verschil staen wegens het geslagt van sommige naemwoorden by voorbeeld: het woord *Oorloog* is by hun gemeenlyk van het onsydig geslagt, by ons is het altyd mannelyk.

Middel is wederom by hun onsydig, by ons mannelyk. Wy seggen *den Middel* om in *het Midden* te komen.

Ook is *Boek* by hun onsydig; by ons is het in het algemeen van het mannelyk geslagt, ende kan maer voor onsydig aengenomen worden wanneer daer by bepaeldelyk verstaen wordt een gedeelte van een werk ofte boek, by voorbeeld *het eerste boek van Moyses*, ens:

Tyd is by ons altyd van het mannelyk geslagt

geweest: by de Hollanders heeft het lang tusschen het vrouwelyk en het mannelijk in twyffel gehangen. Evenwel sal het van nu voort door de beslissing van de Heer *Weiland* tot het mannelijk geslagt overgaen.

Dood wordt by de Hollanders soo wel voor mannelijk als voor vrouwelyk aensien. By ons is dit selfstandig naemwoord alleen van het vrouwelyk geslagt.

Valk en *Vink* syn by de Hollanders van het mannelijk geslagt. By ons syn dese vrouwelyk, en by gevolg ook *Roervink*, alhoewel van een manspersoon geseyd. 'T is het selfde van het woord *Slaef* dat by de Hollanders mannelijk is.

Muys. Is by de Hollanders vrouwelyk, by ons mannelijk.

Swaluw is by de Hollanders, soo wel als by ons vrouwelyk, dog *Swalm* of *Siwalem* dat by *Kiliaen* het selfde beduyd als *Swaluw*, is by ons mannelijk. Soo seer beheerscht den uytgank eens woords over desselfs naemgeslagt. Soo syn ook mannelijk *Galm*, *Palm*, *Salm* ens: *Halm*.

Beest is by de Hollanders onsydig, by ons vrouwelyk.

Voorders gelyk de litwoorden sig voegen naer het geslagt der selfstandige naemwoorden, soo doen ook by ons de byvoegelyke naemwoorden soo wel als de voornaemwoorden, dus segt men *Dien* en *Desen* wysen man, *Die* en *Dese* schoone vrouw, *Dat* en *Dit* groot huys.

Mynen lieven vriend, *Uwe goede vriendin*, *Syn*

of *Hun groot huys.*

Sprekende van een ofte meer vrouwen

Haeren lieven vriend, haere goede vriendin,
haer groot huys.

Is evenwel alhier te letten (gelyk de Heer *Weiland* wel aenteekent) dat dese regels van over eenkomst der byvoegelyke en andere woorden met het selfstandig, maer moeten gelden in soo verre de vloeybaerheyd en welluydendheyd sig daer tegen niet versetten. Wy hebben dan hier het oor veel te raede te gaen en sonderling daer het syn kan, de lankheyd te vermyden. Dus segt men seer wel tegenstrydig aen onse regels.

Een wyse vrouw. De naegelaten (voor naegelatene) gedichten. Een haetelyker (voor haetelykeren) man dan ons:

Eene verhevener (voor verhevener verordening.

Eene overwonne (voor overwonnene) stad.

Eene ingebore of ingeboren (voor ingeborene) gesteltenisse.

Het scherpe (voor scherp) swæerd. Een vorsigtig man.

Den genoemden Heer onderrigt ons voorders dat men segt een goed koning, een groot krygsmán, een sterk looper, wanneer die byvoegelyke woorden op de werking en niet op den persoon

sien, en dat het tegendeel plaetse heeft wanneer die byvoegelyke woorden niet op de werking maer op sekere eygenschap of hoedaenigheyd des persoons opsigt hebben: soo dat een grooten krygsman betekent eenen krygsman die groot van gestalte is; een sterken looper, eenen looper die sterk van lichaem is. Maer ik bréke hier af om niet te wyd buyten myne paelen te schryden.

VAN DE VERKLEENWOORDEN.

Onse verkleenwoorden gaen uyt in *Jen* of *Je* en ook in *Ken*.

De woorden die met eenen stommen medeklinker of met eene S eyndigen, worden sagst en bequaemelykst verkleend met slegts *Jen* of *Je* daer aen te voegen, als

B: Web, webjen of webje.

D: Hond, hondjen.

F: Néef, néefjen.

G: Dog, dogjen.

K: Dyk, dykjen.

P: Kop, kópjen.

T: Kot, kotjen.

S: Kas, kasjen.

Maer de andere woorden te wéten die met eenen der vier vloeyende medeklinkers, of met eene W of met eene klinkletter eyndigen, nemen eene T aen voor *Jen*, als

L: Stéel, stéeltjen.

M: Boom, boomtjen.

N: Són, sóontjen.

R: Dier, diertjen.

W: Lecw, leewtjen.
E: Kanne, kannejen.
I: Lei (voor Lelie) lelitjen.
O: Vloo, vlootjen.
EY: Key, keytjen.

Wy eyndigen ook véel onse verkleenwoorden met KEN en verlengen alsdan gemeenlyk het woord van eene lettergréep, dog die met K eyndigen nemen eene S aen voor KEN. Vervolgens schryven wy

Webbeken en ook webken.
Hondeken.
Neveken, en ook neefken.
Doggeken, of Dogken en ook wel Dogskén,
mits de G naw verwantschapt is met de K.
Dyksken.
Koppeken en ook kopken.
Kotken.
Kasken.
Stéelken.
Boomken.
Sóonken.
Dierken.
Leewken.
Kanneken.
Leliken,
Vlooken.
Keyken.

Voorders elk heeft hier syn oor te raede te gaen, om naer gelegentheyd het besluytende te verkiesen.

Ik kenne geen egte vlaemsche woorden die uytgaen in A of in I, noch die ondtijls aldus

uytgingen.

VOORDEELEN TE TREKKEN UYT DE

Bovenstreping der werkwoorden en andere, en

uyt het vormen van het meervoud.

By middel van onse eenvoudige regels van toonstreping en van het vormen des meervouds boven opgehaeld sullen wy de beduydenis van een groot getal van woorden by het oog kunnen onderscheyden, die voor het gehoor daer of daer ontrent gelyk vooren voorkómen, en die by de Ouden nog by de Hollanders niet onderscheydelyk syn, als:

Bären, en Baeren (van de See)

Báten, en Baeten (meervoud van Baet)

Begáven (Begifugen), en Begaven (van ik Begaf)

Blásen en Blaesen (m: v: van Blacs)

Brákén, en Braeken (m: v: van Braek) en Braken (van ik Brak)

Bánen: en Baenen (m: v: van Baen)

Báden, en Baden (m: v: van Bad, ens:)

Bráden, en Braden (m: v: van Brade, kuyte des Beens)

Bequámen (van ik Bequam.) en Bequaemen (van Bequam)

Dágen, en Dagen (m: v: van Dag)

Dýken, en Daken (m: v: van Dak)

Dráven, en Draven (m: v: van Draf)

Drágen, en Draegen (m: v: van Draeg)

Dálen, en Dalen (m: v: van Dal)

Dwálen, en Dwaelen (m: v: van Dwael)

Fálen, en Faelen

Q

Gaven (van ik Gaf) en Gaeven (m: v: van Gaef)

Graven, en Graeven (m: van Graf) en Graeven (m: v: van Graef)

Gevaren (van Varen) en Gevaeren (m: v: van Gevaer)

Gebraden (van Bráden) en Gebraeden (m: v: van Gebraed)

Láten, en Laeken (van Laet, niet vroeg ens:)

Láken, en Laeken (van Wolle of Vlas)

Lágen, en Laegen (m: v: van Laeg) Lagen (van ik Lag)

Láden, en Laden (m: v: van Lade) ik *Láde* eene *Lade*.

Mánen, en Maenen (m: v: van Maen)

Maten (van ik Mat) en Maeten (m: v: van Maet)

Namen (Noemen) en Naemen (m: v: van Naem) en Namen (van ik Nam ens:)

Ontlāden, en Ontlādensyn (verleden deelwoord)

Páren, en Pacren (m: v: van Paer)

Pálen, en Paelen (m: v: van Pael)

Prálen, en Praelen (m: v: van Prael)

Práten, en Praeten (m: v: van Praet)

Plāgen, en Plaegen (m: v: van Plaeg) en Plagen (van ik Plag, voor Plagt)

Rámen, en Raemen (m: v: van Raem)

Ráden, en Raeden (m: v: van Raed) en Raden voor Raders (m: v: van Rad)

Ságen, Saegen (m: v: van Saeg) en Sagen (van ik Sag)

Stáken, Staeken (m: v: van Staek) en Staken (van ik Stak)

Strálen, en Straelen (m: v: van Strael)

Sláven, en Slaeven (m: v: van Slaef)

Scháden, en Schaden (m: v: van Schade)

Scháren, en Schaeren (m: v: van Schaer)

- Snàren, en Snaeren (m: v: van Snaer)
 Schràgen, en Schraegen (m: v: van Schraeg)
 Stàven, en Staeven (m: v: van Staef) en Sta-
 ven (m: v: van Staf)
 Stalen (van ik Stal) en Staelen (van Stael)
 Smàken, en Smaeken (m: v: van Smaek)
 Schàven, en Schaeven (m: v: van Schaef)
 Saten (van ik Sat) en Saeten (m: v: van Saet)
 Spràken (van ik Sprak) en Spràeken (m:
 v: van Spraek)
 Verdràgen, en Verdragen (voor Verdregen)
 Verliten, en Verlaten syn.
 Vràgen, en Vraegen (m: v: van Vraeg)
 Vàgen, en Vaegen (m: v: van Vaeg)
 Vàten, en Vaten (m: v: van Vat)
 Vlàgen, en Vlaegen (m: v: van Vlaeg)
 Vlàden, en Vladen (m: v: van Vlade)
 Wàren, en Waeren (m: v: van Waer ens)
 en Waren (van ik Was)
 Wàgen, en Waegen (m: v: van Waeg) en
 Wàgen (Currus)
 Begèven, en Begeven (verleden deelwoord)
 Lènen (Leunen) en Lenen (m: v: van Lene)
 Léven, en Leven (Vita)
 Smèden, en Smeden (m: v: van Smid)
 Schèpen (Varen) en Schepen (Wethouder,
 en m: v: van Schip)
 Spèlen, en Spelen (m: v: van Spel)
 Stèken en Steken [m: v: van Steke]
 Stèlen, en Stèelen [m: v: van Steel]
 Vergèven, en Vergeven [verleden deelwoord]
 Bekòmen, en Bekomen [verleden deelwoord]
 Bógen (krom syn) en Bogen [m: v: van Boge]
 Hòpen, en Hopen [m: v: van Hope] ik
 Hópe. De Hope.
 Lóven, en Loven [Stad] en Loven [m: v:
 van Lof]

Lóten, en Loten [m: v: van Lot, ens:]
 Oorlógen, en Oorlogen [m: v: van Oorloge]
 Róven [Reuven] en Roven [m: v: van Rove]
 Schólèn [by een vergáderen] en Scholen [m:
 v: van Schole]
 Sólen [Versólen] en Solen [m: v: van Sole]
 Vlótèn [op 't water dryven] en Vloten [m:
 v: van Vlote]
 Stóven, en Stoven [m: v: van Stove]

VAN DE UYTHEEMSCHE WOORDEN.

De Vlaemingen hebben grooten afkeer van de uyttheemsche woorden, en syn daer ontrent nog kiescher dan de hedendaegsche Hollanders. Evenwel is hier voorsigtig te syn, op dat men syn eygen goet niet wegwerpe om dat het gelykt aen 't gene van een ander.

Spiegel by syno tweespraek géeft ons dienaengaende veel berigts: hy merkt aen dat de Franssen gesproken syn van de Vrankén die nog Vrankénland bewoonen en Duyts spréken; dat de hedendaegsche fransche tael, nae den ondergank des roomschen ryks, meest uyt de Latynsche ende Duytsche sprack geraept is. Hier uyt volgt reeds dat wy ecne menigte van woorden moeten hebben die min of meer gelyken aen fransche woorden van de selfde beteekenis, en die niet te min ons eygen syn.

Dat het Duyts [hy verstaet daer by het Hoogduyts en Nederlands] een oude eygen tael is, bestaende meest uyt gróndnaemen en woorden van eene *Silb* ofte lettergréep, als syn de deelen onses lichaems; *Hoofd*, *Hair*, *Oog*, *Neus*, *Kin*, *Mond*, *Tand*, *Tong*, *Oor*, *Wang*, *Hals*, *Borst*.

*Arm, Buyk, Teen, Bil, Die, Knie, Schéén, Voet, voort Aerd, Lugt, Vier, Heet, Koud, Bier, Brood, Vleesch, Hout, Steen, Stoel, Bank, Huys, Boom, Sout, Smout, ende ik Sie, Hoor, Spréek, eet, Drink, Schryf, Lées, min, Haet, Gae, Stae, Ben, Kóom, ens: vervolgens wilt hy, dat men, om te onderscheyden of eenig enkel woord ofte naem die wy gebruyken vreemde is of niet, ondersoek of wy eenig ander duytselyker van de selve beteekenis in de plaets hebben; en geen bevonden wordende, dat men sulc woord voor Duyts heeft te houden, alhoewel het ook Frans of der gelyken sou mogen syn gemerkt het te oordeelen is dat aen onse Voorvaders geene woorden hebben ontbroken om alle 't gene hun vooren quam in hunne tael bequaemelyk uyt te drukken. Want elk moet bekennen, vervolgt hy, dat *Kap, Kussen, Sak, Bank, Dagge, Kabel, Plaets, Slaef, Haest, Fel, Rond, Sold, Ryk, Koord, Boord, Dubbeld, Blaw, Gaerd, Stoffe, Sluys, ens: als ook Fálen, Lóven, Glissen, Pissen, Gráven* en ontelleyke diergelyk goede oude eygene duytsche *Naemen* en *Woorden* syn waer naer de Franssen geboots hebben *Cappe, Cousin, Sac, Banc, Dague, Cable, Place, Esclave, Haste* [nu *Hâte*], *Felon, Rond, Soulede* [nu *Solde*], *Riche, Chorde* [nu *Corde*], *Bord, Double, Bleu, Jardin, Escluse* [nu *Ecluse*] en *Faillir, Louer, Glisser, Pisser, Graver* ens: .*

Tot vaster bewys van dese egtheyd merkt hy aen dat dese die meest al een-silbege grondwoorden syn, breeder beteekenis in het Duyts hebben; datter ook véel gesprotene ende t'saemengesette woorden van syn, die met de fransche tael of hun wyse van t'saemen voegen geene gemeen-

schap hebben; B: V: van *Sak* hebben wy *ik Sak*, *gêeft hem syn Sak*, dats oorlof, een *Drafsak*, dat een vuyl, vraet beteekent. Van *Kap*; *ik Kap*, *sy verset haer Kap*, de *Kap van 'thuis*, *Verkapt*, *Kaper*, *Kaproen*. Voorts seggen wy *Pluymkussen*, *Slaepbank*, *Spéelplaets*, *Slaverny*, *Haestighyde*, *Felleyde*, *Besolden*, vóór welke leste indien sy van het Frans quamen wy soudén segt hy moeten seggen *Hatete*, *Felony*, en *Soudoyeren*. In 't gesag der t'saemen gesette woorden, heeft men te ondersoeken of die niet besproten syn uyt onse enkele grondwoorden, by voorbeeld *Basterd* [*Bastaerd*] is volgens hem een woord aen ons eygen, t'saemen geset uyt *Bast* en *Aerd*, bednydende soo véel als iet dat aerd nae den *Bast* [of *Schors*] en niet nae het *Pit* [merg van den Boom] van gelyken *Avontuer* sou voortkómen van *Avond* ende *Uer*, alsoo segt men God géef U een goed *Avond uer* voor goed *geluk*. *Anker* kómt van *An keeren*; *Pyloot* van *Peylen* met het *Loot*; *Boerdeel* van *Boert* en *Deel*, als eene plaets daer men Boertery handelt; *Banket* van *Bank* en *éet*; *Banquetteren* van *Banket* en *téeren*; *Partyen* van *Paert* en *tyen* [dat trekken beteekent] *Gordyn* van *Gord-in*; *Plakkaert* van *Plak* en *Kaert*; *Aleman* van *Al en Man*. Dat de egtheyd der voorgaende blykt aen de woorden die daer af voortkómen als *Verbasterden* [*Verbastaerden*] *Avontueren*, *Ankeren* ens.; waer voor men, quamen die van het Frans, sou moeten seggen *Verbasterderen*, *Avontureien*, *Ankrenen*, hy besluyt dan dat alle woorden die men bewysen kan haere beteekenis uyt grondwoorden van onse tael te spruyten goed Duyts syn, al synse by de Franssen of andere Volkeren soo wel of meer in gebruyk als by ons; die door onse mewaerigheyd, ligtelyk ons naer andere taelen

voegende, daer en tusschen onse eygene tael verwaereloozen, slagende den genen die ander luyden saeken bedillende, hun eygen nut versuymen.

Elders erhaelt hy dat onse tael by haer selven bestaet ende van geen andere spraeken t'saemen geset ofte geschuynd is; dat sy de oudste en de rykste is; dat onse Ouders woorden gehad hebben om al dat bekend was te noemen, en niet gepoogt hebben uyt andere taelen de haere te verryken, in voegen dat het soo vreemd niet ware al had Adam sulke tael gebruykt. *Goropius*, vervolgt hy, bewyst ook in 't breed dat de Latynen, jae de Grieken en Hebreen veel woorden van ons hebben: en ik soude ligtelyk toestaen dat de volgende woorden eer uyt het Duyts in Latyn dan uyt het Latyn in Duyts gekomen syn, acht genomen op de gestalte deser grondwoorden ende op de enkelheyd der *Silben*, als *I'aem* ende *Fama*, *Kalk* en *Kalx* *Calx*, *Kelk* en *Calix*, *Kameel* en *Kamelus* *Camelus*; *Ax* en *Axis*, *Mensch* en *Mens*, *Beest* en *Bestia*, *Regt* en *Rectum*, *Lyn* en *Linia*, *Kroon* en *Corona*, *Form* en *Forma*, *Paert* en *Pars*, *Simpel* en *Simplex*, *Dubbel* en *Duplex*, *Wyn* en *Vinum*, *Wal* en *Valkum*, *Wan* en *Vannus*, om dat dese in onse tael meest enkel, en in de haere veel silbig syn. Soo dat wanneer er eenige woorden ons voorkómen die men meent uyt het Latyn te spruyten, daer wy geen andere der selve beteekenis hebben, als *Natuer*, *Glory* en diergelyke, men wel neerstelyk behoort t'ondersoeken ofse ook uyt onse grondwoorden bestaen, want [soo *Becanus* acht] kóomt *Natuer* van *Na* en *Ur* dat begin of oorspronkelykheyd beteekent, gelyk men siet in *Ur-saek* [Oorsaek] 'twelk de oorspronkelykheyd des saeks beduyd, alsoo ook *Natuer*; *Na-het-ur*

beduydt soo véel als het *Oorspronkelyke* 't welke naest God in de dingen is. Welk woord behalven dat het eenen *Naem* is, verstrekt ook by ons tot een *Werkwoord*, soo dat men segt *Hy natuert* ens: . Voort seggen wy eenigen kragtigen drank genuttigd hebbende het *Gloort* my om 't hert, waer af *Glory* niet quaelyk schynt te kómen.

Wat betreft *Silb*, *Persoon*, *Letter*, *Klerk*, *Regel*, *Element*, *Exempel*, *Capittel*, *Tittel*, *Planéet*, *Mirakel*, *Rivier*, ens: die by elk een wel verstaen worden, wilt hy, al mogten het bastaerden syn, niet uytmonsteren, mis die beter by alle man bekend syn dan andere die men in de plaets sou willen stellen. Dog hy sou wel willen dat men voor *Conscientij* segge *Gevisse*, voor *Planéet*, *Swéefsterre*, voor *Eclipsis*, taening des Maens, en voor *Victori*, *Sege*.

Daer by raed hy aen dat men om de tael te verryken en de egte duytsche wortelwoorden te bekomen, te raede gae de andere taelen die van het oud Germanisch hacren oorspronk hebben waer van onder andere syn het *Deens*, het *Vries* en *Engels*, waer af de eene dese, de andere alleen in gebruyk behouden hebben.

Men siet dat *Spiegel* niet al te kiesch is in 'taenvéerden van uytheemsche woorden. Den genen die naer hem en in opvolging van desselfs aenraeding sonderling gevrogt heeft (tot verryking en suyvéring onser tael) is den vermaerden *Kiliaen* by syn uytmuntend alphabetisch Boek der oorspronkelyke duytsche woorden bysonderlyk gemaekt om de egte duytsche woorden van de yremde te onderscheyden en syne brabandsche

tael te snyveren en te verryken; dat de Heer *Siegenbêek* noemt een werk van onschatbaerte waerde voor de kennis onser oude tael waer by naementlyk nauwkeuriglyk is aengeteckend de onderscheyding der harde en sagte E en O. Daer by sien wy dat een groot getal van woorden die wy doorgaens voor vromde aensien, by hem voor egte aengenomen worden, als syn onder andere by V: *Juyst*, bywoord beteekenende soo veel als *nog meer nog min* of iet diergelyks dat bepaeld is, 't welke waerschynelyk niet voortkoomt van het Latynsch woord *Justus*, 'twelk in die tael beteekent Rechtveerdig, welke beteekenis het by ons eygentlyk noyt heeft. *Monster* [*Res monstruosa*, *Monstrum*).

Evenwel hebben by ons het Borgerrecht verkregen sommige voordere woorden die by *Kiliaert* voor vromde aensien worden als syn: *Bybel*. *Canon*. *Comete*. *Concubyns*. *Element*. *Exempel*. *Fabryke*. *Firmament*. *Fleur*; in den *Fleur* syn. *Heremyt*. *Hypocryt*. *Incarnaet*. *Instrument*. *Majesteyt*. *Melodye*. *Memorie*. *Musyk*. *Natuere*. *Paradys*. *Persohn*. *Planete*. *Poëte*. *Poëteryé*. *Prelaet*. *Pulver* [*Pulvis*]. *Republycke*. *Retoryke*. *Salade*. *Styl* [*usus fori*]. *Tempel*. *Testament*. *Text*. *Tiran*. *Titel*. *Torment*. *Tresoor*. *Tribuyt*. *Triomffe*. *Troon*. *Victorie*. *Voys*. [*Finis*].

Evenwel en aenvèerden de Vlaemingen niet [vromde volgens *Kiliaen*] *Brave*, *Braveren*. . .

VAN SOMMIGE WOORDEN DIE WY met de *Hollanders* gelyk hebben, en van andere waer in wy met hun verschillen.

Om ons oogwit hier beter te betreffen, sullen

R

wy in het oog houden de spelkunde van de Heer *Matthys Siegenbéeck*, Hoogleeraer in de nederduytsche letterkunde tot Leyden, uytgegeven op last van het Staetsbewind der Bataefsche republiek ten jaere 1805. een werk dat voor de Hollanders ten opsigt der spelling beslissend is.

Wy sullen ook, voor soo veel ons aengaen mag, acht geven op de spraekunst van de Heer *P. Weiland*, ten selven jaere uytgegeven op last als vooren.

De H. segt de Heer *Siegenbéeck* is nog klinker nog medeklinker, maer bestaat in scherpe uytblassing van Adem, die by de Seewen, Vlaemingen en die van Gouda niet wordt uytgesproken. Dese uyt spraek schynt aen de Nederlanders in het algemeen lastig te vallen, en sonderling om de korte E voor de H uyt te spreken. De Hollanders selve hebben van hunne oude bywoorden *te hands* en *al te hands*, met inslikking der E voor de H gevormd *thans* en *althans*, 'tgene niet wel had kunnen geschieden ware de H hier met scherpe uytblassing of aenhyging uytgesproken geweest. Ook vind men wel by hunne oude schryvers *d'Handen*, *d'Hemelen*, ens:.

De Heer *Siegenbéeck* wilt dat men schryve *Offerande*, niet *Offerhande*. 'T is evenwel seker dat dit woord voortkóomt van *Offer der handen*. De H is hier uytgelaten om sagtheyds wille, en dus kan dit woord nog ingekort worden, sonderling by de Poëten, met daer voor te schryven *Offrande* of *Offrande*, 'tgene ware de H gebleven, geene plaets soude kunnen hebben.

De Heer *Siegenbéeck* schryft *Haar* [*Grines*]:

Wy opsigt hebbende tot het oud gebruyk, schryven liever *Hair*, om dit woord te onderscheyden van *Haer*, vrouwelyk voornaem woord. Aldus sien wy zeffens wat beteekent wanneer men geschreven vind *Haer Hair*. Dit belet niet dat men schryve *Korenaer*, alhoewel de Ouden ook wel schreeven *Korenair*; want hier loopt men geen gevaer van sig tē misgrypen.

Wy schryven ook volgens het oud gebruyk *Hoir* [*Hæres*], soo onderscheyden wy dit woord van *Hoor*, gebiedende wys van het werkwoord *Hooren*, en verstaen met den eersten oogslag wat beteekent *Hoor Hoir*. Dit belet wederom niet om reden vooren geseyd, dat men schryve *Oordzel*, *Oorkonde*, *Oorsaek*, *Oorlof*, *Oorlogge*, *Oorspronk* ens: schoon de Ouden hier wel schreeven *Oir*, in plaets van *Oor*.

Hier verdient sonderlingen aendagt 'tgene men vind by *Kiliaen*, dat ook by de H. *Siegenbéeck* bevestigd wordt, te wēten dat *Oor* in de bovenopgehaelde woorden en diergelyke, daer het niet staet voor *Oor* [*Auris*] eene inkorting soude syn van *Over*; want aengemerkt de *O* in *Over* scherp is, en om de inkorting van dit woord verdobbeld wordende, moet scherp blyven, soude hier nyt volgen dat *Oor* in de beropen woorden met het scherp toonteeken soude moeten bovenschreven worden, gelyk by de Brabanders nu veel geplēegd wordt. Dog ingesien dat de Vlaemingen, 'tsy men *Oir* of *Oor* schryve, hier doorgaens de dobbele *OO* uytspreken, en ook dat het seer wāerschynelyk valt dat *Oor* ons onmiddelyk is toegekomen van het Germanisch ofte Hoogduytisch *Ur*,* 't welk, soo wy ons leten

* *De Hoogduytsen schryven* Urkund [*Oorkonde*] Ur-

vooren staen, bequaemelyker met *oor* dan met *dor* kan vervlaemscht worden, wy oordeelen dat het, tot naerdere beslissing, aen de Oost-en Westelingen moet vry staen van elk by syne uyt spraek en schryfwyse te blyven. Dit verschil, waer aen in den grond weynig belang aen vast is, sal het eenigste niet syn dat in twyffel sal blyven hangen. Ondertusschen sal ik hier vooraf waerschouwen dat de Oosterlingen doorgaens meer naer de geslotene O, en de Westelingen in tegendeel meer naer de dobbele ofte groote OO overhellen.

Men schryft met *Her Herbouwen, Herbiaden, Hervallen, Herroepen, Herlesen, Hermaken, Herneemen, Hersmeden, Herschryven, Herwassen*, ens: waer uyt mag tog dit *Her* eerder dan *Er* gesproten syn? *Alma* soo wel als *Kiliaen* aensiet het voor een woorden-lid beduydende soo veel als *Weder*. In alle dese en diergelyke woorden drukken de Hoogduytsen *Her* uyt met *Wieder* (*Wiederumb*) * en wy van gelyken kunnen hier *Her* vervangen met *Weder*, als *Wederbouwen, Wederbinden, Wedervallen* ens: soude men hier uyt niet mógen besluynen dat dit Woordenlid ons inderdaed van niet elders kóomt dan van *Weder*, 'tsy het hier af eene inkorting is, 't sy men daer af om de kortheyd slegts het leste gedeelte of de leste lettergreep behouden heeft in 'teen en 'tander geval ware te besluynen datter ten hoofde van dit woordenlid geene H kan staen.

laub [*Oorlof*] Ursach [*Oorsaek*] Ursprung [*Oorspronk*]
 Urtheit [*Oordeel*]. *See voorts Or en Ur by Kiliaen.*

* *Wiederbauen, wiederbinden, wiederfallen, wiederrufen, wiederlesen, wiedermachen, wiedernemen, wiederzünden, wieder schreiben, wiederwachsen.*

De Ouden schreeven *Weder* met de verdobbelde U *Uueder*, en by inkorting *Uueer*. Sy spraken de U nyt op syn Hoogduytsch OU, OE of O. Dus kan *Uueer* ligt veranderd syn in *Over*, *Oer en Oor*, en by versagting in *Er*. Dat men oudtyds ook *Oer* of *Oor* by de uytspraak gebruykt heeft in plaets van *Weder*, sal men nog heden in sommige gewesten van Vlaender kunnen agterhalen. Ik sal maer aenhâlen de Dorpen omstréeks *Cortryk* en *Meenen*, alwaer men de landslieden (en de tael van dese is gélyk men wéét altyd de oudsie en de leste die veranderd) voor het meerderen deel nog hoort seggen *Oorbowen*, *Oorbinden*, *Oorvallen* ens: in plaets van *Weder bowen*, of *Erbowen* ens:

Hoe het sy, ik kan niet vinden dat *Er* soude afkómen van eenig woord dat oyt ten hoofde eene H gehad heeft. Vervolgens heb ik te gissen dat het ongegrond en by misgreep is, dat véelen de beropen woorden met *Her* in plaets van met *Er* beginnen. Ook gebruyken hier de Vlaemingen doorgaens geene H, en véel min doen sy aldaer by de uytspraak eenige aenhyging hooren: by dies is voor hun geene reden om *Her* in plaets van *Er* te schryven.

De Ouden schreeven niet selden *Eerde*, *Vermeerde*, *Scheere*, in plaets van *Aerde*, *Vermaerde*, *Schaere*, dog spraken uyt, gelyk wy by onse oude Poëten sien, *Eerde*, *Vermeerde*, *Schéers*. Nu is het gebruyk algomeen geworden (misschien om dubbelsinnigheyd te vlieden) van te schryven *Aerde*, *Vermaerde*, *Schaere*, ten sy dat *Eerde* of *birde* nog gebruykelyk is by de Poëten. Van *Schéere* blyft ons overig *Schéeren*, *Schéetmes* ens:

Onse wydopene ËË (EI) wanneer die staet voor de letter R, wordt by de Hollanders veel verwisseld met de letters AE of AA, dus schryven sy *Haard, Kaars, Laars, Paard, Staart, Swaard, Naarstig, Rechtdaardig, Paarel, Waareld* ens.: De Vlaemingen, die hier geene dubbelsinnigheyt hebben te vermyden, en die by dese schryfwyse nogte uytpraek geene verbetering sien voor hunne tael, blyven hier de wydopene ËË gebruyken, waer in sy met de Ouden, en ook doorgaens beter met de verwantschapt taelen over een kómen.

De Hollanders gebruyken ook veel de enkele A voor de R en Y ens: als in *Hart, Smart, Star, Kay, Klay, May*. De Vlaemingen gebruyken hier bestendig de E, te meer om dat een deel van dese woorden by de uytpraek aen hun dubbelsinnig voorenkomen.

Evenwel schryven wy ontrent onverschilliglyk *Dwaersboomen* en *Dwèersboomen*, *Dwarsboomen* en *Dwersboomen*, *Aersselen* en *Eersselen*, *Gestalte* en *Gestelte*. . . .

De Ouden schreeven *Meer* en *Mer* en *Maer* (Mare), *Heer* en *Her* * (Exercitus) voor welke woorden men ook geschreven vind *Meir* en *Heir*, die wy (gelyk de Ouden deden) met de wydopene ËË uytpréken. Van *Meer* en *Mer* hebben wy t'onser keus *Méermin* of *Meirmin* en *Mermin*, *Méerkat* of *Meirkat* en *Merkat* ens: van *Heer* en *Her* hebben wy van gelyken *Héerbaen* of *Heirbaen* en *Herbaen*. Hier af volgens de Heer *Siegenbéek* kóomt ook voorts *Herberg* en *Hertog*.

* *Sic* Kiliaen.

Wy sien by *Kiliaen* dat verscheyde letterkundigen sig gepynt hebben t'ontdekken den oorspronk van het woord *Weerwolf*, *Waerwolf* of *Weijrwolf* gelyk hy dat schryft. Dat *Weer* hier soude kómen by inkorting van *Weder*, kan ons niet bevallen, mits wy Vlaemingen (die tog wegens de uytpraek der verschillige letters E ons selden of noyt misgrypen) de EE in *Weerwolf* wydopen uytspreken. De voordere uytleggingen aldaer geven geen meerdere klaerigheid. Ondertusschen valt my in handen een geschreven werk* van de Heer *Grigny*, wylent Geneesheer binnen Jpre, die schynt te spreken agter *Wachter* waer by sie dat *Oar*, of *War* of *Wer* in het oud Teutonisch beteekende *Mensch*, in het Gotisch geseyd *Wair*, in het oud Fransch *Uara*; in 't Celtisch of Keltisch *Ur*, in het Galloisch *Gwer*, in 't Ierlandsch *Fair*, by de Gothen die de Crimeye bewoonen *Fers*, by de Franssen *Garou* in hun t'saemen gesteld woord *Loup-garou*. Waer by wy sien dat *Wolf* gevoegd aen *Weer*, *Waer* en *Weijr* (gelyk *Kiliaen* schryft) niet anders beduyd dan *Menschwolf*** t'gene ook by het Grieks woord *Λύκανθρωπος* (*Lycanthropos*) beteekend word; en dat wy (aengemerkt de overeenkomst tusschen AE en EE reeds boven aengehaeld dit woord, volgens onse uytpraek sullen hebben te schryven met de wydopene EE *Weerwolf* of *Weirwolf* of by verkorting *Werwolf*.

De Heer *Siegenbéeck* merkt wel aen dat de lange E, waer by hy verstaet onse dobbele EE,

* *Draagt voor tytel Dissertation sur la langue Teutonique ancienne et du moyen âge. par F. Grigny, Medecin à Ipres*

** *sic Alma.*

vél gemeens heeft met den tweeklank EI, (by ons EY); en de harde O, (dat is onse grootē OO met dien van AU, tot bewys van welker hy aenhaelt de woorden *Teeken, Gemeen, Alleen, Meenen, Deelen, Heelen, Veeg* en *Speen*, die oudtyds véel met den tweeklank EY geschreven wierden. Evenwel is t'aenmerken dat in *Speen* 'twelk eene inkorting is van *Spene* (Papilla) de verdobbelde EE by ons scherp is. Van *Heylen* blyft ons *Heyl, Heylsaem*, ook *Heylland* (niet *Heyland*) als eene tegenstelling van *Dwingeland*. *

Ten anderén haelt hy aen *Dreygen, Verbreyden, Leyden, Weynig*, die de Ouden niet selden schreeven *Dreegen, Verbreeden, Leeden, Weenig*. Is t'aenmerken dat men nog schryft *Verbreeden* voor *Breeder maken*; hier af *Breed, Breedde, Breedte*. Ook gebruyken wy *Leeden* voor onbesielde saeken, als *het water leeden, eenen wyn-gaerd leeden*. Hier af hebben wy *Watergeleed, Leeband*, en ook *Leeder*, die de Hollanders, ('t gene ons vrend voorkóomt) *Ladder* noemen.

Dat de hard-lange O, dat is onse grootē OO, in naw verwantschap staet met den tweeklank AU, bewyst hy by verscheyde woorden die wy (segt hy) van de Latynsche of van de Grieksche tael bekomen hebben, als *Kool* (van *Caulis*), *Oor* (van *Auris*), *Moor* (van *Maurus*), *Pooos* (van *Pausa*), *Pooover* (van *Pauper*), *Thesoor* na *Tresoor* (van *Thesaurus*), *Klooster* (van *Clastrum*) daer by aenmerkēde dat in tegendeel de woorden uyt de Latynsche korte O gevloeyd, de sagte O, dat is onse scherpe O hebben,

* *Sie Kiliaen.*

als *Koor* (van Chorus), *Koorde* (van Chorda); *Kolen* nu *Keulen*, stad (Colonia agripina), *Gepepel* of *Gepeupel* (van Populus), *Koken* of *Keuken* (Coquina), *Mode* (van Modus vestiendi), *Olië* (van Oleum), *Pool* (van Polus).

Hier valt t' aenmerken dat men niet ligt sal aenemen dat de woorden *Kool*, *Oor*, *Moor*, *Koorde*, *Koken* of *Keuken* en *Olie* ons van de Latynen kómen: de gelykvormigheyd die men daer in bespeurt met het Latyn kan by geval plaets gehad hebben, of de Latynen konden selve dese woorden ten deele middelyk door de Gothen of andere germanische Volkeren van ons bekomen hebben. Ook is op sulke gelykvormigheyd weynig te steunen; want by voorbèeld in *Pover* wordt de O by ons scherp uytgesproken waer in wy over-een kómen met *Kiliaen* die niet schryft *Poover*, maer *Pover*.

Voorders wordt *Koor* en *Koorde* by ons, niet met de scherpe verdobbelde oo, maer met de groote ofte dobbele oo uytgesproken.

Met meerder sekerheyd sullen wy eenige besluysten kunnen trekken betrekkelyk tot de geslovene en dobbele OO uyt de taelen die met de onse verwantschap syn, sonderling uyt de Hoogduytsche.

De Heer *Siegenbèek* stelt voor regel dat alle werkwoorden in den tweeden en derden persoon van den tegenwoordigen tyd in het enkelvoudige getal met eene T moeten eyndigen, als *Gy*, *Hy* segt; *Gy*, *Hy* bemint ens: uytgesonderd ten opzigt van den derden persoon *Hy is*, *Hy kan*, *Hy sal*, *Hy mag*, *Hy wil*. Men merkt hier.

S

tegens aen dat de Vlaemingen (ik late de Poëten onverlet) liever seggen *Hy wilt*.

Hy wilt dat den gemelden regel ook plaets hebbe voor de woorden die in hun saekelyk deel eene D hebben als *Binden, Hy en Hy bindt; Senden, Gy en Hy sendt; Bidden, Gy en Hy bidt; ens.*

Daer by segt hy dat den tweeden persoon van den onvolmaekt voorleden tyd ook eene T agter op heeft, als gy *Bondt, gy Sondt, gy Badt*. Om dit vast te stellen in 't gesag van dit leste slag van werkwoorden haelt hy aen dat de Ouden het werkwoord *Binden* vervoegden op de volgende wyse.

In den tegenwoordigen tyd der aentoonende wys.

Ik binde, gy bindet, hy bindet.

En in den onvolmaekt verleden tyd.

Ik bonde, gy bondet, hy bonde.

Soo dat de letters DT welker vereening soo hy selve aenmerkt op sig selve iets vreemds en walstaltigs heeft, hier niet anders is dan eene verkorting van *Det*, dat is, dat *Bindt* en *Bondt* hier staen voor *Bindet* en *Bondet*. Dit bewys verdient seker veel aendagt. Evenwel sien wy dat verscheyde nieuwe schryvers soo Hollandsch als Vlaemsche, geen acht slaende op de oude vervoegingen die tog nu versleten syn en veel op haer Hoogduytisch luyden, sulke persooenen met D eyndigen. En in der daed de D is nu by de Nederlanders ('t gene niet was by de Ouden) sou

wel bequaem geoordeelt om een woord op te sluyten, als de T.

Hier by is t'aenmerken dat de vervoegingwyse der Ouden niet standvastig is geweest: de Heer *Weiland* by synce spraakkunst haelt op dat onse Voorouders ten jaere 1300. de werkwoorden vervoegden op de volgende wyse:

Ik *Stelle*, du *Stelles*, hi *Stellet*, Wi. *Stellen*, gi *Stellest*, zi *Stellent*.

By dese vervoeging, die seer nae by kóomt aen de Hoogduytsche, en met de selve in die tyden misschien geheel gelyk was, sien wy dat den tweeden persoon van het eenvoud niet met T, maer met S eyndigt.

Ten anderen de Heer *Siegenbéeck* haelt op dit vers van *Melis Stoke* die schreef ontrent 't jaer 1300.

Doe sende hi in den lande sciere Willebroerde

Waer by men siet dat den derden eenvoudigen persoon van den iegenwoordigen tyd van het werkwoord *Senden* geene T agter op héeft, maer met E eyndigt.

De Ouden dan hadden geene vaste wyse van vervoegen soo dat wy hier geene sekere regels sien waer naer wy ons soudén kunnen ofte moeten voegen. Daerom vinden wy best geraden hier de gemelde nieuwe schryvers t'agtervolgen, en te schryven *Gy* en *Hy bind*, en *Gy bond* niet alleen om dat men aldus de wanschikkelyke ver-eening van DT uyt den weg sal ruymen, maer

ook om dat men daer by, 't gene van meerder belang is, eene letter sal ontsparen die tot het oeffenen van de spelling nog tot het opsluyten van het woord niet noodsaekelyk is. Dog late dit ter beslissing van geleerder dan ik ben.

Men schryve segt de Heer *Siegenbéek*, *Ik* en *Hy Gaf, Nam, Sag* ens: maer in den tweeden persoon moet men schryven *Gy Gaaft* (*Gaest*) *Naamt* (*Naemt*) *Saagt* (*Saegt*) ens: hebbe hier vooren handelende van den onvolmaekt verleden tyd (waer toe men hier toesend) opgehaeld dat desen tweeden persoon aen de Vlaemingen dikwels dobbelsinnig voorkóomt, en dat sy om misverstand te vlieden by de uytspreck doorgaens desen persoon gelyk máken aen den eersten als *Gy Gaf, Nam, Sag* ens: ter uytsondering dat sy seggen *Gy waert* (van het selfstandig tydwoord *Wesen*).

Inder daed de Vlaemingen by wie nog heden, gelyk ten tyde van *Kiliaen*, het werkwoord *Admen* soo wel in swang is als *Noemen*, sullen niet verstaen wat beduyd wanneer een Hollander (hun) sal seggen : *Gy naemt het geld, en gy naemt het quaelyk*. Eenen Hollander sal niet beter verstaen wanneer hy hoort of geschreven siet *Gy saegt het hout*.

De Heer *Siegenbéek* teekent aen dat men nu gemeenlyk in den tweeden eenvoudigen persoon der gebiedende wys segt *Hoor, Brand, Tréed, Send, Haet, Wéet, Stoot, Stuyt*, en in het meervoud *Hoort, Brandt, Trécdt, Sendt, Haet, Wéet, Stoot, Sluyt*, soo dat, segt hy, eene T moet syn, als'er reeds geene in het enkelvoud is.

Dit onderscheyd is willekeurig ingevoerd, ende

was nae ik merken kan in de 17. Eew by de Hollanders nog luttel in gebruyk. Dog alsoo men alle onderscheyding die gemakkelyk is en sonder kost geschieden kan, behoort te begunstigen, wy oordeelen dat de Vlaemingen by wie dit onderscheyd nog luttel in gebruyk is, niet quaelyk sullen doen hier in de Hollanders nae te volgen, soo nogtans dat men in 't gesag der werkwoorden die in de naeleste lettergreep eene D hebben, sig sal vergenoegen met de gebiedende wys soo wel in het meervoud als in het enkelyoud met D te doen eyndigen.

Volgens de Heer *Siegenbéeck* schryft men *Mits*, *Vermits*, *Mitsgaders*, *Voorts*, *Voort*, *Voortaen*, *Rontom*, *Antwoord*, *Herwaerts*, *Derwaerts*, met T in plaets van D. Wy volgen ook dese schryfwyse, dog gebruyken meest D in *Rondom*.

Schryf, vervolgt hy, *Verder*, *Vorder*, *Vorderen*, wy gebruyken ook dese woorden, maer ook en liever *Voorder*, en *Voorderen* voor *Voortgank doen* Wat belangt het werkwoord *Vorderen* of *Voorderen* in de beteekenis van *Vereyschen*, by de Hollanders seer gebruykelyk, het selve is by ons buyten swang, ende was reeds ten tyde van *Kiliaen* aensien als verouderd.

Volgens den selven is *Dweyl*, *Peyl*, *Seyl* eene verkorting van *Dwegel*, *Pegel*, *Segel*, daer de G om haere sagtheyd, segt hy (misschien verstaet hy om haere hardheyd) is weggesmolten.

Wy bemerken hier dat, aengesien de lange E in dese leste woorden scherp is, men ook (daer vooren) by inkorting mag schryven *Dwéel*, en vervolgens *Dwéelen* soo wel als *Dweylen*, *Péel*

soo wel als *Peyl* beteekent by ons *Taeke* (*Pensum*), *Peyl* en niet *Peel* . is mede eene maete , waeraf voortskóomt *Pylloot* , dat is *Lootsman* die de diepten afmées; *Peylen* is eene diepte afméten. *Pegelen* en niet *Peylen* is den inhoud van een vat afméten. *Segel* in de beteekenis van *Seyl* (*Velum*) is by ons verouderd , ende beteekent nu alleen *Sigillum* .

De sagtheyd der *G* blykt mede , nae syn gevoelen , uyt dies dese weg gesmolten is in *Legde* nu *Leyde* , en in *Segde* nu *Seyde* . Ook uyt de verwisseling deser letter met de lange *J* in de woorden *Gegenwoordig* (by ons *Tegenwoordig*) , en *Jegenwoordig* (by ons *Iegenwoordig*) , in *Genever* en *Jenever* , *Gigt* en *Jigt* , *Gonst* of *Gunst* en *Jonst* . Evenwel vinden wy de leste deser woorden sagter by de uytpraak dan de eerste .

Hy schryft *Afhankelyk* , *Sprinkhaen* , *Jong* en *Jonk* , *Lang* en *Lank* , *Koning* en *Koningryk* . In der daed de *G* en *K* op 't eynde van een woord of lettergreep worden véeltyds d' eene voor d' andere onverschilliglyk gebruykt , soo datter , ons dunkt , niet belet dat men ook schryve en uytspreke *Afhangelyk* , *Konink* , *Koninkryk* . Wat *Lang* en *Lank* betreft , het eerste schynt ons eenigsins meer betrekelyk tot den tyd , en het tweede tot den afstand : wy seggen 't is *Lang geleden* . Den weg is *Lank* . *Jong* schynt meer te sien op het selfstandig , en *Jonk* op het byvoegelyk , dus soude men waerschynelyk behooren te seggen *het Hondejong is nog te jonk* . Maer ik late dese onderscheydingen over aen die meer dan ik in de spraekunde syn ervaren .

Wy gelooven met de Heer *Siegenbéeck* dat de

onderscheyding tusschen *Hen* en *Hun* noodeloos is, dog dat men *Hen* maer behoort te gebruyken in den vierden aenval (accusativus) den Dichteren vry *Hen* en *Hun*, *Haer* en *Heur* onderschillig te gebruyken.

Middel in den byvoegelyken sin, heeft eenig gemeens met het selfstandig *Midden*. Wy gelooven met de Heer *Siegenbèek* te moeten schryven het *Middelste*, den *Middelweg*, en niet het *Middenste*, nog den *Middeweg*. Evenwel vinden wy dit leste ook by goede schryvers, naemelyk *L. Rotgans*. Men segt in 't *Midden van den somer*. Het *Midden* is het *Middelste* deel van iet, dus segt men het *Middelpunt* van eenen kring.

De Heer *Siegenbèek* schryft met eene enkele *S* *Geesel*, *Geeselen*, *Hersenen*, *Lansen*; *Kersen*, *Schorsen*, *Verschansen*, mits, segt hy, de *S* nu aengenomen is om een scherp geluyd te geven (gelyk de *Z* om een sagt) wy die, (om reden opgehaelt daer wy van de *S* en *Z* bysonderlyk gehandelt hebben) in tegendeel de *S* voor sagt (en de *Z* voor hard) aensien, syn genoodsaekt de *S* in de voorschreven woorden te verdobbelen en te schryven *Geessel*, *Geesselen*, *Herssenen*, *lanssen*, *Schorssen*. Ter uytsondering van *Kersen* en *Verschansen* die wy met eene enkele *S* schryven, om dat de *S* in dese woorden by ons sagt is. By gevolg schryven wy regelmaetig *Gans*, *Gansen*, *Grens*, *Grensen*, ens: en niet *Ganzen*, *Grenzen*.

Volgens den selven heeft men te schryven *Hart* (*Cor*) *Hert* (*Cervus*) *Ligt* (*Levis*) *Licht* (*Lumen*) *Nog* (*Adhuc*) *Noch* (*Neque*) *Doch* (*Maer*) *Dog* (*Hond*). De *Vlaemingen* onder.

scheyden *Hert* (*Cor*) van *Hert* (*Cervus*) by het naemgeslagt, 't eerste synde van het onsydig, en het ander van het mannelyk-geslagt. Wy schryven ook *Ligt* (*Levis*) en *Licht* (*Lumen*) om reden hier vooren opgehaeld daer wy van de G en CH gesproken hebben. De overige woorden eyndigen wy sonder onderscheyd met G om reden mede aldaer bygebragt.

Wy gelooven met de Heer *Siegenbéeck* te moeten schryven *Sedeleer*, *Sedekunde*, *Sedelyk*, niet *Sedenleer* ens:.

Wy schryven met *Kiliaen Lykdoren* (of *Lykdooren*, voor *Exterooge*) alsoo genaemt om dat men daer in steken voelt als van eenen *Doren* (*Dooren*). Voorts schryven wy *Lykteeken* en ook *Lidteeken*, voor *Wondteeken*. *Lyk* segt de Heer *Siegenbéeck* beteekende oudtyds *Vleesch*, ende wierd soo wel voor een levend als voor een dood *Lichaem* gebruykt.

De Heer *Siegenbéeck* schryft *Regterhand*, *Slinkerhand*, niet *Regtehand*, *Slinkehand*; voorts schryft hy met *S* *Dagelyks*, *Hedendaegs*, *Ginds*, *Regts*, *Links* in den sin van bywoorden, den uytgank in SCH synde eenen uytgank van byvoegelyke naemwoorden, als *Aerdsche*, *Grootsche*: *Aerdse*, *Grootse*, segt hy, en *Blussen*, *Lessen* is verworpen. Hier in dragen wy over een: evenwel laten wy *Blussen*, *Lessen* ens: aen de *Poëten*, in wiens mond dese woorden wel bevallen. Voorts schryft men by de *Vlaemingen* doorgaens liever *Slinks* dan *Links*.

By gevolg hier af schryven wy met *S* in den sin van bywoorden *Frans*, *Vlaema*.

Duyts, Engels ens: als *Vlaems* spraken. En ook wanneer sulke bywoorden in den sin van selfstandige naemwoorden genomen worden, als het *Frans is eene aengenaeme tael, het Duyts valt veel lastig om uytgespraken.*

Voorts dunkt ons wenschelyk dat men naer het voorbeeld van sommige Ouden: schryfte sonder CH, eenen *Frans, Duyts* ens: wanneer dit voor eenen persoon van dien landaerd verstaen word, en in het meervoud *Franssen. Duytsen.* Lâende CH voor de byvoegelyke naemwoorden daer af gevormd, als *Franschen wyn, de Duytsche sprack, een Engelsman.* etc.

De Heer *Siegenbêek* merkt wel aen dat men met E moet schryven *Vremdeling, Queekeling, Geheymenis, Groetenis. Voortreffelyk, noodsaekelyk, Kostelyk, Geschiedenis, Belydenis. Strengelyk, Bedriegelyk,* ens: maer sonder E, *Aensienlyk, Alleenlyk. Gewoonlyk. Keurling, Huerling, Leerling,* alhoewel de Dichters somwyien tyt het eerste slag van woor ten de E werpen, of die letter in dese leste woorden tusschen invoegen.

De *Hollanders* schryven nu meest *Eygentlyk, Wesenlyk, Versheydenlyk, Volkomentlyk, Naemenlyk, Evenwel.* De *Vlaemingen* voegen hier gèern om het bywoord aen te druyden, eene T agter de N, en schryven *Eygentlyk, Wesentlyk, Versheydentlyk, Volkomentlyk.* Sy seggen ook veel *Naementlyk* in plaets van *Naemelyk,* om dat dit leste woord ook een byvoegelyk is, als in den volgenden sin: sy syn niet ab-naemelyk voor *Noemelyk.* Ook gebuyen sy by wylen *Evertwel* voor *nochtans,* om dat *Evenwel* ook in eenen

T

anderen sin kan verstaen worden als in desen: *Sy schryven beyde even wel*. Men hoort ook veel by die van het westen, het verwaerloosd bywoord *Ledent*, van *Leden* voor *Geleden*, als *Ledent drie jaeren*, voor *Geleden* of voor by drie jaeren.

De Vlaemingen wyken wel somwylen af van het oorsproukelyke om de woorden te versagten, dus seggen sy *Ontrent* in plaets van *Omtrent*, Aldus vermyden sy de onaengenaeme luyking der lippen die hier plaets moet hebben by de uyt-spraak der M voor de T. Om sagtheyds wille seggen sy ook liever *Selsaem* dan *Seldsaem*, *Moeyelyk* dan *Moeytelyk*, *Scheybaer* dan *Scheyd-baer*. Diergelyke versagtingen hebben plaets, gelyk men weet, in alle beschaefde taelen.

De Hollanders by gebrek, soo wy gissen, van de verschillende letters E en O wel te kunnen onderscheyden, en die tog alyd overhellen naer de scherpe E en O, spreken met dese letters uyt de dobbele EE in ik *Neep* (van *Nypen*), ik *Leed* (van *Lyden*), ik *Stoof* (van *Stuyven*), ik *Boog* (van *Buygen*), ik *Soop* (van *Suypen*), ik *Rook* (van *Rieken*), en vervolgens ook in het meervoud: *Wy* en *Sy Nepen*, *Leden*, *Stoven*, *Bogen*, *Sopen*, *Roken* ens: by ons in tegendeel wordt den eersten persoon van den onvolmaekt verleden tyd van dese en diergelyke onregelmaetige werkwoorden, geschreven en uytgesproken met de dobbele EE of de dobbele OO, welke letters, als onscheybaer, by ons overgaen tot de persoonen van het meervoudige getal. Dus schryven wy (alhoewel dit by de Ouden niet nauwkeurig wierd waergenomen) nu bestendig *wy* en *sy Neepen*, *Leeden*, *Stooven*, *Boogen*,

Soopen, Rookten. Men sal seggen dat in de Hoogduytsche tael, de hoofsaekelyke lettergreep vanden onvolmaekt verleden tyd van diergelyke werkwoorden, de selfde klinkers bevat als de gene van het verleden deelwoord als *Kneiffen* (Nypen) *Kniff*, *Gekniffen*; *Leiden* (Lyden), *Litt*, *Gelitten*; *Stieben* (Stuyven) *Stob*, *Gestoben*; *Biegen* (Buygen) *Bog*, *Gebogen*; *Sausen*, (Suypen) *Soff*, *Gesoffen*; *Riechen* (Rieken) *Roch*, *Gerochen*; ens: maer is t'aenmerken dat de Hoogduytsen selfs de verschillige letters E en O niet noodig hebben te onderscheyden en dat sulk onderscheyd aen onse tael tot een voordeel of volmaektheyd moet aengerekent worden.

De Heer *Weiland* by syne spraekunst merkt aen dat men moet seggen *Het volk quam op de been*; *Een leger in de wapen brengen*; *Iemand onder de voet werpen*; *Visch kóken* en niet *Beenen*, *In het wapen*, *Den voet*, *Den visch*; want daer is, segt hy, in al dese spreekwysen, welke blykbaer eenen versaemelenden sin hebben, eene verkorting van het meervoud, ende is soo veel al of men soud seggen *Op de beenen*, *In de wapenen*, *Onder de voeten*, de *Vischen*. Dit heeft men goed te keuren. Evenwel seggen wy liever *Iemand onder den voet werpen*.

Voorts merkt hy aen dat de misstelling van *Als* in plaets van *Dan* agter een vergrootenden trap der byvoegelyke naemwoorden, gelyk ook agter *Niet*, *Niets*, *Niemand*, *Geen*, *Nergens*, *Noyt*, *Andere*, *te veel* ens: maer nae 1568 in gebruyk is gekomen. Vinde dese aenmerking van groot belang voor ons (Vlaemingen).

Volgens den selven segt men *Goedkoop*, *Goeda*

*Kooper, Goedkoopst. Goedkoop waeren, soo dat
Koop, en niet Goed verbogen word. De Vlae-
mingen verbuigen hier liever Goed, ende seggen
meestendeel Goedkoop of by versagting Goekoop,
Beterkoop, Bestkoop. By voorbeela de Rogge is
Goekoop, Beterkoop dan de Terwe, Bestkoop
van alle Graenen. Voor het overige, daer dub-
belsinnigheyd soude vallen, gebruyken sy eene
omschryving.*

LYSIE DER BYSONDERSTE ENKELE,
*en van eenige t'saemen gestelde woorden daer
de verschillige lange letters E en O haer in
bevinden.*

Wy volgen hier het woorden-boek van *J. des
Roches* * waer by die verschillige Letters, soo met
toon eekens als anderssins genoegsaem syn te on-
derscheyden, ende stellen de woorden waer in
die letters sig bevinden, elk in de Rye waer on-
der sy, naevolgens het selve woorden-boek, be-
hooren.

Wy teekenen niet te min aen, t' elkens als wy
bevinden, dat de Vlaemingen dieshalvens met
des Roches in verschil s.aen.

Hier syn nog bygevoegd sommige andere woor-
den, die wy voor het meeste deel getrokken.

* G drukt t' Antwerpen by A. Grangé. Een *Serbaer*
werk, dat vóórtyds meer naer het Hollands, dan naer
het Vlaems overgaet.

hebben nyt het woorden-boek van *C. Hilten*,* welke by het woorden-boek van *Des Roches* ten geheel of in deele syn naegelaten, en die by de Westerlingen hier en daer nog veel in gebruyk syn.

In het algemeen heeft men hier aen te merken dat de Vlaemingen, (gelyk reeds elders aengeroerd is) even als die van *Athenen*, by de uyt spraek veel overhellen naer de groote ofte dubbele OO, soo dat sy in ettelyke woorden, daer de scherpe ó nyt'er aerd versagt is, in desselfs plaats ds groote OO gebruyken, waer in de nederlandsche Poëten, met voordeel hun hebben weten nae te volgen. Ook geschied het, dog seldom, dat sy voor de groote OO, de scherpe ó aennemen.

Voor het overige, 't is by de Westerlingen, sonderling by de Westvlaemingen, eenen algemeenen regel dat, wanneer sy in eenig woord de OO ontmoeten, gevolgd van R, sonder dat daer ontrent eenige inkorting plaats heeft, sy sulke OO uyt spreken, niet gelyk de verdobbelde scherpe ó, maer wel gelyk onse dubbele OO, soo dat sy B: V: niet seggen *nóord, óord, óordeel, voor, wóord* ens:; maer liever *noord, oord, oordeel, voor, woord*, gelyk hier naer in het bysonder by elk woord sal aengeteckend worden.

* Gedruckt in Antwerpen by Plantin 1599. draegt voor tytel *Etymologicum teutonicæ linguæ*, waer by de verscheide schryfwoesen der Letterkundigen van die tyden nauwkeurig syn aengeteckend: een werk 't welk de makers of verbeteraers van nederlandsche woorden-boeken niet te veel kunnen doorbladeren.

WOORDEN GESCHREVEN

ofte uy!gesproken met de scherpe *E*.

Aembéeld. *Kiliaen* schryft *Aenbelt* en *Aenbilk*: *Hexam* * *Aenbeeld* en *Aenbild*. De Westvlaeninggen seggen *Aenbild* en *Aenbilk*: den vlaemschen *Pomey*, die wy doorgaens liefst volgen, schryft *Aembéeld* of *Aenbeeld*. ** Misschien om dat het *Yser* daer aen syne gedaente of béeltenis bekóomt. Siet *Béeld*.

Afbéelden. *Verbéelden*, by sommige Westerlingen *Afbeeld* en s:

By *Kiliaen* *Aerwete*, *Erwete*, *Erwte* en *Erte*.
By de *W*: *Erwete*, waer af by inkorting *Erte*.
In het *M*: *V*: *Erweten* en *Erten*.

Athenen. *Athener*. De *Atheensche* land-tael of ruytspraek.

Bankettéren, of beter met *Kiliaen* *Banketéren*, *** *Brassen*, *Slempen*.

Bede. *Bedevaard*, of *Bée-vaard*.

* *Een Engelsman* wel geoeffend in onse tael, die den eersten uytgegeven heeft een aenienlyk engelsch en nederduytsch woorden-boek. Gedrukt tot Rotterdam 1648.

** *Segge Aembéeld of Aenbeeld by gissing, mits de toon-teskens by het woorden-boek van Pomey nog by andere voor Des Roches. niet gebruykt synde, men daer by niet wéten kan, welke E, 't sy de EE of de EE den schryver hier en in diergelyke woorden heeft willen aenwysen.*

*** *Men sie wegens dit woord de Twee-spraek van Spiegel.*

By *Kiliaen Bedegen*, van *Bedygen*, D: I: **Wor-**
den: Aenwassen: Verbeteren. By *Halma Bedyen*.

Bedelen. Bedlaer. Bedel-sak.

Bedélen, by de W. V. is met *Delen* beslaen
of bekleeden. (*Vaelande*, tyd-verdryf).

Bedreven, Ervaren, ens:

Béek. Beke. Beke-water.

Béeld. Béeld-hower. Kiliaen schryft *Beld*, *Beeld*
en *Bild* De Hoogduytsen *Bild*. Dese drie schryf-
wysen syn hier en daer nog in gebruyk. *Béeld*
wordt voor best aengenomen, vermits de Hoog-
duytsche I veel beantwoordt aen onse scherpe E.
De W. V. eventwel seggen géern *Beeld*.

Béemd. Kiliaen schryft *Bemd* en *Beemd. Pomey*
Bemd. Beyde gebruykelyk.

Béet, Bete van den tandt. *Bete* Mondvol.

Béven van schrik *Bevinge*.

Begéven, onbepaelde wys. *Begeven* verleden
deelwoord.

Bejegenen. Bejegening.

Beker, Kroes.

Bekómen, Verkrygen, Bekomen, Verkregen. }

Beledigen. By Kil: Beleedigen, D: I: Leed
doen; evenwel heeft beledigen den syng bekomen;

Beleggen.

Beneden.

Benepen, van Benypen.

Benevens.

Bereden, van Beryden.

By Kiliaen Besem en nessen. By de W: V: meest Besem.

Beseten, van Besitten.

Bestig. Besigheyd.

Besigen, Gebruyken.

Besjteden, van Besnyden.

Besteden. Aenbesteden. Besteding.

Besweken, van Beswyken.

Beteren. Verbeteren.

*Betreden, Bewandelen. Eenen weg die veel
Betreden is.*

Bevelen. Beveling. Bevelen, m: v: van Bevel.

Bewégen. beweging. Bewéegd of Bewogen.

Bréken. Bréck-spel.

Bruyteren. Bruyteroesel.

By *Kiliaen Ceter* (*Mentagra*) gespikkelde schorftheyd in het aensigt, ens: gelyk *Lasernye*.

Déeg, ter *Déeg*. *Dégelyk*. *Degelykeyd*:

Déel, *Dele*; plank. de *W*: *V*: seggen *Delen* *planke*, *D*: is: plank van Dennen hout. siet *grenen boom*.

Déen, *Denemarker*. De *Deensche tael*,

Dées of *Dese*. *Desen*.

Degen. *Kil*: schryft *Degen*, *Daegen* en *Dægen* *D*: *I*: *Déegen*. Dus sien wy dat hy (een *Brabander*) ook gekend heeft de uyt spraek der *W*: *V*: by de welke men doorgaens hoort *Déegen*.

By *Kiliaen Deke* en *Deksel*. By *Halma Deken* en *Dek-kleed*. *Deke* of *Deken* is by de *V*: nog weynig aengenomen.

Deken van eene *Gilde* ens:

By *Kil*: *Deluwe*, leelyk van verwe; sonder glans of luyster. *Bleek* en *Blawagtig*. By de *W*: *V*: *Derf* of *Déerlyk* van colear of verwe.

Dréef, *Breve*, rye van boomen ens:

Echel. By *Kil*: *Egel* en *Ecchel* (*Sanguisuga*) *Bloed-suyger*. By de *Hoogd*: *Egel*. By *Pomey* *Echel*, welk leste is voor te kiezen, om verschil te maken met het volgende.

Egel (*Echinus*) in 't *Frans* *Harisson*; een

Stekel-verken.

En *Egel* (*Hystrix*) in 't Frans *Porc-aspic*, een *Yserverken*. Siet dict: *Calep*:

Edel. Edeldom. By *Ink*: *Écl. Éeldom.*

Edik. Vondel segt by inkorting *éek*, 't welk niet nae te volgen is.

By *Kiliaen Éegde* en *Egge* (*Occa*) by de *W*: *V*: *Éegden*, en *Egon* is de klooten aerde bréken met de *Éegde* of *Ege*. De Hoogd: seggen *Egen mit der Ege*.

Ekel, vrugt van den Eyken boom. De *W*: seggen met *Kiliaen* en *Pomey Eekel. Eckel-note*, of *Eeke-note*.

Elende. Elendig. De *W*: seggen met *Kil*: *Elende. Ellendig.*

Emer. De *W*: seggen met *Kil*: en *Pomey*, *Eemer*.

Éten. Éetbaer. Eter. lekker *Eten*.

By *Kil*: *Evene*, soort van Haver.

Even. Even véel. Evenaren. Evenaer.

Everswyn, wild Verken. De *W*: *V*: verstaem hier by niet anders dan *Yserswyn* of *Yserverken*.

Esel.

Gebreken. Ontbreken. Gebrekelyk. Gebreken;

m: v: van *Gebreik*.

Géel. *Géelagtig*. de E is hier scherp om dat *Géel* eene inkorting is van *Geluwe*. By *Kil*. en by de *W*. *Geluwe*, en *Géel*.

Gehemelte.

Gelederen, van *Gelid*.

Gelegen, van *Liggen*. *Gelegentheyd*.

Gemelyk, *Quellig*, *Grimmig*, *Moeyelyk*. Een *Gemelyk* wyf.

Gemete lands. By *Kil*: en by de *W*: *Gemet* lands. drie *Gemeten* doen een *Bunder*.

Den *Genen*. De *Gene*. Het *Géen*.

By *Kil*: *Genen*, *Gene* (*ille*, is) *Dien*: *Die*: aenwysend voornaem-woord.

Genegen. *Genegentheyd*.

Genésen, onbepaalde wys. '*Genesen*, verleden deel-woord. *Genesiselyk*. *Genées-kunde*.

Genever. *Genever-besië*.

Geregeld. *Geregeltheyd*. * *Regel-regt*.

* *Agter de vier vloeyende [L. M. N. R.] is besleens T. in plaats van de D te stellen. Dus Vremd, Vremtheyd. Onwetend, Onwetendheyd. Geleerd, Geleertheyd. 't welk ook elders plaats heeft als in Belesid, Belesftheyd.*

Gospéel, Spéel-gesel, ens: .

Gevel. Syd-gevel. Voor-gevel. End-gevel.

Géven. Gever. Gegeven.

Gewesen, die Gewéest is.

Gewesen, van Wysen.

Geweten, Gewisse.

Geweten, verl: deelw: van Wéten.

Gréep, Grepe, Handvol. .

*Grenen boom. Grone plank. De W: V; seg-
gen ook Delen plank, mits Déel by hun Beteek-
tent dennen hout.*

Halvéren, de helft nemen.

*Hanterén. (Waerschynelyk van Handt-eeren)
Oeffenen. Hantering, Beroep.*

Heden, Hedenddegs.

Héen, Henen. Héen en Wéer gaen.

Hekel. Hekelen. Hekel-dicht.

Hemel. Hemelingen.

By Kil: Heve (Fermentum) Héef-deeg.

Hevig. Hevigheyd.

Hoëreten. Hoëreëder.

Inschépen. Inscheping.

Jenever. Jeneverboom.

Kegel. Kegelen. Kegels. Kegelaer.

Kélen, iemand kelen. Kelen meervoud van *kele. kéel-gat.*

Keper, grond van lint of van stoffe. By *Kil: keper* (Tignum) de *kepers* of de gespannen van een scherp dak. De *W: V:* seggen, *het gelykt nog keper* nogt *haenè-balk.*

By *Kil: Kesel en key.* 'Teerste blyft weynig in gebruyk. Wy hebben nog den *kesel-berg* tuschen *Meenen* en *Rousselaere.*

Ketel. ketelaer. Ketel-trom of *trommel.*

Ketelen. By de *W: V:* en by *Kiliaen* ook *Kittelen.*

Keten of *keting.* *Ysere ketens.* Iemand *ketenen.*

Kevelen, Babbelen. Holl: by de *W: Knabbelen, kawen, of knawen.*

Kevels, Tand-vlees sonder tanden, Holl: by de *W: Kavels.* By gebrek van tanden men byt of knawt met de *kavels.*

Kever, seker gewormte of rups schadelyk aen de boomén.

Kevie, Kow, Vogel-koy.

Kleven. Aenkleven. Aenkleving.

Klepel, van eene klok.

Knéden. Doorknéden. Doorknéed of Doorkneden.

Knevel. Knevel-baerd.

Knevelen, Vastbinden.

Kréest. By Kiliaen kreft. By de W: meest krift, by de Hoogd. *krebs.*

Kréek, kreke, Sloot of Gragt, sonderling daer See-water door vloeyt.

Krekel.

Krekelig of kregelik, knorrig, gemelyk. Holl. By *Kiliaen krygel*, Hartnekkig, Obstinaet. *Krygelheyd. Krygelyk. Krygelaerd.* Soo het schynt nae maegschap van krygen of oorlógen, twisten ens:.

By *Kil: Krepel* en *kreupel*. By de *W: V: meest krepel.*

Krevel. Krevelen. Krevelaer.

Lavéren met een schip.

Leden van Lid.

Ledig, Léeg. Ledige flesch.

Ledig, Luy. Ledig-ganger. By inkorting *Léeg-ganger.*

Leger, Heer. Legeren. Legers.

Lekken. De *W:* seggen liever met *Kiliaen Lé-*

ken, Uytléken. Léek-wyn Lek-wyn, Druyp-wyn.

Lelië. De Leliën spinnen niet.

By *Kiliaen Leme. m: v: Lemen.* By de *W:* syn den Halm, of den afval van 't Vlas dat men swingelt.

By *kil: Lénen en Leunen.* By de *W:* beyde in gebruyk.

Lésen. Lesen. Léesbaer.

Léven. Levendig, Een kort Leven.

Lepel, Lepelkruyd.

Lever, De ligte Lever. Leverkruyd.

Leveren. Levering. Leverbaer.

Mede, Mée. Drank van honig.

Mede, Mée. Mede-maet.

Méel. Oudtyds Mele. Méëlsak.

Menig. Menigmael. Menigte.

Méten. Land Méten. Land-meter.

Meter. Doop-moeder.

*Neder, Néer. Nederdalen. Nederdaling. Nederig.
Néer-laeg.*

Negen. den Negenden of Negenstien.

Némen. Aennémen. Ondcrneming.

Néep, Nepe, Nyping. Iemand eene Néep geven.

Néet, Nete, daer eenen of eene luys af voortkóomt, een fyne Nete of eene fyne Néet, eenen doorslepen Quant.

Netel. Netelen. Netelagtig.

Néef, Neve.

Nével. Nevelen. Nevelagtig.

Nevens. Benevens.

Paléren. Paléerssel. Paléring.

Pée. gele Péen.

Pegel. Pegelen. Pegelstok.

Pekel. Pekelen. Pekel-haring.

Pellen. By de W: V: ook Pélen, de dunne schors afdoen. Men Péelt de ajuyns, de aard-appels, de eyers; men schorst de boonen, de erten. Men schroódt de appels, de raepen ens: .

Péet. Pete-moeye. Péét, Peter. Péet-oom, of Peter-oom.

Peper. Peperen. Gepeperd.

Pées, Pese. Bóog-pées.

Planéet, Planete. m: v: Planeten.

Plégen. Bedryven. Gewoon syn. *Pleging.*

Poéet, oudtyds *Poëte.* m: v: *Poëten.* *Poësy*,
en *Poësie.* *Poëtisch.*

Prediken. *Predikant.* *Predik-stoel.* By de *W:*
V: ook *Préken.* *Preckstoel.*

Prophéet, oudtyds *Prophete.* m: v: *Propheten.*
Nu ook *Proféet*, *Profeten.*

By *Kil:* *Quene*, onvrugbaere *Vrouw* ens: ook
Quene, een klappagtig *Wyf.* *Quenen-kout.* *Que-*
ne, segt hy, by de oude *Duytsen* beteekende
Moeder des huysgesins. Van daer *Quene* by de
Engelschen beteekent *Koninginne.*

By *Kil:* *Quéken.* By *Halma.* *Quáken.* (*Clan-*
gere instar *anseris*) schreewen gelyk de *Gan-*
sen en *End-vogels* De *W:* *V:* seggen ook *Qué-*
ken, dog meest *Quéeken.* Gelyk sy van de *Schae-*
pen seggen *Bléten*, dog meest *Bléeten.* *Quáken*
beteekent by hun schreewen gelyk een *Kikvorsch*,
die sy met *Kil:* ook noemen *Puyd.*

Quéé, *Quéé-appel.* *Quéé-pèere.*

Quélen, Singen.

Quélen, *Quynen.* *Bequélen.*

Quesel, geestelyke *Dogter.*

Rede. *Redenaer.* *Redenéren.* By *Kil:* ook *Ben-*
reden, met *reden* overtuygen. *Beredend*, *Welspre-*
kende. *Afredé* of *Slot-rede* (*Epilogus*);

Reden. *Redelyk*, die *reden* besit.

Regel. Regel-maect. Regeléven. Geregeld.

Regen. R-genen. Regen-bóóg.

Rekenen. Rekening. Reken-konst.

Réet, Rete. Vol Reten of Spletten.

Réten het Vlas of Kemp (Rouir le Lin ou Chanvre) de W: V: seggen het Vlas *Róten*. Sie hier agter *Róten*.

By *Kil*: *Répen* het Vlas, dát is het saed scheyden van het stéel: de *Vlas-repe* is het yseren getand werk tuyg daer toe dieneude.

By *Kiliaen Reke* (Versus, linea) * beteekent by de W: eene Rye. Eene *Reke* boomen. Een regte *Reke*. Een *Réke* schryven, is soo véel als eene *Linie*, by de Franssen *Ligne*.

Reeks, Vervolg, Aeneenschakeling, als eene *Reeks* van Bergen, van Misdaeden ens.: Waerschynelyk kóamt dit woord van *Reke* onmiddelyk hier vooren, in welk geval men soude moeten schryven *Réeks* in plaats van *Reeks*. Siet *Reeks* onder de dobbele EE.

Schedel, *Hoofd-schedel*, opperste deel des hoofds daer het hair op staet. *Kiliaen* nogtans segt *Schædel* en *Scheydel*. (Discrimen capillorum) als daer 't hair afscheydt.

Schélen. *Verschélen*. De W: seggen met *Kili-*

* Ik vinde het woord *Reke*, soo gemeen by de *Vlaamingen*, in geene woorden-boeken, dan by 't gene van *Kiliaen*.

aen en Pomey Schillen. Verschillen. van daer Verschil.

Schelen. By de W: V: de swyns *Schelen* of *Schietelen*, dat is de swynen een *Schéel* een *Schedel* of *Schietel* aendoen aen den hals, om hun te beletten van door de bestop-haegen te kunnen dringen.

Schéel, Deksel van eenen pot.

Schemeren. *Schemering.* *Schemer-licht.*

Schéen, *Schene.* *Schéen-been.*

Schépen, naer toe *Schépen*, of *Varen.* *Schépen*, m: v: van Schip.

Schepen: Wethouder.

Schepel, vierde deel van eene mudde.

Schréef, *Schreve.* *Streep.* regte *Schréef.*

Slede. Met de *Slede* ryden. *Slée-vaerd.*

By *Kil:* *Slede*, *Slée-pruyt*, vrugt van den swarten doorne.

Sléep, Gevolg. *Slépen.* *Nae-slépen.* *Sléep-net.* *Sleping.*

Sléet, *Sléte*, Aftrek. De *Sléet* van een kled.

Sméden. *Versméden.* *Smée-kolen.* *Smeden* m: v: van Smid.

Sméet, *Sméte* van een pèerl.

Snede of *Snée* van een mes:

Snedig, Schrande.

Snéven, *Snevelen*, of *Sneuelen*.

Spélen. *Spéel-dag*. *Spelen* m: v: van *Spel*.

Spénen, een kind *Spénen* By *Kil*: en by *Hex-*
am ook *Spénen*. Sommige willen hebben *Spéenen*.
Siet *Spéen* onder de *EE*.

Spéten, aen 't spit stéken. *Speten* m: v: van
Spit.

Spiegel. Sig *Spiegelen*, by de *W: V: Spiegel*.
Sig *Spegelen*. *Spiegel* is regel-regt genomen uyt
het hoogduyts.

Spréken. *Spreker*. *Spréek-huys*.

Stede, *Stée*, *Stad*, *Plaets*. *Hofstede* en *Hofstée*.

Stedeling. Op syn *Stéedsch*. *Stede-houder*, *Plaets-*
houder.

Stéeds, *Altyd*, *Gestadiglyk*. Misschien van het
verouderd *Stéden* of *Stedigen*.

By *Kil*: *Stedigen* en *Stéden*, *Verouderd* (*Stabili-*
re) *Vast stellen*.

Stedig, (*Firmus*, *Stabilis*) *Bestendig*, *Vast*,
Duersaem.

Stéeg. *Koppig*, *Wederstrevig*. *Stéeg pèerd*. By
Kil; ook *Stedig pèerd*, dat blyft staen en niet

wilt voort gaen. De Poëten seggen ook een *stege* maegd.

Stéeg. By de W: beteekent ook *Ruw*, niet *Gedwee*, niet *sagt* om handelen. Als Graen dat door den regen beschadigd is geweest: *Lynwaet* of *Stoffe* die wak is. ens:

Stéeg, *stege*, eng *Straetje*.

Stegel-reep, *styg-beugel*. By de W: V: *steeger-reep*, *Siet steegen*.

Stéken. *steken*: m: v: van *stéek* of *steke*. *stéek-dicht* of *Hekel-dicht*.

Stéken. In den sak *stéken*. Den degen in de schee *stéken*.

Stéel, oudtyds *stete*. *Bloem-stéel*. Lange of hooge *stelen*.

stelen, *Rooven*.

stekel, *Angel*, *Prikkel*. *stekel-besiën*. *stekel-baers*, *Visch*. *stekel-verken*, *Egel*.

steven. *Agtersteven* van een schip. *steveneren*, *Seylen*, *Vären*.

stevig, *Sterk*, *Kloek*. *stevigheyd*.

stréek, *streke*. *Lands-stréek*.

strépen. *Gestréepde* stoffe. By de W: V: *striepen*. *Gestriepde* stoffe. *Kil*: segt *strepe* en *strype*, sea *strypt kled*, voor *Gestrypt* of *Gestriepd*.

kleed.

stréven, Voort gaen, Betragten. *Wederstrever*.

BY DES ROCHES MET Z.

Seden. Sede-leer. Sedig. Sedelyk. Sediglyk.

Sege. Sege-bóog. Sege-prael.

Segel, Segelen. Segels, m : v : van Segel.

Segen. Segenen. Segening.

Seker. Versekeren.

Semelen, m : v : Gruys. Semelagtig of Semelig, daer véel gruyts in is. By *Kiliaen* ook Semel (*Simila*) Meel, waer uyt het grofste gruyts gesift is. Ook Semelen, mugge-siften, Hair klóven, kleene saeken met sorgvuldigheyd en vrees verrigten, Sie *Zemel* hier agter onder de Z.

Seven. Seven-tien.

By *Kil*: Seve en Sifte. Gruys-seve. By *Pomey* Seve om te siften.

Setel, Stoel.

Sever. Severen. De W : liever met *Kil*: Seever, Seeveren (*Salivare*).

Sever-saed, Saed jegens de wormen, By *Kil*: ook Sever-saed en Sewer-saed (*Semen sanctum, Sanctolinum, absinthii species*) soort van alssem. Sweden; Swéedsche tael,

Swéven, vliegen, sig bewégen. Swever.

Teder, teer. Tederheyd, teerheyd. Een Teder
gevoelen. Een Teer kind.

Téems, sift. By *Kil*: Téems, Tems en Temst.
Temsen, en Temsten, siften. By *Pomey* Tems
en Temst. Dese lesté syn in Vlaender meest in
gebruyk.

Tegel. Tegel-dokker.

Tegen. Tegen staen. Tegen-gift. Tegen-yyèer.

Tepel.

Téef, Teve. Heete Téef.

By *Kil*: Teké, Téek (Ricinus) honds-luys.

Thée. Thée-bladeren. Thée-boom.

Treden. Eené Trede of Trée. Drie Treden.

Tréek, Treke. By *Kil*: Troke en Trek. Loose
Treken. By de *W*: *V*: ook eenen loosen Trek,
eenen loosen Handel, en in het *m*: *v*: loose
Treken.

Veder, of Vèer, pluym, pen. Veder-bos.

Véel, eene liere. volgens *Kil*: beteekent Vele
en Vedel (Pandura) eene Vióol, of Violon.
Vedelboog. siet Vióol.

Véel. Hoe Véel? juyst soo Véel. Velerley.

Véeg, by de dood. De *V*: seggen Veege. *Kil*:

segt **Veeg** en **Veyg**, welk icste wel de dobbele **EE** aenwyst.

Véelligt, misschien. Holl:

Verdedigen. **Verdediging**, en by inkorting **Verdeding**.

Verlegen, of in **Verlegentheyd** syn.

Vervelen, lastig vallen, ens: het **Vervéelt** hem.

By **Kil**: **Verwederen**, **Verwéeren** of **Verwéren** (soli sive aëri exponere) sig **Verwéren**, de logt scheppen, in de son gaen. **Visch** die **Verwéerd** is, die door de son of door de logt beschaedigd is.

Veselen. (s'effiler) **Veselig**. **Vesel**. By **Kil**: ook **Vese** en **Veseling**, als van een kleed of stoffe sprekende.

By de **W**: en by **Pomey**, **Veselen** (submissè loqui) iet in d'oor **Veselen**, of sagtjens in d'oor spreken. **Kil**: segt **Vesiken**.

Veter. **Veteren**, iemand in de boeyen slaen. **Geveterd** met ketenen aen handen en voeten.

Vlegel, om koren te dorschen. By **Kil**: ook **Derschen** en **Dorsch-vloer**. By de **W**: **V**: **Derschen** en **Dersch-vloer**, en by versagting **Desschen** en **Desch-vloer**.

Vlegel, onbeschoften vent.

Vrede. **Vreedsaem**. **Bevredigen**,

Vreken. Vreker.

Vreemd, Holl. By *Kil*: en by *Pomey* Vremd.
Vremdeling of Vremdelink.

Vrevel. Vrevelig. Vrevel-moed.

Weder, Wээр. Schoon Weder. Wээр-haent.

Weder, Wээр. Wederom.

By *Kil*: Weder, Wээр (Aries castratus) ge-
lubden Ram of Hamel. Hoogd. Widder of Wi-
der. Waer in de I wederom beantwoordt aen
onse scherpe E.

Weduwaer. Weduwe, by in'toring Wээр;
't welk by de Vlamingen niet rymt met Leew.

Wéelde. Wээрlig of Wээрderig, Dertel. By
de W: V: meest Weelde.

Wégen. Wээрschael. Overwégen. Overwegings.

Wegen, m: v: van Weg. Wegenschender;
Wээр-bree, kruyd.

Wegens, Aengaende.

Wege. Van mynent Wege. Van syent Wege;
Van 's konings Wege.

Wéek. Weke, seven dagen. Drié Weken.

Wemelen, sig bewegen, roeren, rond-draeyen.

By *Kil*: Wemel, spyker-boor. Wemelen, doog

W

booren, met een spyker-boor. in het m: v:
Wemels.

Wereld, kóomt voort, volgens *Kil*: van *We-*
ren of *Wèeren*, (*Durare*) beteekenende beyde
Dueren. De Oosterlingen seggen veel *Wereld*,
en de Westerlingen *Wèereld*. De *Holl: Waereld*.
Kil: segt *Wèreld* en *Wèereld*. Syn beyde ge-
bruykelyk:

By *Kil*: *Wepel*, heroofd van syn geselschap.
Die sonder ampt is. Voorts *Wepelen* en *Weyte-*
len. (*Vagari*) herwaerts en derwaerts gaen,
onstandvastig syn; in twyffel syn.

Wèsen. *Gewèest*. *Afwesig*. *Het Wesen*. *We-*
sentlyk.

Wèten. *Wetenschap*.

Wèven. *Wever*. *Wevery*.

By *Kiliaen*, *Zege* en *Tsege* en *Cege*. *Geyte*. *Ze-*
ge-bok (by *Comenius*) is soo veel als by de
W: V: Geyte-bok.

Zemel by de *W: V:* is de beste soort van
witte terwe.

WOORDEN GESCHREVEN

met de dobbele ofte vlaemsche *EE*.

Abeel. *Abeelen* hout.

Alleen. *Alleenlyk* of *Alleenlyk*.

Alreeds, *Alreede*, *Alrec*.

Bedeest, onsteld, verlegen.

Beeu. Beenen. Beenen hegt van een mes ens:.

Beer. manneken van de Seug.

By *Kil*: *Beseewen* (*madefieri aqua marina*)
nat worden, of weeken in see-water.

Beest. Beestelyk.

Beheeren. Overheeren.

Beheerschen.

Kil: *Beneenen*, ontkennen, loechenen.

Beleemen, met *Leem* hostryken.

Bescheeden, bewysen, stukken van een geding
ens: .

Bleek. Bleeken. Bleekerye.

Bordeel.

Breed. Breedte en Breede. Verbreeden.

Deeg. Suer-deeg.

Deel. Deelan. Uytdeelen. Deelsaem.

Deerne, Dogter, dienstmaegd. Wy zeggen lie-
ver *Derne*. Volgens *Kil*: is als of men seyde *Die-*
nerinne; of *Dienarinne* van *Dienen*. Voor *Die-*
naer seyde men oudtyds *Diener*.

Deessem. Ongedeesemd brood.

By *Kil*: *Dreelen*, troetelen.

Dweepen. *Dweeper*. *Dweepery* sotterny.

Eed. By *Kil*: en *Pomey* ook *Beëdigen* en *Beëden*. *Beëd* en *Beëdigd*. *Eed-breken*. *Eed-breker*.

By *Kil*: *Ecke* en *Eyke*.

Eskel, vrugt van den *Eyke* of *Ecke*. Van daer by de *W*: *V*: ook *Eeke-noot*.

Eel. *Holl*: (*Callus*) eenen *Weer*. *Verweeren* by *Kil*: (*Callère*) is verharden of verbotten aen handen of aen voeten door den aerbeyd.

Eemer en *Emer*. *Wy* alleen *Eemer* met *Kiliaen* en *Pomey*.

Een. *Eene*. *Eensaem*. By *Kil*: *Eenig* (*Solus*, *unicus*) die alleen is; en *Eenige*, (*quidam*, *aliqui*) sommige. (niet eenigte). *Teenemael*. *Geen* voor *Geen een*, of *Niet een*. *Geenssins*. *Eenigsins*. ens:

Eer, *Eere*. *Eerloos* en *Eereeloos*.

Feest. *Feest-dag*.

Fleemen, *Holl*: *Vleyen*. *Fleemer*. *Fleemster*.

Fluweel. *Fluweel-bloem*.

Gedwee, *Gedweeg*, sacht, buygsaem. *Gewillig*. *Gedweegheid*.

Geen. *Geenssins*. *Geenerley*. *Siet Een*,

Geere, van een kleet, hemde ens: :

By *Kil*: *Geete* en *Geyte*, by de *W*: *V*: nog beyde in gebruyk. Van daer segt men nog *een vuyle Geete*, voor een vuyt Vrouw-mensch; een *Morsebel*.

Geessel. *Geesselen*.

Geest. *Geestig*.

Geewen. *Geew*. *Gegeew*.

Geheel. *Geheelyk*.

Gereed. *Gereede penningen*. *Gereedschap*.

By *Kil*: *Greep* (*Tridens*) mest-vork.

Heel voor *Geheel*. *Geheelyk*.

Heelen, genesen. *Heelkunde*.

Heelen, verbergen. De *W*: seggen met *Kil*: *Helen* en *Verhelen*. Van hier waerschynelyk *Verhelen*, gelyk van *Stelen Gestolen*.

Heer. *Heerschappy*. *Heerlykheyd*.

Heesch. *Heeschheyd*. *Heesch syn*.

Heester, en *Eester*, klein boomgewas volgens *Kil*:. Beteekent ook by de *Bruggelingen* (gelyk ik sie by *A. De Roovere*) eenen *Hof*, eenen *Fruyt-boomgaerd*.

Heeten, *Heet maken*, *Heet yser*.

Heeten, genaemd. syn.

By *Kil*: *Heeten* en *Hieten*, gebieden.

Juwel. *Juwelier*.

Kasteel.

Keen. *Keenen*. *Kil*: segt gelyk ook *Hexam*, *Kene*. *Kénen*, (*Regerminare*) uyt spruyten, schieten, uyt schieten, botten, sprekende van saed of kruyd of boomen, en sonderling van het graen of géerste by de *Browsers*. 'K meene dat men *Kiliaen* héeft te volgen.

Keer. *Keeren*. *Omkeeren*.

Keest, het merg.

Keest, kerne van eenen appel, nóot ens:.

Keet. *Sout-keet*. *Hoppe-keet*.

Kleed. *Kleeden*. bekleeden. *Kleederen* of *Kleeders*.

Kneekel-huys. *Hollands*. By *Kil*: *Doods-been-huys*, (*Ossuaria*) *Hoogd*: *Beinhaus*. *Beender-huys*.

Krakeel. *Krakeelen*.

By *Kil*: *Leeden* en *Leyden*. Dus seggen de *Westerlingen* eenen wyngaerd aen den muer *Leeden*, en een péerd by den toom *Leyden*.

Leeg, *Leegen*, *Leeger* maken, *Verleegen*. *Leegte*.

Leek, die niet geestelyk is.

Leelyk, mismaekt. *Leelykheyd*.

Leem, kley. *Leemen* huys. *Leemen* weeg.

Leemte, ongemak, quael. Holl: . By *Kiliaen*, *Pomey* en *Hexam* *Lemte* (defectus, vitium) lichaemelyk gebrek. *J. Cats* segt ook *Lemte* (*Honnelik van drien*). Dus, beter *Lemte*, oudtyds *Lempte*.

Leen. *Leenhouder*. Geld *Leenen*, in *Leeninge* geven.

Leep. *Leep-oogig*.

Leep, loos, doortraept.

Leer, *Leeder*. Sport van eene *Leer* of *Leeder*. By de Hollanders en Engelsen *Ladder*. Kóómt van *Leeden* segt *Kil:*, als dienende om de klimmers te léyden.

Leere. *Leeraer*. *Leerling*.

Leest. *Schoen-leest*. By de W: V: *Schoe-leest*. By *Hexam* in 'tenkelvoud *Schoen* en *Schoe*. In 't Engels *à Shoe*.

Leet, berow, pyn. *Leet-wesen*. Iemand *Leet* doen. *Kil:* schryft *Leed*, als van *Leeden*, *Verleeden*, dat oudtyds beteekende (*Fastidio esse; Fastidire en Teodere*) dus seggen de West-V: nog, *Ik ben verleed van die spys*, ik heb' er de walg af. De spelling van *Kiliaen* schynt gegrondvest. Het gebruyk kant' er tegen.

Leew. *Leewin*.

Meenen. Stad.

Meenen. Meening.

Meer. Meerder. Vermeerderen.

Meer-kol. Holl.: eenen gaey, vogel.

Mees, Meese. Pimpel-mees. Meese-nest.

Meest. Den Meesten. Meest-biedende.

Meester. Meesteren. Meesters. Overmeesteren.

Meew. See-meew, vogel.

Maewen, gelyk de katten. By de VV: Meewen.

Panneel.

Peel, moerassig land. Holl:

Plateel. Plateel-bakker. By de VV: V: om versagting ook Pateel.

Queeken. Queekery. Queekeling.

Rhee, hinde. Jonge Rhee.

Ree, Reede. Een veylige Ree voor de schepen:

Ree, Gereed. Gereed geld. Reeden, Gereed maken.

Reeden, Uytreenen, uytrusten. Reeder.

Reeds, Alreede.

Reeks, Holl: vervolg, aeneenschakeling als van bergen, misdaden ens: . Siet *Reeks* en *Reke* onder de geslotene E hier vooren.

By *Kil*: *Reessem*, eenen tros. *Reessem* ajuyns. *Reessemen*, (Conglobare, Colligare) trossen.

Reep van een vat, hoep of hoepel. By *Pomey* en *Kiliaen* *Reepen*, met den hoep spelen. W: V: *Hoepelen*, en *Hoepen*.

By *Kil*: *Reep*, een grove koorde. *Reep-danser*, koorde-dansser.

By *Kil*: *Reew*, *Reewssel* (*Spuma lethalis*) heet *Schuym* dat ryst uyt eenen stervenden mond. *Reew-sweet*. *Reewen*, de doode lichaemen besorgen ter begravenisse. *Reewer*.

Scheede, *Schee* van een mes of degen ens: .

By *Kil*: *Scheeden* en *Scheyden*. Daer af by de W: V: nog *Lynsaed-scheeder*. Die het lynsaed schoon maekt, of suyvert.

Scheef, krom. *Scheeve* oogen.

Seel, koorde. *Seel-draeyer*. *Seel-dansser*. By *Kil*: ook *Seelen*, binden met eene koorde.

By *Kil*: *Seem*, honig. *Seem-koek*. *Seem-leder*. Iemand *Seemen*, vleyen.

Smeeken. *Smeek* of *Smeeking-schrift*.

Sneew. *Sneewen*. *Sneew-water* of *Snee-water*. *Speek*. De *Specken* van een wiel.

Spoecksel. spowssel.

Spreew, vogel. *Spreewe-nest.*

By *Kil*: *Stoegen*, *Strygen* en *Steygen*. Opwaerds klimmen. Van daer by de *W*: *Steeger*, *Soldersteeger*. By *Halma Steyger*. *Steeg-reep*, styg-beugel. *Beugel* en *Bogel* by *Kil*: is een halve ronden; eenen ringel; eenen hals-band ens: .

Steen. *Steenigen.* *Steenagtig.*

Steenen, sugten. de *W*: met *Kiliaen* seggen *Stenen*.

Steen, gewigt van 6. of 8. pond swaer.

DÉSROCHES SCHRYFT MET Z.

See. *See-water.*

Seem, honig. Hier boven.

Seep. *Seepen*, met *Seep* bestmêeren.

Seer. pyne. *Seer* doen.

Seer. *Seer* magtig.

Sweep. *Sweepen* soo by *Des Roches* als by *Kiliaen* ens: . De *W*: *V*: nochtans seggen *Swéep*, *Swepe*. *Swéep-slag*. ens:

Sweemen, *Hohl*: gelyken. Naer iet *Sweemen*; daer aen gelyken. Misschien beter *Swémen*.

Sweet. *Sweeten.* *Sweet-drank*.

By *Kil*: *Teele* (*Testa*) aerden *Teele*. *Melk-teele*.

Teelen, voortbrengen. By *Kil*: en by *Hexam* *Teelen*, en *Télen*. By *Pomey* *Teelen*. Syn beyde by goede schryvers gebruykt.

Teen. grooten *Teen*. In 't m: v: *Teenen*. By de *W*: *V*: *Tee*. Grooten *Tee*. *M*: v: *Teen*, voor *Teeën*.

Teen. *Teenen* mande. *Teen* by de *W*: *V*: en by *Kil*: ook *Wydaw*.

Teenemaal voor ten eenen maele.

Teer. *Teerheyd* van lichaem. *Teder*. *Tederheyd* van gemoed.

Teesen, pluysen, plukken. Wolle *Teesen*.

By *Kil*: *Teewe* (*Homo vilis*) by de *W*: een slcgten *Teew* of *Teewen*.

Twee. *Tweeling*. *Twee-gevegt*.

Vee. *Vee-dryver*.

By *Kil*: *Vee-mol* (*Buprestis*) bloedeloos vergiftig dierken, dat veel schuyt onder de groente, en gegeten door het vee, het selve doet bersten. Misschien is 't het gene de *W*: *V*: noemen *Kaege-mol*, 't welk loopende op het fruyt, ens: daer aen eenen walgelyken stank mede deels. Is te gissen dat den naem van *Vee-mol* voortkoomt by verkorting van *Veede*, afkeer.

By *Kil*: *Veeden* en *Vecten*, afkeer of haet

hebben. Is verouderd, dog by de Hollanders nog gebruykt. Sie *Halma Veete* en *Veede*, vrok, haet.

Veen. *Veen land*, brandbaere aerde, turf-land. By *Kil*: en *Pomey Venne* en *Ven* (Palus) broek, moerasch, moerland. In het Engels *Fenne*. Sie *Hexam*.

Vereelen, *Vereeld* worden, hard worden, verbotten of verbot worden.

Vlees; of *Vleesch*. *Vlees-bank*. *Vleesig*.

Vreed. *Vreedheyd*. *Vreede* dood.

Vreesen. *Vreesagtig*.

Wee. *Weedom*.

By *Kil*: *Weeg*. leemen *Weeg*. (Paries luteus) *Weeg-luys*.

Week. *Week* worden. *Weeken*.

Weelig, dat wel groeyt. *Weelig* gras.

Weer, eelt of verbotheyd in de handen. By *Kil*: *Verweeren* (Callère) hard worden door veel werkens.

Wees. *Weesery*. *Wees-huys*.

By de *W: V*: *Zeeven* (spréek uyt *Ceeven* of *Tseeven*) een *Zeev-vorre*, kleene vorre, grippe of groeve die men maekt met de spade tusschen de kóren-bedden ens:.

DE VOLGENDE HEBBEN DE WYD'
*opene dobbele EE, die de Westerlingen voorsigtelyk,
 by gebrek van toontceken, met EI uytdrukken, by
 welken middel dese letter by hun onverduysterd is
 gebleven.*

By: *kil: Aelwèerdig*, dat is onwèerdig en die verbelgt. *Ael* volgens hem beteekent (*ultimus, extremus*) den lesten, den uyttersten. Dus segt *Cats*, waerom *Aelwèerdig* quant *Enone* dog verlaten? vervolgens beteekent *Aelwèerdig*, onmagtig om syne geesten en togten in te loomen.

Aelwetig, sot. *Aelding*, erfgenaem. Eene *Aelwete*, een sot of onwetende vrouw-mensch. Van daer *Ael-oudheyd*. *Ael* oude tyden.

Aenwèerden. *Aenwèerd*.

By *Kiliaen Aers* en *Ecs*, En by de *W: V:* om de versagting ook *Ecs*. *

* *De Westerlingen, sonderling de Westvlaemingen syn uytter aerd genegen om de woorden te versagten: ten dien eynde werpen sy by wylen eens letter wég, of verwisselen eene harde iegens eene sagtere, soo seggen sy Koors voor Koorts; Ontrent voor Omtrent. Daer by syn sy seer vyand van dubbelsinnigheden: ook lukt het hun van veel woorden by de uytpraek wel te onderscheyden waer in men by de Oosterlingen en Hollanders weynig of geen verschil kan waernemen. B: V: een wyd vershil van klank is'er by hun soo de Heer Vaelande wel aenmerkt heeft tusschen IS, YS, EIS of EES [voor EERS] en EYS ofie EYSCH. Heesch [Raucus] Ees, as [Ufrina]. 'ris, THYS en 'T YS, TEIS of TEES*

Afvèerdigen. Afgevèerdigt.

By *Kil*: *Aersselen*, en *Èrssele*, te rug wyken.
By de *W*: *V*: ook *Èersselen*. By *Halma Aersselen*.

Bèer (*Ursus*) *Bèerin*.

By *Kil*: *Baere*, *Berie*, en *Berie* daer men de dooden opdraegt (*Dood-baere*) en ook de beelden in de omgangen (*Processien*) by de *W*: *V*: ook *Bèeric*.

Begèeren. Begèerig. Begèerlykheyd. Wysgèerig.

Blèeten, gelyk de schaepen. *Geblèet*. By *Pomey* en andere goede schryvers ook *Blèeten*. Syn beyde gebruykelyk.

[voor *Tèers*, eenen slegten bloed, ens:] *TEYS* [*Honden*].
En *TEES* [van *Teesen*] en van het wytheemsch *THEES*.
WIS, *WYS*, *WEIS* of *WÈES* [voor *Wèers* of *Wèerisse* van hier] *WEYS* [den tweeden naemval van *Wey*] *WEES* [ouderloos kind.] en *WÈES* [gebiedende wys van het tydwoord *Wèsen*].

Van gelyken tusschen *LIS*, of *Lisch*. *LYS* [by *Kiliaen Scamnum*] *LÈES* voor *Lèers*. *LÈS* [van *Lèsen*] *LÈES* [by *Kil*: *Sulcus et Orbita*] vorre. Een wagen-slag. Een wiel.

Vis, of *visch*. *Vys* [*Cochlea*], *VÈRS* of *vèers* voor *vèers* [*bucula*] *veys* [iet *veys*] *vèes* [*Festuca*, *Fibra*] *vese* of *veselinge* als van stoffe. En *VEES*, onvolmaekt verleden tyd van *vysen*, *toevysen* [*vertere Cochleam*]. *Mis*. Het wytheemsch *MYS* kleinigheyd. *Meysch* [*meysche nagten*] *mèes* of *mèesch* voor *mèersch* [*pratium*] *mèes*, vogel. *Mees* inkorting van *massie*, *mugge*.

Kis, gebiedende wys van *kissen*. [*Stridère, tamquam ferrum candens in aquam missum,*] *kys* voor *kies* [*curiosus*, af-

Boetvêerdig.

Dèeren, mede-lyden hebben. *My Dèert. Dèer-
nis.*

Dèeren, schade of loet 'aendoen. *Hy kan my
niet Dèeren.*

Dèerlyk. Dèerlyken staet. *Dèerlyk* ongeval.

By *Kil*: *Dwèers* en *Dwèersch*. En *dwaers*
(*Obliquus, transversus*) van daer *Dwèers-hout.*
Dwèers-balk. Dwèers-dryven. Eene straet of een
stuk lands *Dwèerschen*, dat is schuyns of syde-
links daer over gaen. By *Des Roches* naer *Hal-
ma Dwars, Dwarsdryven* ens: .

By *Kil*: *Eeren* en *Aeren* (*arare terram*) by
de *W*: *Eeren*. Een *Eer-vore*. Een diepe vorre
die men geeft met den ploeg eer men 't land be-
saeyt.

Gèerne. seer *Gèern*.

By *Kil*: *Gèerste* en *Gerste*. (*Horreum*) bey-
de by de *W*: in gebruyk.

Gelèersd, met *Lèersen* aen.

Genèeren. Sig wel *Genèeren*. *Nèeringe*.

Gewèer, wapen. *Gewèer-maker*.

fectator, delectu gaudens } gelyk men segt vry voor vries
(*phantasticus, et morosus*) keis of kées voor keirse of kèers-
se. *Lijst. Lyf. Lèest* voor lèerst van het werkwoord *lèersen*.
Lèest, schoen-lèest, en lèest van *lèsen*.

Gewéerdigen. Ontwéerdigen.

Grèctig, Begèerig. Wy seggen Gretig met Kiliaen, Pomey en Hexam.

By *Kiliaen Haerd* en *Hèerd*, (Focus). *Haerd*-of *Hèerd*-stede. *Hèerd*-goden. By de W: meest *Hèerd*. By de Holl: *Haerd*.

Hèer. Hèerbaen. Hèer-togt. Oudtyds Heyr.

By *Des Roches Kakelen* (Jaser) by *Kil*: koe-ken (Garrire) by de W: V: *Kèekelen. Kèekelaer. Kakelen* is by hun schreewen gelyk de hinnen.

Kèeren, kuysschen met den bessem.

Kèers, Kèersse. Kèers-maker.

Kerne of *Kern* van een noot ens: by *Kiliaen Kèerne* en *Kerne* (Nucleus). By *Pomey Kèerne*. Syn beyde gebruykelyk.

Kern, Boter-kern. Boter Kernen. By de W: V: *Kèerne*, vat waer in men boter kèernt. Van *Hexam* segt ook *Kèerne*, boter-stande. En boter-*Kèernen*.

Kers of *Kerse. Kerse-boom.* De W: V: seggen ook *Kèerse. Kèerselaer, of Kèerseboom.*

Lantèern of *Lantèerne.*

Lèer. Lèer-tower. De Vlaemingen seggen met *Kil*:, *Pomey* ens: *Leder*-en by inkorting *Lèer. Lèer-tower* ens:.

Lèers. Lèersen-trekker. By de W: V: ook by versagting *Lées, Lèesen-trekker.*

Ligtvèerdig. Van Vèerdig.

Mèer, oudtyds Meyr. Mèer-kat.

Mèermin.

Mèerle, Mèerlaer. Vogel.

Mèert. Mèertsche Buyen. By de W: *Maerte, Maerte-maend. Marsche buyen.*

Nèering, koophandel. by *Kil:* ook *Nèeren, Genèeren.* Sig wel *Genèeren,* wel aen den kost geraken.

Nèerstig. Nèerstigheyd. Benèerstigen.

Ontbèeren, derven, missen.

Pèer, Pèere. Pèerboom en Pèereboom.

Pèerd. Pèerde steert. Pèerds-hair.

Pèerel beter dan *Perle. Pèerel-oester. Pèerel* in d' ooge. By de Holl: *Paerle.*

Pèers en Pèersch, violette verwig.

Rèekel. Wy met Kiliaen en Pomey Rekel, huys-hond. En verbloemder-wys eenen gierigaerd.

Schèel. Schèel sien. Schèele oogen. By *Kiliaen Scheele en Schele.* By de W: *Schèel, Schèel sien, Schèele oogen.*

Y

Schèer. By de *W*esterlingen *Schaer.* Dog *Schèer-*
mes. Schèer-doek. Schèeren.

Smèer. Smèeren. Besmèeren.

Spèen van eene koey. *Wy* met *Kil: Spene,*
Speen. Spene.

Spèen. (Hemorroides) *wy* met *Kil: Spene,*
Speen. Spenen-vloed.

Spèer, lancie.

Stèert van een pèerd.

Suèer. Verswèeren, tot etter worden.

Swèeren, eed doen, vloeken.

Swèerd.

Tèer. Betèeren, met *Tèer* bestryken. De *W:*
met *Kil:* ook *Terre. Beterren.* In 't Engels *Tar-*
re. To tarre.

Tèeren, verdownen.

Tèeren, Vertèeren. Tèer-geld.

Tèeren, Uyttèeren. Tèering, Tèerende siekte.

Tèerling of *Tèerlink.*

By *Kil: Tèers,* beteekent by de *W:* een fuvg
gehoge aen den lank-wagen dienende om dien
reep daer ron te draeyen, en alsoo een geladen
wèer toe te sueren. Sy seggen ook verbloemder wys

eenen slegten *Téers*: (en by versagting *Tées*) om te beteekenen eenen slegten bloed.

Twéern, getwynd garen. *Twèrnen*, twynen.

Véer of *Veder*, pluym.

Véer van een slot, van een uerwerk ens: By de W: *Vere*, *Véer*.

Véerdig. *Vervéerdigen*. *Afvéerdigen*.

Véers. *Véerssen* máken, rymen. By de W: *Vers*. *Verssen* máken.

By *Kil*: *Véerse*, *Verse* en *Varse* (*Buculá*) jonge koe. By *Halma* en *Des Roches Vaers*. By de W: V: *Verse* of liever *Véerse*. En by versagting *Vées*. *Véese-kalf*.

Vrèeten, gulsig éten. De W: met *Kil*: *Vrèten*.

Wéerd, die herbergt. *Wéerdinne*.

Wéerd, *Wéerdig*. *Eerwéerdig*. De *Wéerde* v. éerdéren. *Wéerd*, dierbaer.

Wéeren. sig *Verwéeren*. *Wéerbaer*. *Wéerloos* en *Wéereeloos*.

Wéeren, iet weg doen dat mishandt, of belet veroorsaekt.

Wéer-wolf. By vele ook *Werwolf*.

DE VOLGENDE WOORDEN HEBBEN
de scherpe ó.

Averóon, *Averone*, *Averuyt*. (*seker bitter*)

plant.) By de W: V: ook *Averoone*, kóomt waerschynelyk van *Ave* oud Vlaems nu *Af*, en van *Ruyt*, soo véel beduydende als *Afruyt*, geene opregte, of valsche ruyt, gelyk men segt *Ave-tronk* voor bastaerd, een die van den opregten tronk niet is.

Bed-genóot, *Bedde-genóot*. Wy met *Kil*: *Bed-genoot*. *Bed-genooten*, van genieten.

Bedrogen, van bedriegen.

Bekóren. *Bekoring*. By de W: V: ook *Bekóeren*. *Bekooring*.

Beloken, van beluyken.

Belóven, belofte doen.

Beschoren, toebeschikt.

By *Kil*: *Bemóren* en *Bemósen* (maculare luto) beslyken. By den selven *More*, *Moer*, *Modder* en *Mose*, slyk. Van daer *Moerasch*; misschien beter *Morasch*. *Moer* van wyn, *Moer-land*.

Besloten, van besluyten.

Bestoven, met stof bedekt.

By *Kil*: *Betonië*, (*Betónica* of *Veronica*) kruid. By *Des Roches* en *Kil*: *Blósen*, rood worden. *Blos*, *Blosken*. By *Pomey* *Bloosen*. De W: gebruyken 'teen en 't ander.

Bode. *Dienstbode*. *Bodeschap* en *Boodschap*, het amt van bode.

Bodem, by inkorting *Bóom*, dat niet rymt met *Boom* (*Arbor*).

• By *Kil*: *Bógen* en *Boogen*. By de *W*: *V*: *Bógen* is krom syn; en *Boogen* is krom maken of doen buygen.

Boge, *Bóog*. *Handbóog*.

By *Kil*: *Bóken* en *Booken* (*Batuere*, *Pulsare*.) by de *W*: *V*: *Bóken* en *Bokken* op de deure, dat is, slaen, stooten, kloppen. Het droog ge-róot vlas *Bóken* of liever *Boaten* met eenen *Boot-hamer*, op dat den halm onder de slagen van het swyngelspaen te beter afscheyde van den bast.

Boter. *Boteren*.

Boven.

By *Kil*: *Dógen* en *Deugen*, ergens toe goed syn.

Dóogniet, en *Deugniet*.

Dólen. *Doling*. *Dóolhof*.

Dópen, *Indópen* in de *saus*. By de *W*: *V*: liever *Indoppen*.

Doren. *Dorenagtig*. By de *W*: *V*: *Doorne* en *Dooren*. *Doornagtig*.

Dóornik, stad. By de *W*: *V*: *Doornik*.

By *Kil*: *Drommen* (*Premere*, *Pressare*) drin-gen. By de *W*: ook *Drámen*, iemand *Bedámen*.

Van daer *Dromer* of *Drommer* van eenen muer. Digte *Drommen* van krygsvolk. *Drom-garen*, inslag of vulssel van een stuk lynwaet. Men is'er *Bedroomd* of *Bedromd* langst alle syden.

Geboren. *Gebóorte*. By de W: V: ook *Gebooren*. *Geboorte*.

By *Kil*: *Gekosen*, en *Gekoren* (*Electus*) van *Kiesen*, oudtyds *Kieren*. By de W: V: ook *Gekooren*.

Genóot. *Genóotschap*. *Bedgenóot*. De W: liever met *Kiliaen Genoot*. *Genootschap*. ens: .

Geschoren, van *Schëeren*.

Gesworen, van *Swëeren*. *Gesworen* land-meter.

Godendom. *Goden-drank*. De *Goden*, by inkorting de *Góon*.

Góot, *Gote*, buyse.

Grove, *Grof*. *Groven* misslag. *Groef* of beter *Grof* garen.

By *Kil*: *Hólen*, *Uythólen* (*Excavare*) een *Hol* of *Hóol* máken. In 't meervoud *Hólen* of liever *Hollen*, gelyk de mollen maken.

Honing, *Honing-bie* of *Honing-bye*. *Honing-bij* is by de W: verworpen, als dubbelsinnig. *Kil*: en *Pomey* schryven *Honig*, 't welk ons best schynt.

Hóorn. *Hóorn-vee*. *Jagt-hóorn*. By de W:

Hoorn of Hooren. Hoorn-vee ens: .

Hópen. De Hóop, Hope. Hopeloos.

Hósen. Hóos-vat om 't water ens: uyt te *Hósen*. By *Kil*: *Hoosen* en *Oosen* putten, uytputten. *Oos-vat. By Pomey Oosen. Oos-vat.*

By *Kil*: *Hose*, lèerse.

Hovenier, besorger van den hof. *Hovenieren*, den hof bowen.

Hoveling, die in het hof verkeert.

By *Kil*: *Hóven, Inhóven*, iemand huysen en herbergen. By de *W: V*: beteekent namentlyk de rype vrugten van den acker ten hove ofte ter hof-stede invoeren: In schuere doen; inschueren.

Hysóop, Hysope, gewas.

Inboorling. By de *W: V*: ook *Inboorling*.

Jóod, Jode. Jodendom. Jóodsche land.

Kastóor, dier. By de *W: V*: *Kastoor. Kas-tooren* hoed.

By *Kil*: *Kloteren* en *kleuteren* (Pulsare crebro ictu) *kloterspaen. kloter-geld, kleen-geld.*

Klóof, kloof, splete. *kloven* in handen, lippen, ens: .

Klóven, klieven. klóof-hamer, klief-hamer. Kogel. Pistóol-kogel.

Kóken. Doen kóken. κοκ.

Koker. Int-koker.

Kóol, kole. kole viers. kóol-brander.

Kómen. kóomste. Inkóomste. By die van om-
strécks Kortryk en by de Hoogduytsen *kommen.*
Van-daer by *Kil:* en by de *W:* *komste, Inkomste.*
By *Des Roches,* hy *komt van Parys,* beter dan
hy *kóomt van Parys.*

Koning of konink. koninginne.

Kóorn, koren. kóorn-akker. By de *W:* *V:*
kooren. kooren-akker.

Kóorts, kóortse. By *Kil:* *kortse, kortsagtig.*
By de *W:* om versagting den *kors* ofte *kóors.*
De *korssen* of *koorssen. korsagtig* of *koorsagtig.*
Den Arts *Vandaele* schryft *koors, koorssen.**

Kóot, kóten, met de kóten spélen. By *Kiliaen*
kote (*Talus*) beentjen, pekkel of enkel van de
hiel, daer men oudtyds mede spéelde, in plaets
van met téerlingen.

Kóot, kote, gelid van het lichaem. By *Kiliaen*
leden die uyt de *kote* syn (*luxata membra*) syn
kníe is uyt de *kóot.*

Koper. Rood of géel koper. koperrood. Of be-
ter met *Kil:* *koperroese* (*Chalcantum*).

By *Kil:* *Kóteren* en *keuteren* (*Fodicare*) de

* *Sie Tyd-verdryf No. 33. Bladr. 6.*

tanden met eene pen *koteren*. De vogeljongen
uyt het nest *koteren*.

Koraet, see-gewas. Merkt dat de O hier kort
is, dus buyten ons bestek.

Koriander.

Króken, bréken, sterk ployen, rimpelen. *Ge-
króokt* riet.

Logen. *Logentael*. *Gelogen*.

Lóten, de *Loten* trekken of werpen. *Loterie*,
of *Lotery*, of *Loterye*. *Lot*.

Lóot, *Lote*, spruytsel.

Lóven, prysen, eyssehen. Eene koopwaer te
dier *Lóven*. *Lof*.

Mógen. *Almogende*. *Mogelyk*. Iet *Vermógen*,
Groot Vermógen.

By *Des Roches Meulen*. *Meulenaer*. *Meulensteen*,
By de *W*: met *Kil*: ook *Malen*. *Molenaer*. ens: .

Nóord. *Nóorden-wind*. By de *W*: *Noord*. *Noor-
den-wind*. ens: .

Nóot, *Note*. *Noteboom* of *Notelaer*,

Nópen, aenporren. ens: .

Nopende, aengaende.

Oliē. *Oli-kan*. *Olyf-ottē*.

oord, vierde van eenen stuyver. By de W: *Oord*.

oordeel. *oordeelen*. By de W: *Oordeel*. *Oordeelen*.

oorlof. By de W: *Oorlof*.

oorloge, *oorloog* en *oorlog*. *Beoorlogen*. By de W: *Oorloge* ens: en by sommige ook *Oorlooge*.

Opgetogen. *Ingetogen*. *Getogen* volgens *Kiliaen* komt van het verouderd tyd-woord *Togen*, trekken. Van daer *Togt*. *Optogt*.

Open. *Openen*. *Opentlyk*.

Oven. *Oven-pael*.

Over. *Overig*. *Veroveren*.

Parochie, kerspel. Volgens *Kiliaen* kerst-pel. (voor kerst-poel) de vonte daer men doopt. Beteekent ook *Parochie* by inkorting *prochie*, en de plaetse daer men van de gemeene saeken raed houdt. By versagting *Kerspel*.

Pistool. Hy *Schoot* met een *Pistool*. De W: seggen hy schoot eene schóot met een pistool.

Polen. *Polak*. De *Poolsche* tael.

Póol. aspunt. De *Noord-póol*. De W: de noord-póol.

Popelen, van schrik béven.

By *Kil*: *Popelen* (verba *submissè fundere*,

Labra movère tantum, et vocem non attollere)
mompelen. Ook *Af-popelen*, afsmeeken.

Popelier. Popelieren hout.

Romer, wynglas. De W: zeggen liever met *Kil*:
en *Pomex Roomer*, als voortkomende van *Roomen*,
dat by de W: V: beteekent schuym af-
geven, als hier geschonken in een glas.

By *Kil*: *Róden, Uytróden*, (extirpare) eenen
bosch *uytróden*.

Róof, Rove, en *Reuf, Reuve*, op eene swèer of
wonde.

By *Kil*: *Róten, Rooten* en *Rootten*, het vlas.
Rote en *Rootte*. De W: zeggen doorgaens het
vlas *Róten*. Het vlas in de *Rote* doen om te *Ró-*
ten, dat is om den halm wat te doen rotten.

Schóol, Schole. Scholier.

Schóor, Schore. Schóren. De W: zeggen met
Kil: *Schoore. Schooren. Schoorsteen*.

Schóot, Schote, of *Scheut, Scheute*, sprayte
van een gewas.

Schóot en *schote* van een schietgeweer. Men
Schoot veel *Schoten* met het grof geschut.

Schotel. Schotel-dock.

By *Kiliaen Slotel* en *Slutel*.

By *Kil*: *Sóog, Soge* en *Sog* en *Seng*, 'twyf-

ken van het verken. Al even gebruykhaer. Siet hier agter *Soogen*.

Somer. *Somer-bloem*.

Sóo, of *Sode* visch. Het water is in *Sóo*.

Sóol, *Sole*. *Sóol-laer*. *Versólen*.

By de Westerlingen *Sole* of *Sóol*, soort van ploeg met wielen.

Sóon, *Sone*. By de W: V: ook *Soon*, *Soone*.

Sóop, *Sope*. *Sóopjen* brandewyn.

Spóor. Het pèerd de *Spóor* géven. De *Spóor* van eenen haen. Het *Wagen-spóor*. *Buytenspoorig* De W: V: zeggen *Spoor*. *Buytenspoorig* ens: .

By *Kil*: *Spóren* en *Speuren*, op het speur volgen. By den reuk volgen. *Speur-hond*.

Sóorte. De beste *Sóorte*. By de W: V: *Saarte* ens: .

Stóken. *Stokery*. *Stoke-braud*.

Stóven. *Stovery*. *Stóof-pan*.

Stóof, *Stove*, kachel. In 'tmeervoud *Stoven*.

Strot. De W: met *Kil*: *Strote*, *Stróot*, den roeper. De *Stróot* afsnyden. (niet den *Strot*).

By *Kil*: *Tógen* (vetus) trekken. Waer af nog *Opgetogen*, *Ingetogen*, *Togt*, *Optogt*, ens: .

By *Kiliaen Volen* en *Veulen*. De *W*: *V*: seggen by inkorting ook *Vool* en *Veul*.

Voor, *Vore*. *Akker-vore*. De *W*: met *Kiliaen Vore* en *Vorre*.

Voor, *Voor-by*. Eens *Voor* al. *Voordeel*. *Voorig*. naer *Voren*. *Voor-stel*. By de *W*: *Voor*. *Voor-by*. Naer *Vooren* ens: .

Vrolyk. *Vrolykheid*.

Vroom. *Vromelyk*. *Vroomheid*. *Vroommen*. By de *W*: *V*: ook *Vroom*. *Vroomelyk*. ens: .

Woord. *Antwoord*. *Verantwoorden*. By de *W*: *Woord*. *Antwoord*, ens: .

WOORDEN GESCHREVEN

en uytgesproken met de groote ofte dubbele *OO*.

Alsoo. *Soo*.

Altoos, altyd.

Behooren. *Toe behooren*.

Beknoopt. *Beknooptelyk*. De *W*: liever met *Pomey Beknoopt*, kort. *Beknooptelyk*, korthondiglyk.

Bloode, *Bloo*. *Bloodheid*:

By *Kil*: *Boogen* (*Flectere*. *Culvare*) buygen; krom maken. Siet *Bogen*.

Bloot. *Ontblooten*,

Tóorn, gramschap. *Tóornig*. By *Kil*: *Toren*.
Torn. *Tornig*. By de *W*: *V*: *Tooren*, *Toorne*.
Toornig ens: .

Toren. *Toren-wagter*. By *Kil*: *Torn*, *Torne*,
Toren en *Torre*. By de *W*: *V*: *Tooren* en *Torre*.
Torrewagter.

Tóorts, fakkel. *Tóorts-drager*. By *Kil*: *Tortse*.
Tortsen-draeger. De *W*: liever om de sagtheyd
Tors, *Torsse*. *Tors-drager*.

By *Kil*: *Tote*, muyle. *Tote-pot*. ens: .

Verholen, *Verdoken*, verborgen.

By *Kil*: *Verkoren* en *Verkosen*, van verkiesen.
By de *W*: *V*: ook *Verkooren* maer niet *Verkoo-*
sen.

Verloren van *Verliesen* (oudtyds verliezen)
by de *W*: *V*: en by de *Poëten* ook *Verlooren*.

Vióol, *Vióle*, *Violon*. Volgens *Kil*: beteekent
Vióol (parva Lyra) eene *Liere*. Siet *Velc*.

Vitrióol, koper-rood. *Kiliaen* en *Pomey* seggen
Kopperroose, (*Chalcantum*).

Vlóot, *Vlote*, van schepen.

Vlóot, *Vlote*, visch.

By *Kiliaen* *Vlóten*, boven 't water dryven;
Vlot-gras.

Vogel. *Vogel-lym*. *Vogel-vry*.

(198.)

Doos (Boîte) by *Kil*: en *Pomey* ook *Doose*; *Doosken*. (Capsa) de *W*: evenwel seggen *Dose*, *Dóosken*. *Snuyf-dóos*.

Droogen. *Uyt-droogen*. *Droogte*.

Droom. *Droomen*. Joseph den *Droomer*.

By *Kil*: *Droopen* het gebraed met gesmolten vet. By *Halma* *Droopen* en bedruypen.

Framboos. *Vrugt*.

By *Kil*: *Foolen* (Illudere. Attractare) met iemand spotten. Handelen, tasten. By *Halma*: sy sal haer kind nog dood *Foolen*.

Gedooogen. *Gedoogsaem*.

Gehoor. *Gehoorsaem*.

Gelooven. *Geloof*. *Geloovig*.

Genoode, gast. *Veel Genoode* ens:.

Gewoon. *Gewoonelyk*. *Gewoonte*. Oudtyds *Ge-weunte*. Daerom by sommige *W*: nog heden *Gewoon*, *Gewonelyk*. *Gewoonte*. By *Kil*: ook *Gewoonen* voor *Gewennen*, *Gewoon* máken.

Glooren, Hollands, segt *Kiliaen* (Recreare, Reficere, en Recreari, Refici) waer af *Spiegel* méent *Gloori* of *Glorie* of *Glorie* voort te kómen. De *W*: *V*: seggen doorgaens *Glorie*, in plaets van *Glorie*.

Goochelen. *Gooshelaer*. *Goocheltasch*.

Bood-schappen. Boodschap.

Boom (H: D: Baum) *Boomgaard*. Beter segt *Kil*: dan *Bogaerd*.

Boone. Boonstroy.

Boor. Booren. Door-booren. By *Kil*: ook *Deur-booren*.

Boord. Boorden.

Boos. Boose daed.

Boot. Boots-gesel.

By *Kil*: *Booten* het vlas (malleo contundere) *Boot-hamer*. By de *W*: het vlas *Booten* met eenen *Boot-hamer*. Iemand *Uytbooten*, syn geheym tragten behendiglyk te ontdekken.

Brood. Brood-dronken.

Broos, als glas.

Choor of Koor.

Doed. Doodelyk.

By *Kil*: *Doogen* (Pati) lyden. Iet *Gedoogen*; lyden of toelaten.

Doof. Verdooven. Uytdooven.

By *Kil*: *Doomen* (Vaporare) dompen. *Den Doom* van kokende water.

Doop. Doopen. Doopsel.

Groot. Grootte. Vergrooten.

Groots, Trots.

Hoofd. Hoofdig.

Hoog. Hoogen, Verhoogen. Hoogte en Hoogde.

Hoon. Hoonen, smaed aendoen.

Hoop. Hoopen. Ophoopen.

Hooren. Behooren. Gehoorsaem.

Inwoonen. Inwooner en Inwoonder. By de W: ook wel Inwónen, Inwoner ens: .

Ivoor. Ivooren kam. Ivoor-werk.

Kloot, bol. Yseren Kloot.

Knoopen. Ontknoopen. By de W: ook Knópen. Ontknópen. Den Knóop en Knop van een kleed, van eene roos ens: . Kil: segt Knoop-gras en Knop-gras, lid-gras.

Kool. Bloemkool.

Koop. Koopen. Kooper. Verkoopen (H: D: Verkauffen).

Koorde, tow. Koorde-dansser.

Koor. Koor-deken. Koor-jongen.

Kroonen. Kroon-prins. Kroon-lyst (Corniche). Kroos, sekere groente of groen gewas op het

AA

water (*Lentille d'eau*) by *Kiliaen End-groen*.
By de *W: V: reyt*. Van daer *Rieten* en *Reyten*
by de *Costume van Veurne*: de water-loopen of
vaerdekens suyveren van riet en reyt.

Kroos, sekere kleyne pruym.

Kroost, afval of ingewanden van gansen en
endvogels.

Kroost, by de *Poëten* beteekent ook geslagt,
afkomst.

Liefskoosen. *Lief-kooser*. *Liefskoosery*.

Loochennen. *Verlooshennen*.

Loot of *Lood*. *Loot* of *Lode-kist*. By *Kiliaen*
Looten Klood; *Lootsman*, *Pyloot*, en *Loots-mans*
boot.

Loof. *Loovers*. *Loover-tent*.

Loof, vermoeyd.

Loog. *Loogen*, in de *Loog* steken om te was-
schen.

Look. *Bies-look*.

Loom, traeg.

Loon. *Loonen*. *Looner* of *Loonder*.

Loop. *Loopen* (*H: D: Lauffen*).

Loos, de *Loose*, de *longe* of *longer*.

Loos, listig, valsch.

By *Kil*: *Loos*, ydel, die niet heeft. Daer niet in is. *Loose* nóót. *Ouderloos*. *God-loos*.

Loosen, lossen. Volgens *Kil*: de Brabanders *Loosen* en de Hollanders *Lösen*. Syn water *Zoosen*. Sugten *Loosen*.

Loos en *Leus* by *Halmq.* By *Des Roches Leus*; D. I. 't woord van de wagt; (le mot du ^{gast}) geld, geld dat is de *Loos* ens: komt misschien van *Loosen*, lossen hier vooren.

Loot, gewigte, halve once.

Moor: *Mooriaen*.

Moor, *Thée-moor*.

Moorden. *Moordenaer*.

Nood. *Noodig*.

Noode, ongeern.

Nooden, *Noodigen*. *Genoode*.

Ooft, fruyt.

Oog. *Oogenblik* { Hoogd: aug. }.

Ooi, *Oye*. Wyfken van den ram. By *Kiliaen* *Oye*. *Oy-lam*. *Oyen-vleesch*; niet *Ooye*. *Ooy-lam* ens. By den selven oock *Oyevaer* (*Ciconia*) niet *Ooyevaer*.

Ooyt of *Oyt*. By *Kiliaen* alleen *Oyt*. *

* De reden hier af is dat OI voor niet anders geldt dan

Ook. Ook niet.

Oom. oude Oomen.

Oor. Oor-ring. Oor van eenen pot.

Oorbaer. Oorbaerlyk, nuttiglyk.

Oor, en **Oir,** erfgenaem. By **Kil:** **Oir,** **Oor** en **Hoor** en **Hoorie.** By de **W:** en by de Franssen **Hoir** en **Hoirie.**

Oord, geweest.

Oorspronk. Oorspronkelyk. Oorsaek.

Oost. Naer den Oosten. Oosterling.

Patroon. Beschermmer.

Patroon, voorbeeld om daer naer te werken.

Patroon-tasch. (Giberne).

Persoon. In Persoone. Persoonlyk.

Poogen, tragten. By **Kil:** **Poogen,** en **Pógen.** By sommige **W:** ook **Pógen.**

Poort. Poort-klok.

Poorter, borger.

voor de groote GO gelyk men ziet in Hoir erfgenaem. Dog wanneer by Oi nog eene enkele I gevoegd wordt, soo heeft men Oii, en vervolgens eenen tweeclank. Nu de Y doet soo veel als de ii.

Poos. By *Poosen* een lange *Poos*. By *Kiliaen Poosen* (*Quiescere, Pausam facere*) rusten. *Verpoosen* wat rusten om adem te scheppen.

Poot van eenen hond ens: .

Poot, plantsoen, plantstaek. De *W*: seggen *Póot*, inkorting van *Pote*.

Pooten, planten. Dus segt men *Poten pooten*, voor planten.

Rood. *Roodheyd.* *Rood-baerdeken*, een vogeltje. By de *W*: om versagting *Roo-baerd*.

Roof. *Rooven.* *Roover*.

Rook. *Rooken*.

Room, het vet van melk. *Room-kaes*.

Roomen, stad.

Roos. Bloem. *Roose-water*.

Roosten. *Rooster*.

Schoon. *Schoonder.* *Schoonheyd*.

Schoot. In *Abrahams Schoot*.

Schoof. *Boonschoof*. Het kooren *Schooven*, in *Schooven* binden.

Schroomen. *Schroom.* *Schroomelyk*. By sommige *W*: *V*: ook *Schrómen*.

By *Kil*: *Schrooden* (*Mutilare. Decortare. Cir-*

cumcidere) afsnyden, verminken. Rondom afsnyden. Geld *Schraoden*. Eenen appel *Schrooden*.

Schroot. Kanon met *Schroot* laden.

Sloof, *Sloove*. Arme *Sloove*, by de W: ook *Slove*. By *Kil*: *Sloore*, *Sloorken* (sordida ancilla, ens:) een vuyle *Sloore*.

Sloot, gragt.

Slooven, swaeren arbeyd doen. By de W: meest *Sldven*, arbeysden als eene slaef.

By *Kil*: *Slooven*, dekken. Ook ontdekken dat gedekt was, opslaen. De mowen *Slooven*, *Opslooven*, opslaen.

By de W: V. *Slooven* is d'eerste Vore géven aen het Saeyland naer het wéeren van de vrugt. De *Sloof-vore*.

Sloopen, afbréken, ontdoen, vernielen. by *Halma* de vesting van een stad *Sloopen*. Een oud schip *Sloopen*.

By *Kiliaen* *Smóken* en *Smoooken* domp of rook afgéven. By de W: nog beyde in gebteyk.

Smoor. *Smooeren*. *Rooken*. *Uytdooven*, versmagten.

Snood. *Snoodheyd*. *Snoodelyk*.

Spook. *Spoooken*. *Spookery*. By de W: meest *Spook*. *Spóken*. *Spókery*.

Soo. *Soodanig*. *Soo haest*.

Sood, Soode. Gras-soode. De W: seggen met
Kil: *Sode*, en by inkorting *Sood*.

By Kil: *Soogen*, te suygen geven, *Soog-lam*.
Sommige *Sogen* können tot twalf biggen *Soogen*.

Soom. Soomen. Insoomen.

Stool, Stoolle. Gewaed van eenen Priester. By
de W: V: *Stool, Stole*.

Stoop, twee potten. By de W: V: twee kan-
nen.

Stooren. Verstooren. Stoornis. Stoorring.

Stoot. Stooten. Verstooten. By Kil: ook *Be-
stooten.* (*Impetere. Invadere*) iemand met *Stoo-
ten* aenvallen. *Stoot-hoofden*, (*Arietare*) gelyk
de rammen doen.

By Kil: *Stroo* en *Stroy*. *Stroo-boter. Stroo-
halm. Stroyen* dak. *Stroyen* hoed.

Strooken, streelen, vleyen. Is Hollands volgens
Kiliaen.

Stroom. stroomen. stroom-water. Tegen *stroom*
varen.

Stroopen, rooven. Het vel af *stroopen*. *stroo-
per*, vrybwyter.

By Kil: *Stroopen* en *stroppen* (*Stringere. Li-
gare laqueo*), by de W: V: alleen *stroppen*.
Vogels, haesen ens; *stroppen*, met een strop of
strik vangen.

Toogen, Toonen. Den *Toog* in eenen winkel.

Toom. (H: D: *Zaum*) *Toomen.* *Toemelocs.*

Toon, klank. Groven *Toon.*

Toon. *Toonen.* *Vertoonen.*

Tooveren. *Tooveraer.* *Toovery.*

Troon. *Troonen.* *Trooning.*

Troost. *Troosten.* *Vertroosten.*

Vervoorderen en *Vervorderen.* *Voortgank* doen.

Voorderen of *Vorderen* voor eyschen, verey-
schen. Was reeds verouderd ten tyde van *Kil*:
is nu wederom in swang sonderling by de Hol-
landers. Soo wordt bevestigd het seggen van *Ho-*
ratius:

Multa renascentur quæ jam cecidère vocabula.

Voorders. *Voorts.* *Voortaen.* *Voortkomst.*

Voortbrengen. *Voortplanten.*

Voogd. *Voogdesse.* *Voogdy.* By *Kil*: *Vogd.*
Vogdesse. *Vogdye.* Van daer by de Westerlingen
alleen *Vóogd.* *Vóogdesse.* *Vóogdy* of *Vóogdie*
by verdobbeling der O. die vervolgens scherp is.

Vocs. *Vocse.* raepen.

Woonen. *Wooning.* *Woonagtig.* Sou by *Des*
Roches als by *Kil*: *Pomey* ens: . Sommige *W*:
V: eventwel seggen *Wonen.* *Wooning* ens: .

VAN DE VLAEMSCHE RYMKUNDE.

Tot hier gekomen in myn werk, en alear ik daer aen de noodige verbeteringen heb konnen doen, ben getroffen geweest van eene Geraektheid (*Apoplexie*) die my bynaer geheel het geheugen weggenomen en my belet heeft nog te konnen lesen of schryven.

Dit is de reden waerom ik hier myn werk sal verkorten, en maer aenraken eenige der bysonderste stoffen, en de overige laten varen.

Alle maet- ofte rym-regels (*Verssen*) beginnen of met eene korte gevolgd van eene lange lettergréep, of met eene lange lettergréep gevolgd van eene korte, altyd staende overhands van het begin tot het eynde van den rym-regel.

De korte lettergréep op 't eynde van eenen maetregel ofte vers sal ik hier niet mede tellen.

De volgende maetregels beginnen met eene lange lettergréep :

*Grooten speed
Selden goed.*

*Alle dagen
Kan men jagen.*

*Beter aen de ree
Als in volle see.*

De min-flambowen stralen.

Hier kent de vreugd geen paelen.

*6 Wat brengt de ryke vie
Wenschelyke schatten mé.*

*Hard geslingert van de baeren,
Kóomt ter haeven in gevaeren.*

De volgende maetregels beginnen met eene korte lettergreep:

*Een rasse trow
Is lank berow.*

*Al die veel rásen
En syn maer dwaesen.*

*Men hoorde mensch nog dier;
Gelsey van koe nog stier.*

*Hy siet alree de kruynen
Der vaderlandschê duynen etc.*

*Waer dat gy reyst in eenig land,
Soo hebt geduerig byder hand.*

*Om nu het licht te scheppen uyt de schimmen,
En dag uyt nagt; soo laet ons hooger klimmen etc.*

*'t Gesaeyde graen lydt onder d' aerde last,
En boven d' aerd' en worstelt daer het wast.*

*Daer swemt het hof in druk gelyk de goe gemeente.
Men wensch een sagte rust aen 't koninklyk gebeente
etc.*

Neem in uw lot geduld en maetig uw geweën;

Laet Niebè door druk verkeerd in marmarsteen etc.

Ik sal voortaan maer handelen van de twee leste soorten van Rymregels, en eerst van de gonne van thien lettergrepen.

Dese moeten een onderscheyd hebben of ten minsten eenen oogenblik stilstand kunnen lyden t'eynden de vier eerste lettergrepen. Dusdaenige syn:

C A T S.

Ik ben benowd tot aen myn droeve siel,
 Ik ben ontsteld in al myn gantsche leden;
 En (nae my dunkt) ik hebbe goede reden,
 Mits ik soo ras en soo ellendig viel.
 Ik was een bloem, een onbesproken maegd;
 Ik was seer jonk in *Abrams* huys gekomen,
 Die heeft, eylaes! myn beste pand genomen,
 Dat my nu eerst tot in het herte knaegt.
 Had ik den man tot vuylen lust geverg'd,
 Had ik ter smuyk syn bedde gaen beloeren,
 Had ik syn oog tot my gesogt te voeren,
 Of hem misschien door ligten aerd geterg'd;
 Soo waer ik wèerd te lyden dese pyn
 En van myn heer en en al syn huysgenooten
 Te syn verjaegd, te werden uytgestooten,
 En met een ban aldus gestraft te syn. etc.

V A N D E N V O N D E L.

Dat bloedig lyf, geprikt, gekneed, gemaelen:
 Die borst, geweekt in herte water-straelen,
 En brönnen, rood van onwaerdéerbaer bloed:
 Dat vleesch, ons brood, geroost voor sulk een gloed
 Van liefde, uytliefde, om'thong'rig herte spysen.

Wie soud dien God geen godd'lyk eer bewysen ,
 God self ontbèert syn wellust en syn wensch ;
 Verliest sig self ten beste van den mensch ;
 Wordt vleesch , wordt niet , en als het graen , be-
 graven ;

Verryst , tot vrugt der siele , in d' offergaeven ; etc.

De volgende rymregels syn gebrekelyk , om dat sy t'eynden de vierde lettergreep geen den minsten stilstand kunnen lyden.

P O O T.

Noyt grimde' er een vreed schowspel soo afgrysslyk

Die ons in dit moorddaedig land verdrucken

Daer dobbert dées hebreewsche vondeling

Die vader soo verwoed een haet toedraegt

Eens dekke met de strael-kroon van Egipte

Der Hartog en verlosser der Hebreewen

Laet ons dan door den deugde-tempel treden

Haer kleeding is gering en egter deftig:

V A N V O N D E L.

Opheffen aen de sterren door de wolken

Soo sprak ik als de schaduyen verdweenen

*
Behangen met een purperen gewaad

*
Van boven uyt den schoot van 't ander leven,

*
De Godtheyd, om te boeten Adams scha,

*
Dat mengsel van volkomen suyperheyd;

*
Den smaek van al het lekkerst, dat sig spreyt

*
Verlegen om te paeyen eene tong,

*
Te saeyen, van des weirelds aenvang aen

*
Nu kost de Leew van Juda and'ren aesen:

*
Gy Biën van der kerken hooft, Urbaen,

*
Uytreykers der geheymspys-offeranden

*
Wacr uyt hy soo hardnekkig blaest en leert,

*
D'instelder des geheymwerks volgt Hebreewen,

*
Terwyl het soo gevaerlyk henevaert,

*
De deugd met haer gevolg sien triompheren

VAN DE RYMREGELS VAN TWAELF
lettergrepen die men ook Helde-verssen noemt.

Deze moeten een onderscheyd hebben of eenen

stilstand kunnen lyden t'eynden de ses eerste
 Ottergrepen. Dusdaenige syn :

C A T S.

Die voor den blixem vreest, of voor onstuymig
 weder,

En styge niet om hoog, maer liever syge neder;
 Want als de gramme lugt haer felle pylen schiet,
 Soo treftse met de vlam de laege daken niet:
 Sy baert haer meeste kragt ontrent de spitse rotsen
 Die met een steyle kruyn den blawen hemel trotsen,
 Sy velst een hoog gebow, sy velst een magtig slot,
 Sy treft geen leemen huys, en min een swynen-kot.
 Gelukkig is de mensch die geld en hooge staeten
 Kan hebben buyten sngt en willig agter laten,
 Kan seggen tot den pragt, tot eer en tot de lust,
 Al ben ik sonder u, soo ben ik doch gerust.

V A N V O N D E L.

Wy naeken d' offerplaets: helaes, men kan niet
 spaeder

Myn waerdesoon vergéef, vergéef het uwen vader,
 Die als syn eygen kind u opvoedd' in syn huys,
 Dat hy, geperst door nood, en schriklyk landge-
 druys,

Het onversoenbaer recht des soendags niet kan
 schorten.

Godvrugtigheyd verbiedt de Godheyd te verkor-
 ten:

Medoogentheyd gebiedt dat ik uw leven spaer'.

Wat voelt myn geest een stryd! ô vreed versoen-
 altaer, etc.

P O O T.

Nu draeg' een dorre tak van desen ollemboght

Myn' uytgediende fluyt, thans nergens wellekóom:
 En gy, myn vee, scheur vry de telgen van myn
 wingerd :

Vertré myn tylooshof, van veyl al om doorslingerd,
 Als maer de lyk-cypres, aen soetharts graf gewyd,
 Blyft groeyen. Veldenacr, wat is't een droeve tyd!
 Al drukt syn suyvre voet turkoysche starre transsen,
 Alsiet hy onder sig de maen-en sonne-glanssen, etc.

De volgende maetregels syn gebrekelyk om re-
 den dat sy t'eynden de sesde lettergréep geen
 den minsten stilstand kunnen lyden.

C A T S.

Maekt maer de krooning van *Aspasia* bereydt.

V A N V O N D E L.

Soo druypt een suffer af, die tusschen syne beenen
 Den staert vast intrekt, *als een dog*, hem véer te
 sterk, *

Ter goeder uere brogt ik 't hier al stened'e aen.

F E Y T A M A.

Bedwing u dat gy *niet een woord* seer haestig segt:

Soo sal die antwoord *myn versmaeder* regt bestry-
 den. *

Die't lichaem meerder, *als de siele*, wil vermaeken, *

Ver achten boven u *uytwendige* gewaeden, *

Die in 't geselschap *der godloosen* vind geneugt, *

* *Mer schryft genugt: vervolgens en rymt by de Vlaemins-
 gen dit woord niet met daugh.*

Verdriet het bysyn *van liefhebbers van de leugte*.

Soo gy uw lichaem *niet maekt* door uw geest ge-
dwee.

Die met syn reden *niet raedpleegt* in syn genugten,

Soo gy uw driften *niet bedwingt* door redens kragt,

Soo u de leugentael sal dienen tot vermaak,
Word u de waerheyd *een verdrietelyke saek*.

Nae dat gy by haer *had gestaen* een korte poos-

R O T G A N S.

Door blixem-schigten *van Jupyn* den donderaer.

Men sag den sater *met syn medgesellen* treden.

Soo sult gy barsten *aen 't fenyn* van hovaerdy:

Den scepter reyken *van dit koninklyk* gebied

Daer word de vader *van syn eygen* soo bestreên:

Terwyl de gryserd (grysaerd) *het geselschap*
hooft en praet

En ik ging voort om *al de kermis-oreugd* te sien.

De priesters sullen *uw bevelen* straks voltrekken

Tot spys van 't monster *dat ik in myn ryk bewaer*

*

Maekt vast een dé *dhofhyde poort* voor di gedrogt.

*

Dit is de dogter *van den Drost* in hoere kleeren.

*

Ik heb die les en *van een vyand* niet van nooden.

*

Indien sy Focus *blyft getrou*, en u veracht?

*

Dat ik haer trooster *wil verstreken* in 't verdriet.

*

Dat eygen voordeel, *als gy weet*, kan elk bekooren

*

Dan sal ik juychend'e *om uw praek*, myn landge-
nooten etc.

*

U soo véel gunsten *als een vader* heeft bewesen

V A N D E R G O E S.

Die onvoorsiens van *soo gevreesden* plaeg bespron-
gen

*

Waer op men 't koopslot *van Merkuer*, de beurs,
siet pralen,

*

Nog eens ten hemel *in myn dichten* op te hilen.

*

Die niet kon rekken *van het een* in 't ander land

*

Och ja. Ik *woelme van Idalisch* vior geraekt.

*

Gantsch Amsterdam is in eylanden afgestecken

*

Het gaepend ryk met geen krygs-troepen wéet te toppen

*

Wat Godtheyd géeft my *stems* genoug in myn gedicht?

*

Semiramis put aen den grond 's ryks schatkist uyt
Wanneerse Eabel met een steenen muer besluyt.

*

Die spier en scnuw aen het lichaem van de vloten
verschaffen

*

Maekt al de weireld voor die waerheyd nu verstomd

*

En scheyde Europe néergebogen voor syn stander ,

*

Bestaen het goud-lam van den aerdkloot af te rukken.

*

En aerde en hemel van hun *dwinglandy* vermand
(overmand)

*

Daer al de Mynen van het kost' lyk Potosy ,
De silver kuylen van Ciark' in sulk een ry
En al het goud van 't uytgeplondert Ameryke

*

Als of wéer d' aerdkloot in een ruwen bayerd lag.

*

Héeft ryker glanssen op het glas der See gestrooyd.

*

En 't oog verbystert met een wéerlicht synder
straelen.

Hier toegevloeyd , wéer *af te schepen* naer het
noorden ,

Al d'ed' le reuken *der Arabische* waeranden

D' aeloudheyd sag door *al d' Oostindiaensche* Ry-
ken

Van schaemte en héeft uyt *een erbarmelyk* medoo-
gen *

De bloed-rivieren *door syn wortels* ingesogen.

De droefheyd dwong haer *uyt het Hoofdpaleys*
te scheyen

En 't seevóogdyschap *tot een bruydschat* toegewe-
sen.

Van Flaccus , als hy *aen den kant* van syn rivier

Om 't oor te streelen *door den klank* van uw trom-
pet

Gelyk of Triton *op 't bevel* van god Neptuyn

Verraederlyk komt *uyt syn schuyllouk* opgebro-
ken

Volmaekte met een *in-getoge* majesteyt.

Hy sloeg met moeyte *syn geswollen oogen* open.

KATHARYNE LESCAILJE.

Te voorschyn setten *in de klaerheyd* van den dag.

* *By de Vlaemingen rymt Medoogen niet met Gesogen.*

En voor een noordstar *in het waerdig schóol-gesag*.

Elk edelmoedig *op syn voorgang* 't volgen leeren.

Soo klim Steenbergén *door syn wyse wetenschap*
En alle deugden *p gelcerdheids* hoogsten trap

Bevryl te wesen *voor de blixems* van den nyd.

Ens hoonsyn lot was *dat hy t' onrecht* wierd mis-
presen,

Na veel volmaekter *als voorheen* sig laten hooren.

Het eerste vrugtje *van het d'orneburger* diertje

Daer gy de kunst set *een volmaekten* luyster by,

Ik eer dan, kennende *al uw waarde* én mynen pligt,

wat blyspel kon oyt *soo volmaekt* als dit bekooren?

Hoe seer *natuur* in haer *volmaektheyd* is te loven,

Soo blyft gy eewig *in onsterffelyken stand*,
O Groote Phoenix *van 't erstelde* Vaderland.

Den geest deed weyden *in een beemd* van waere
werlde.

En 't hart ten dans voerde *op de maet* van syn ge-
lydt.

Soud ik besluyten *dat gy syt verkropt* van druk.

*
Derode rōōs die van haer hand verkreeg het leven.

*
De leven-wekster lacht u toe en buygt haer sinnen:

*
Siet hy , op nieuw in syn verbéelding afgepynd ,

*
Men siet hem 't marmeer van haer borst gevoelig
maken ;

*
Of onverschillend op de Cyter-snaer te spelen ,

*
Den blyden weergalm van uiv bruyloftstoonenslaet.

*
Wat heyl de waereld uyt uw huwlyk is beschoren

T' is my leet van nog een Vers van diegerlyk gebrek by *Cats* gevonden te hebben buyten syn slegste werk 'k wil seggen buyten syn *Aspasia*, te weten:

Noch of Brasyl voorts aen den Portugées sal blyven ,

A E N M E R K I N G .

Wy hebben hier vooren geseyd dat alle maetregels ofte verssen overhands een lange en een korte, ofte wel een korte en een lange lettergreep moeten hebben: vervolgens de volgende Maet- ofte Rym-regels syn gebrekelyk om dat sy in een en het selve woord twee korte lettergrepen by elkan-deren hebben:

R O T G A N S .

Met staek *Ketonen* gekkunnen aen een rots

VAN DER GOES.

Sy *Monsteren* de Vliet-godinnen op een ry.

F E Y T A M A.

Der andre *Koningen*, gekeerd van Trojes grond,

C A T S.

Ik wéet dat dese maegd uyt wangunst word geschend

Van hóofsche *Jofferen*, die dese vryster haeten,

VAN DE WOORDEN VAN EEN LETTERGRÉEP.

De woorden van eene lettergréep, alleen beschowt, of niet geplactst by andere diergelyke, syn onverschilliglyk lank of kort: dog wanneer twee diergelyke woorden by-een gevoegd worden, is het eene altyd kort en het ander lank, of het eene altyd lank en het ander kort.

Dit is de moeyelykste stoffe die ik hebbe te behandelen, en waer in veel geleerde sig misgrepen hebben: ik soude selfs in *Jacob Cats* die soo een teer gehoor gehad héeft, daer ontrent eenige misslagen kunnen aenwysen.

Van de volgende aangewesene woorden is het eerste uytter aerd kort, en het tweede lank.

*Ik ben. . . Gy wilt. . . Hy sal. . . Wy staen. . .
Sy syn. . . God siet. . . Het sneewt. . . Door pyn. . .
Schoon béeld. . . Swart hair. . . Kleen lid. . . Op
hem. . . Hoog dak. . .*

In tegendeel, wanneer eene derde lettergréep

die lank moet worden nytgesproken, daer by gevoegd wordt, soo wordt de eerste lettergreep lank en vervolgens de tweede kort, by voorbeeld: wanneer ik segge *Hy leeft*, is d' eerste altyd kort en de tweede lank: maer wanneer ik daer by voege *Lang*, B: V: *Hy leeft lang*, soo wordt d' eerste lettergreep lank en de tweede kort.

'T is het selfde wanneer ik segge *Hy staet vast*... *Hy wordt groot*... *Hy loopt snel*... *Wy syn krank*... *Sy staen vast*... *Hy is groot*... *Hy drinkt wyn*...

Hy is lank in het volgende voorbeeld:

Kóomt Hy of ist syn vrow (die kóomt)?

In tegendeel, *Hy* is kort wanneer ik segge:

Kóomt Hy morgen avond t' huys?

Op dese en diergelyke wysen van seggen of sig uyt te drukken, heeft men nawkeurig te letten.

A E N M E R K I N G.

Een is kort in de volgende voorbeelden

Een kok, een lid, een peerd, een swyn, dog het woord *Een* wordt lank wanneer het genomen wordt voor *Een* in getal of *Een* sonder meer, als in de volgende rym-regels te sien is.

C A T S.

Waer *Een* kok meester is, daer syn de beste houten;
De tweede voor gewis die sal den bry versouten:

Om *Een* lid wel te doen soo lydt het gansche lyf.

Is 't niet een soet vermaek, al schynt' et maer een droom,

Dat *Een* bot maegalleen u geeft een nieuwen boom?

VAN WOORDEN VAN TWEE LETTER.

grepen die onverschilliglyk de eerste lank en vervolgens de tweede kort hebben; of die de eerste kort en by-dies de tweede lank hebben.

Dese syn seer kleen in getal, dusdaenige syn :

Ootmoed, Daerom, Misschien, alsdan, Misdaed, Waerom, Nogtans en weynig andere.

VAN UYTHEEMSCHE WOORDEN.

De vreemde ofte uytheemsche woorden syn te myden; evenwel laet ik gèern het burger-recht aen de gene die *Cats* en sommige andere goede schryvers in hunne Helden-verssen gebruykt hebben, als syn *Foi, Monster, Frank, Paleys, Blank, Tempel, Fier* en weynig andere. Van andere die goede Hollandsche schryvers gebruyken, blyven de Vlaemingen eenen afschrik behouden, als syn: *Braef, Braveren, Monsteren* (werk-woord).

In myne jonkheyd heb ik ontrent drie of vier hondert Verssen gemaekt, ten grooten deele gebrekelyk, sonder voornemen van die aen iemand te laten sien, en nog min van die oyt in druk te geven. Een deel daer af heb ik nogtans mondeling medegedeeld aen eenen vriend, die de selve heeft onthouden en in druk heeft laten komen op de volgende wyse. Elken kender sal

de gebreken daer af gemakkelyk kunnen ontdekken :

*Hoe snel , ó De Patin , * verdryven onse jaeren!
Hoe ras draeyt Lachesis ons levens-garen af!
Men kóómt , men groeyt , men blóeyt , men kranckt,
men kruypt in 't graf,
Den tyd verdwynt als rook , het leven als de baeren.*

*De nooyt versoenbre [1] dood , den schrik van alle vleys,
En spaert geen leegen [2] man , en swigt geen
hooge koppen ,
Maer met gelyken voet het schrik-dier gaet vast
[3] kloppen
[4] Aen eene herders hut , en den een trots paleys.*

*Wy , die hier onbekend en sonder luyster léven
In een verschove vlek , een onbekende [5] kust ,
'T en sy om dat hier 't stof van uwen vader rust ;
Wy sullen twyffel-vry 't spook synen tol ook géven.*

*En gy , beroemden Heer , by Vorsten hoog geacht ,
[6] Een steunssel van den Staet , en wellust van
de menshen ,*

*Gy sult , schoon wy dit vry wel anders souden
wenschen ,*

*Ook worden [7] overheerd door syn onwinbre
[8] kragt.*

* Den Burggraeve De Patin [te vooren genaemd Pattyn] was van den Raed van staete , en is gestorven President ofte Voorzitter van den Raed in vlaenderen: Synen Vader de Heer Pieter Pattyn die Balliu was van de Baronnie van Guyzen geseyd Coutsy en Heere van Burgcoutre , is gestorven en begraven tot Bixschote ten jaere 1735. Hÿ was nae maegschap aen myne Grootmoeder Paternéel Petronilla Pattyn.

'Tis waer, het aerdsche deel sal sig alleen begeven:
Uw's ndems gewag [9] blyft staen soo lang men
mensen vind;

En Mnemosyn alrec heeft met vergulden int
In haeren tempel selve uw hoogen lof geschreven.

Dit sal een vooreew nae, wie naemaels kómen sal
Nog lésen met vermaek en met een lief gedenken:
Maer God wille eerst u véel [10] heylvolle jaeren
schenken:

Leef lang, ó [11] De Patin, tot vreugde van ons
al.

(1) *Versoenbre*, voor versoenbaere. Dierge-
lyke inkortingen was ik noyt gewend te gebruy-
ken, mits die aen myn gehoor te hard vielen.

(2) *Leegen man*. Ik had niet gestelt *Leegen*,
maer *Laegen*. *Laeg* scheen my meer gemeens te
hebben met het gemoed. *Leeg* heeft meer opsigt
tot iet dat niet hoog is van gestalte. *Laeg* is stry-
dig aen iet dat trots is. *Leeg* is strydig aen iet
dat hoog is van gestalte.

(3) *Vast kloppen*. Het woordt *Vast* verstae
ik hier niet, ook heb ik het hier niet ge-
bruykt.

(4) Ik hebbe niet gesteld *aen eene herders
hut*: maer wel *en aen een herders hut en aen etc.*,
om hier aen den sin meer leven en geest in te
storten.

(5) *Bixschote* is niet onbekend: maer is wey-
nig doorlugtig.

(6) *Een Steunssel van den Staet en wellust*

van de menschen. Ik heb aen dit Vers meer leven gegeven, gesteld hebbende *Een steunssel van den Staet, een wellust voor de menschen.*

(7) *Ook worden overheerd.* De Hollanders souden hier seggen *werden overheerd*: ook schynt my dit meer eygen aen de goede vlaemsche tael; ik verstae voor den toekomenden tyd.

(8) *Door syn onwinbre kragt.* 'K gedraege my hier wegens het woord *Onwinbre* aen 'tgenne ik geseyd heb hier boven op het woord *Versoenbre.*

(9) *Uws naems gewag blyft staen.* Naems gewag blyft beter dueren dan siacn: in allen gevalle is dese uytdrukking oneygen, ook heb ik die noyt gebruykt.

(10) 'K hebbe noyt gemaect nog kunnen lyden een Helden-vers dat in het midden geen stand heeft.

(11) *Léef lang, ó De Patin,* etc. daer stond *Léef lange, De Patin*; mits, nae my dunkt, hier geen teeken van verwondering of van bysonderen aëndagt vereyscht was.

De Verssen die ik om den genoemden Heer *De Patin* gemaect heb en die ik aen den gemelden vriend mondeling heb laten hooren, luyden van woorde te woorde als volgt:

Hoe snel, ó *De Patin*, ontglyden ons de jaeren!
Hoe ras draeyt *Lachesis* ons levens-garen af!
Men komt, men groeyt, men bloeyt, men krankt,
men sygt in 't graf:

De tyd verdwynt als rook , het leven als de haeren .

De dood , het growsaem spóok , de schrik van alle vleys ,

En spaert geen laegen man , en dugt geen hooge koppen ;

Maer met gelyken voet gaet vry het monster kloppen

En aen een herders hut , en aen een trots paleys .

Wy , die hier onbekend en sonder luyster léven

In een verschoven vlek , een onbafaemde kust ,

('T en sy mits hier het stof van uwen vader rust ,)

Wy sullen aen het spóok syn tol ook moeten géven .

En gy , beroemde Heer , by Vorsten hoog geacht ,
Een steunssel van den Staet , een wellust voor de menschen ,

Gy sult , schoon wy dit vry wel anders souden wenschen ,

Ook worden overheerd doorsyn onwinbaer kracht .

'T is waer het aerdsche deel sal sig alleen begeven :

Uw naem sal syn bekend soo lang men menschen vindt ,

Want *Mnemosyne* reeds héeft met een gulden int
In haeren tempel selfs uw hoogen lof geschreve .

Dit sal het jongste volk , dat naemaels komen sal ,

Nog lesén met vermaek en met een lief godenken :

Maer God wil u nog eerst véel blyde jaeren schenken :

Léef lange , *De Patin* , tot vreugde van ons al .

*By gebrek van sterkte en van geheugen ik
lyndige hier myn werk , bevelende aen de Vlae-*

*mingen en Brabanders naer te volgen de kloekts
en bondigheyd der Hollanders; en aen de Hollan-
ders van de Vlaemingen naer te volgen in den
stand ten midden van hunne groote Verssen.*

AFGEDRUKT IN APRIL 1815.

E R R A T A.

Bladsyde 4. 35. Reke, Staet landgenooten, léet
landsgenooten. — B. 5 11. R. S. wienshalvens L.
wienshalven. — B. 6. 8. R. S. direbaer, L. dierbaer.
ibid. 26. R. S. verlooren, L. verloren. — B. 8.
28. R. S. selve, L. selfde. — B. 12. 14. R. S. heb-
bende, L. hebbende. — B. 14. 8. R. S. naebeu-
rige, L. naebueringe. — B. 23. 28. R. S. lankeyd,
L. lankheyd. — B. 27. 31. R. S. nytspraek, L. uyt-
spraeck. — B. 30. 18. R. S. voorkómt, L. voorkóomt.
B. 31. 29. R. S. mér, L. mer. — B. 33. 4. R.
S. ryene, L. reyne. — B. 34. 10. R. S. vershil,
L. verschil. — B. 50. 26. R. S. hoeg edienstig, L.
hoe gediensig. — B. 55. 26. R. S. best dat alle L.
best alle. — B. 56. 14. R. S. bebben, L. hebben.
B. 60. 1. R. S. gebrnyk, L. gebruyk. — B. 64.
2. R. S. stinken, L. klinken. — ibid. 22. R. S. als
de kw, L. dan de kw. — B. 75. 22. R. S. ter
taelen, L. der taelen. — B. 80. 22. R. S. letters
L. letter — B. 85. 27. R. S. selfsandigheyd
L. selfstandigheyd. — B. 90. 18. R. S. sonde, L.
soude. — B. 91. 11. R. S. vereyschte, L. vereyschte.
B. 93. 30. R. S. steen, L. stélen. — B. 101. 5. R.
S. voorleden, L. verleden. — B. 117. 5. R. S.
betekent, L. beteeKent. — ibid. 26. R. S. nénem,
L. némen. — B. 120. 9. R. S. laeken, L. laeten.
B. 121. 20. R. S. wágen, L. wagen. — B. 123.
24. R. S. geboots, L. gebootst. — B. 126. 24. R.
S. de andere, L. de ander de andere. — B. 128.
12. R. S. in scherpe, L. in eene scherpe. — B. 136.
5. R. S. hy en hy, L. gy en hy. — ibid. 20. R.
S. walstaltigs, L. wanstaltigs. — B. 138. 32. R.
S. sluyt, L. stuyt. — B. 145. 33. R. S. gebruyen,
L. gebruyken. — B. 146. 15. R. S. veschillige,
L. verschillige. — B. 151. 3. R. S. degelykeyd,
L. degelykheyd. — ibid. 7. R. S. deensche, L.
deensche. — B. 156. 10. R. S. kregelik, L. kre-
gelig. — B. 157. 1. R. S. léek-wyn, L. léekwyn,

B. 159. 5. R. S. prèckstoeel, L. prèckstoel. — ibid.
8. R. S. onvrugbaere, L. onvrugtbaere. — B. 189.
12. R. S. acker, L. akker. — B. 196. 21. R. S. cul-
vare, L. curvare. — B. 198. 4. R. S. uyt-droogen,
L. uyt-droogen. — B. 204. 23. R. S. spokery, L.
spokery. — B. 3. 23. R. S. en en al, L. en al. — B.
4. 1. R. S. soud, L. sou. — B. 6. 10. R. S. bla-
wen, L. blaewen. — B. 7. 18. R. S. stened'e, L.
stenend'e. — B. 15. 6. R. S. lêeft, L. lêeft.

